

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
EĞİTİM DAİRESİ BAŞKANLIĞI

YARGI MEVZUATI BÜLTENİ

Bültenin Kapsadığı Tarihler 25 Kasım - 01 Aralık 2008	Yayımlandığı Tarih 02 Aralık 2008	Sayı 390
---	---	--------------------

İÇİNDEKİLER

- [12/11.2008 Tarih ve 5810 Sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ile Gümrük Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun](#)
(R.G. 25 Kasım 2008 – 27065)
- [25/11/2008 Tarih ve 5816 Sayılı Kuzey Atlantik Antlaşmasına Arnavutluk Cumhuriyetinin Katılımına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun](#)
(R.G. 27 Kasım 2008 – 27067)
- [25/11/2008 Tarih ve 5815 Sayılı Kuzey Atlantik Antlaşmasına Hırvatistan Cumhuriyetinin Katılımına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun](#)
(R.G. 28 Kasım 2008 – 27068)
- [Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik](#)
(R.G. 25 Kasım 2008 – 27065)
- [PTT Yurtiçi Havale ve Posta Çeki Yönetmeliği](#)
(R.G. 01 Aralık 2008 – 27071)
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2006/156, K: 2008/125 Sayılı Kararı](#)
(R.G. 26 Kasım 2008 – 27066)
- [Devlet Bakanlığı \(Devlet Personel Başkanlığı\)'ndan Kamu Personeli Uygulama Genelgesi \(2008/1\)](#)
(R.G. 26 Kasım 2008 – 27066)
- [Yargıtay 7. Hukuk Dairesinden 3 Adet Karar](#)
(R.G. 25 Kasım 2008 – 27065)
- [Yüksek Seçim Kurulunun 299 Sayılı Kararı](#)
(R.G. 25 Kasım 2008 – 27065)
- [Yüksek Seçim Kurulunun 303 Sayılı Kararı](#)
(R.G. 30 Kasım 2008 – 27070)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Hasan ve Eylem Zengin/Türkiye\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Ülger/Türkiye\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(K.Ö./Türkiye\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Fadime Baştuğ/Türkiye\)](#)
- [Yüksek Seçim Kurulundan 2 Adet Duyuru](#)
(R.G. 01 Aralık 2008 – 27071)
- [Adalet Bakanlığında 3 Adet İlan](#)
(R.G. 27 Kasım 2008 – 27067)
- [Adalet Bakanlığında Münhal Noterlikler İlanı](#)
(R.G. 29 Kasım 2008 – 27069)

- [2008 Kasım Ayında İstifa Eden, Meslekten Ayrılan veya İsteği Üzerine ve Yaş Haddinden Emekliye Ayrılan Hâkim ve Savcılara Ait Liste](#)

 [İçindekilere dön](#)

Kanunlar

SERBEST BÖLGELER KANUNU İLE GÜMRÜK KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN

Kanun No. 5810

Kabul Tarihi: 12/11/2008

MADDE 1 – 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 1 – Bu Kanun; ihracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmek amacıyla serbest bölgelerin kurulması, yer ve sınırlarıyla faaliyet konularının belirlenmesi, yönetimi, işletilmesi, bölgelerdeki yapı ve tesislerin teşkili ile ilgili hususları kapsar.”

MADDE 2 – 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun 4 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Faaliyet konuları ve koordinasyon:

MADDE 4 – Serbest bölgelerde, Yüksek Planlama Kurulunca uygun görülecek her türlü sınai, ticari ve hizmetle ilgili faaliyetler yapılabilir.

Üretici işletmelerin talepleri hariç olmak üzere, fiyat, kalite ve standartlarla ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarına kanunlarla ve diğer mevzuatla verilen yetkiler serbest bölgelerde uygulanmaz.

Serbest bölgelerde yapılan faaliyetleri değerlendirmek, bu bölgelerin geliştirilmesine ve sorunların çözümüne ilişkin stratejileri belirlemek ve önerilerde bulunmak üzere Serbest Bölgeler Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Kurulun teşkili ile çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 3 – 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yerli veya yabancı gerçek veya tüzel kişiler Dış Ticaret Müsteşarlığından ruhsat almak kaydıyla serbest bölgelerde faaliyette bulunabilirler. Serbest bölgelerde faaliyette bulunan yatırımcı kullanıcılara Hazinenin özel mülkiyetinde bulunan arazi, arsa ve binalar kiralanabilir veya bunlar üzerinde 49 yıla kadar irtifak hakkı tesis edilebilir. Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler için aynı süre ile kullanma izni verilebilir.”

MADDE 4 – 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Serbest bölgeler, Türkiye Gümrük Bölgesinin parçaları olmakla beraber; serbest dolaşımda olmayan eşyanın herhangi bir gümrük rejimine tabi tutulmaksızın ve serbest dolaşıma sokulmaksızın, gümrük mevzuatında öngörülen haller dışında kullanılmamak ya da tüketilmemek kaydıyla konulduğu, ithalat vergileri ile ticaret politikası önlemlerinin ve kambiyo mevzuatının uygulanması bakımından Türkiye Gümrük Bölgesi dışında olduğu kabul edilen ve serbest dolaşımdaki eşyanın bir serbest bölgeye konulması nedeniyle normal olarak eşyanın ihracına bağlı olanaklardan yararlandığı yerlerdir.”

MADDE 5 – 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun 8 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bedeli 5000 ABD doları veya karşılığı Yeni Türk Lirasını geçmeyen Türkiye mahreçli mallar, isteğe bağlı olarak ihracat işlemine tabi tutulmayabilir.”

MADDE 6 – 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 12 – Serbest bölgelerde 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanununun ölüm ve yangın halleri, kanalizasyonların inşa ve tamiri ile içme, kullanma, endüstri suyunu sağlamaya ve gaz, su, elektrik sarfiyatını denetlemeye yönelik maddeleri dışında kalan hükümleri, 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ile diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz. Ayrıca, 5 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen işlemler, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi değildir.”

MADDE 7 – 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun geçici 3 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Avrupa Birliğine tam üyeliğin gerçekleştiği tarihi içeren yılın vergilendirme döneminin sonuna kadar;

a) Serbest bölgelerde üretim faaliyetinde bulunan mükelleflerin bu bölgelerde imal ettikleri ürünlerin satışından elde ettikleri kazançları gelir veya kurumlar vergisinden müstesnadır. Bu istisnanın 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b) alt bendi ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci ve 30 uncu maddeleri uyarınca yapılacak tevkifata etkisi yoktur.

b) Bu bölgelerde üretilen ürünlerin FOB bedelinin en az % 85’ini yurtdışına ihraç eden mükelleflerin istihdam ettikleri personele ödedikleri ücretler gelir vergisinden müstesnadır. Bu oranı % 50’ye kadar indirmeye ve kanuni seviyesine kadar yükseltmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Yıllık satış tutarı bu oranın altında kalan mükelleflerden zamanında tahsil edilmeyen vergiler cezasız olarak, gecikme zammıyla birlikte tahsil edilir.

c) Bu bölgelerde gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili olarak yapılan işlemler ve düzenlenen kağıtlar damga vergisi ve harçlardan müstesnadır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.”

MADDE 8 – 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununa aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 5 – Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce serbest bölgelerde faaliyet ruhsatı almış olan kullanıcılara kiralanan arazi, arsa ve binalardan Hazinenin mülkiyetinde bulunanların ruhsat ve kira süresi, Dış Ticaret Müsteşarlığınca 49 yıla kadar uzatılabilir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

GEÇİCİ MADDE 6 – Serbest bölgeler, Avrupa Birliğine tam üyeliğin gerçekleştiği tarihe kadar, gümrük rejimleri açısından Türkiye Gümrük Bölgesi dışında, menşe hükümlerinin uygulanması bakımından ise Türkiye Gümrük Bölgesi sayılır.”

MADDE 9 – 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 7 – Bu Kanunun 152 nci, birinci fıkrasının (a) bendi hariç olmak üzere 157 nci, 158 inci ve bölgede faaliyette bulunan işletmelerin ihtiyaçlarıyla sınırlı olarak 185 inci maddelerinin 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununa aykırı olan hükümleri, Avrupa Birliğine tam üyeliğin gerçekleştiği tarihe kadar uygulanmaz. Ancak 158 inci ve 185 inci madde hükümleri, 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu yönünden uygulanmaya devam olunur.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki dönemler için 4760 sayılı Kanuna göre tarhiyat yapılmaz, daha önce yapılan tarhiyatlardan vazgeçilir, tahakkuk eden tutarlar terkin edilir. Tahsil edilmiş tutarlar ret ve iade edilmez.”

MADDE 10 – Bu Kanunun;

- a) 7 nci maddesi 1/1/2009 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,
  - b) Diğer maddeleri ise yayımı tarihinde,
- yürürlüğe girer.

MADDE 11 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

24/11/2008

[R.G. 25 Kasım 2008 – 27065]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

KUZEY ATLANTİK ANTLAŞMASINA ARNAVUTLUK CUMHURİYETİNİN KATILIMINA İLİŞKİN PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN

Kanun No. 5816

Kabul Tarihi: 25/11/2008

MADDE 1 – (1) 9 Temmuz 2008 tarihinde Brüksel’de imzalanan “Kuzey Atlantik Antlaşmasına Arnavutluk Cumhuriyeti’nin Katılımına İlişkin Protokol”ün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

26/11/2008

[R.G. 27 Kasım 2008 – 27067]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

KUZEY ATLANTİK ANTLAŞMASINA HIRVATİSTAN CUMHURİYETİNİN

KATILIMINA İLİŞKİN PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN

Kanun No. 5815

Kabul Tarihi: 25/11/2008

MADDE 1 – (1) 9 Temmuz 2008 tarihinde Brüksel’de imzalanan “Kuzey Atlantik Antlaşmasına Hırvatistan Cumhuriyeti’nin Katılımına İlişkin Protokol”ün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.
27/11/2008

[R.G. 28 Kasım 2008 – 27068]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Yönetmelikler

Maliye Bakanlığından:

DÖNER SERMAYELİ İŞLETMELER BÜTÇE VE MUHASEBE YÖNETMELİĞİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

MADDE 1 – 1/5/2007 tarihli ve 26509 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“**MADDE 1 –** (1) Bu Yönetmeliğın amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine bağlı olarak kurulmuş olan döner sermayeli işletmelerin iş ve işlemleri ile bütçelerinin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, muhasebesi, kontrol ve denetimi ile muhasebe yetkililerinin niteliklerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.”

MADDE 2 – Aynı Yönetmeliğın 16 ncı maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“(2) Saymanlık müdürü veya sayman kadrosunda görev yapacak muhasebe yetkilileri;
a) Muhasebe hizmetleri Maliye Bakanlığınca yürütölen döner sermayeli işletme muhasebe birimlerine Maliye Bakanlığı,

b) Kapsama dâhil diğer döner sermayeli işletmelerin muhasebe birimlerine ilgili idare, tarafından atanır.

(3) İlgili idarelerce ataması yapılan muhasebe yetkilileri Maliye Bakanlığı ve Sayıştay Başkanlığı’na bir ay içinde bildirilir.”

MADDE 3 – Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4 – Bu Yönetmelik hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

Yönetmeliğın Yayınılandığı Resmî Gazete'nin	
Tarihi	Sayısı
1/5/2007	26509

[R.G. 25 Kasım 2008 – 27065]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

T. C. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğünden:

PTT YURTIÇİ HAVALE VE POSTA ÇEKİ YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, PTT bünyesinde yapılan posta çeki ve havale hizmetlerine ilişkin usul ve esaslar ile kişi ve hesap sahiplerinin hakları ve PTT'nin hak, yükümlülük ve sorumluluklarına ilişkin esasları düzenlemektir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 5584 sayılı Posta Kanununun 67 nci maddesinin üçüncü fıkrasına istinaden; 2/4/1969 tarihli ve 6/11684 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımlanan Posta Çekleri ve Yolculuk Posta Çekleri Tüzüğüne ve 27/3/1973 tarihli ve 7/6156 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımlanan Posta Tüzüğüne dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen,

a) Aktarma işlemi: Hesap sahibinin, hesabındaki parasından belirttiği miktardaki paranın, vereceği talimat uyarınca diğer bir hesaba alacak kaydedilmesi işlemi,

b) Alıcı: Adına para gönderilen kişiyi, mutemet veya vekilini, kanuni temsilcisini, adreste aracı olarak gösterilen kişiyi veya talimat uyarınca, adına ödeme yahut hesaba aktarma yapılacak gerçek veya tüzel kişiyi,

c) Belge: Havale bedellerinin kabul ve ödenmesinde veya çek hesaplarına ait yatırma, aktarma ve ödeme işlemlerinde ve başka bir hizmetin yerine getirilmesi yönündeki yazılı veya elektronik ortamda yaptıkları taleplerin yerine getirilmesi sonucu PTT tarafından üretilen dokümanı,

ç) Çek yatırma işlemi: Çek hesaplarına para yatırma işlemi,

d) Çek ödeme işlemi: Hesap sahibinin, hesabındaki parasından belirttiği miktardaki paranın, kendisine veya vereceği talimat uyarınca tasarruf yetkisi verdiği kişiye veya vekiline ödenmesi işlemi,

e) Çek ödeme havalesi: Hesap sahibinin, hesabındaki parasından belirttiği miktardaki paranın, vereceği talimat uyarınca alıcıya ödenmek üzere düzenlenen havaleyi,

f) Hak sahibi: Ödenmesi gereken paranın alıcısını veya göndericisini, vekili, mutemet, veli, varis veya kanuni temsilcisi durumundaki kişileri,

g) Havale: Göndericinin yatırdığı paranın alıcı olarak gösterdiği bir kişiye ödenmesini, bir posta çeki hesabına işlenmesini veya bir posta çeki hesabı sahibinin hesabındaki paradan belirttiği kadarının alıcı olarak gösterdiği bir üçüncü kişiye veya kendisine ödenmesini,

ğ) Hesap: PTT nezdinde açtırılan posta çeki hesabını,

h) Hesap sahibi: PTT nezdinde, adına veya ticaret unvanına posta çeki hesabı açtırılan gerçek veya tüzel kişiyi,

ı) Hizmet hesabı: PTT'nin anlaşmalı olduğu gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının usulüne uygun biçimde takibi, tahsili ve aktarılması bakımından hesap sahibi adına açılan hesabı,

i) Kabul yeri: Gönderici tarafından paranın yatırıldığı PTT işyerini,

j) Karşılık: Çek hesabında alacak kayıtlı miktarın güven akçesi dışında kalan kısmını,

k) Otomatik çek işlemi: Hesap sahibinin, hesabındaki parasından vereceği talimat uyarınca, önceden belirlenemeyen bir meblağın, alıcı olarak gösterilen kişi, kurum ve kuruluşlarca belirtilip istendikçe, yeterli karşılık bulunması kaydıyla, çek hesabından alıcıya çek ödeme havalesi şeklinde gönderilmesi veya çek hesabına aktarılması işlemi,

l) Ödeme yeri: Alıcı adresinin bulunduğu yer veya PTT işyerini,

m) Periyodik çek işlemi: Hesap sahibinin, hesabındaki parasından belirttiği miktardaki paranın, vereceği talimat uyarınca belirli tarihlerde, belirtilen kişilere çek ödeme havalesi şeklinde gönderilmesi veya belirttiği çek hesabına aktarılması işlemi,

n) Postrestant havale: Alıcı adresi olarak PTT işyeri gösterilen ve alıcısına müracaatında ödenen havaleti,

o) PTT: T.C. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğünü,

ö) PTT işyeri: PTT merkez, şube ve acentelerini,

p) PTT Kart: Posta çeki işlemlerinde kullanılması amacıyla PTT tarafından bastırılan kartı,

r) Serbestçe girilemeyen yer: Serbestçe girilip alıcısına ulaşılamayacak resmi veya özel kurum ve kuruluşları,

s) Talimat: Hak sahibinin havale hizmeti ile ilgili, hesap sahibinin veya tasarrufa yetkili kişinin veya vekilin posta çeki hizmeti ile ilgili olarak yerine getirilmesi yönündeki yazılı veya elektronik ortamdaki taleplerini ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Yurtiçi Havale Hizmeti ile İlgili İşletme Hükümleri

Havalenin iletilmesi

MADDE 4 – (1) Havale bedelinin gösterilen alıcıya ödenmesi yönündeki talimat, PTT tarafından elektronik ortamda yerine getirilir.

Bir havale talimatında gösterilebilecek alıcı ve gönderici sayısı

MADDE 5 – (1) Bir havale talimatında birden fazla alıcı ve gönderici gösterilemez.

(2) Ancak, birden fazla gerçek kişi isminden oluşan ortaklık ve benzeri tüzel kişilik unvanları ile aracı adresli havale talimatında birden fazla isim bulunması birinci fıkrada belirtilen hükme aykırılık teşkil etmez.

Havalenin kabulü sırasında istenebilecek ek hizmetler

MADDE 6 – (1) Gönderici havalesinin PTT tarafından belirlenen ek hizmetler kullanılarak ödenmesini isteyebilir.

(2) Bu istekler, hizmetin mahiyeti ve uygulanabilirlik derecesi dikkate alınarak, PTT tarafından öngörülen ek ücret karşılığı kabul edilir ve yerine getirilir.

Havale paralarının ödeneceği kişiler

MADDE 7 – (1) Medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip kişilerin adına gelen havaletler, alıcının işitme, konuşma veya görme özürü olup olmadığına bakılmaksızın kendisine veya tayin etmişse mutemet veya vekiline ödenir.

(2) Medeni haklarını kullanma ehliyetinden yoksun;

a) Küçükler adına gelen havaletler küçüğün velisine, velisi yoksa kanuni temsilcisine,

b) Mahcurlar adına gelen havaletler ise ilgili hakkındaki hacir kararının bir sureti ödeme yapan PTT işyerine verilmiş olmak kaydıyla hacir hükmü kapsamına göre, ödenir.

(3) Serbestçe girilemeyen yerlerdeki kişiler adına gelen havale paraları, PTT işyerine başvuran alıcının kendisine, tayin etmek kaydıyla mutemet veya vekiline yahut kuruluşun mutemedine ödenir.

(4) Alıcısı ölmüş olan havaletler için göndericinin isteği doğrultusunda işlem yapılır. Göndericiden cevap alınamaması halinde havale, bekletme süresi sonunda geri gönderilir.

Kimlik ispatlama zorunluluğu

MADDE 8 – (1) Alıcı, ödeme yapacak PTT görevlilerine geçerli bir kimlik belgesi göstermek suretiyle kimliğini ispatlamak zorundadır.

(2) Ayrıca alıcının, havale belgesinin öngörülen yerlerini imzalaması, imzalamıyorsa, imza yerine sol elinin baş parmağı, bu da yoksa diğer parmaklarından biri bastırılır ve hangi parmağın bastırıldığı yazılır.

Ödenemeyen havaletler

MADDE 9 – (1) Herhangi bir sebeple alıcıya ödenemeyen havaleler gönderici adresine en yakın PTT işyerine iade edilir ve göndericisine veya mutemedine veya vekiline ödenir.

(2) Kabul tarihinden itibaren otuzaltı ay sonunda göndericisine ödenemeyen havale paraları PTT'ye gelir kaydedilir.

Gönderici ve alıcının havale hizmetiyle ilgili tasarruf hakları

MADDE 10 – (1) Havale göndericisi, yatırdığı parayı, gösterdiği alıcıya ödeninceye kadar tarafına iadesini isteyebilir veya alıcısının ad ve adresini değiştirebilir.

(2) Havale alıcısı, havalenin bulunduğu PTT işyerine vereceği yazılı talimatla adına gelen havalelerin,

- a) Konutuna getirilerek ödenmesini,
- b) Posta çeki hesabına işlenmesini,
- c) Adresinin değiştirilmesini,
- ç) Mutemedine veya vekiline ödenmesini isteyebilir.

(3) Bu istekler, hizmetin mahiyeti ve uygulanabilirlik derecesi dikkate alınarak, PTT tarafından belirlenen ek ücret karşılığı yerine getirilir.

Havalelerle ilgili bekletme süreleri

MADDE 11 – (1) Hak sahiplerine ödenmek üzere bekletilen havaleler ödeme yerlerince geliş tarihinden itibaren bir ay, postrestant işaretli havalelerde geliş tarihinden itibaren iki ay süre ile alıcının başvurusu için bekletilir. Bu süreler çek ödeme havaleleri için de geçerlidir.

(2) Hak sahiplerine ödenmek üzere bekletilen havalelerden alıcısı bulunamayan veya alıcısı parayı kabul etmeyeceğini bildiren havaleler hemen iade edilir.

(3) Üzerlerinde göndericilerinin mülkiyet ve tasarruf hakkı bulunmayan,

a) Ödeme şartlı gönderi bedelleri için düzenlenen havalelerin,
b) Mutemetlerce alınıp hak sahiplerine verilemeyen paralar için düzenlenen ve göndericisi mutemet olan havalelerin

ödeme yerlerinde bekletilme süresi, kabul tarihinden itibaren otuzaltı aydır.

(4) Alıcısına ödenmediğinden iade edilen fakat göndericisine de ödenemeyen havaleler kabul tarihinden itibaren otuzaltı ay sonunda PTT'ye gelir kaydedilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Posta Çeki Hizmeti ile İlgili İşletme Hükümleri

Çek hesabı açtırabilecek kişiler

MADDE 12 – (1) Belirli ve sürekli bir ikametgah veya iş adresini belgelemesi kaydıyla;

- a) Medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip kişilere,
  - b) T.C. vatandaşı veya yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilere,
- posta çeki hesabı açılabilir.

(2) Ancak,

a) Bu Yönetmeliğin 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentleri uyarınca hesabı daha önce PTT tarafından kapatılmış kişilere,

b) Gerçek veya tüzel kişi adı dışında kalan, takma, yakıştırma veya sadece mahallinde bilinen ad, lakap veya unvanlarla,
posta çeki hesabı açılmaz.

Hesap açılması

MADDE 13 – (1) Hesap açtırmak isteyen, herhangi bir PTT merkezine veya PTTBank İşlem Müdürlüğüne başvurarak hesap açma formunu doldurduktan sonra formun katılma taahhütnamesi bölümünü imzalar.

(2) Katılma taahhütnamesi, hesap sahibine çek mevzuatına uyma yükümlülüğü getirir. Bu taahhütnameyi imzalamayan isteklilere hesap açılmaz. Ancak Hizmet Hesabı bu hükmün dışındadır.

(3) Hesap açma formunu, güven akçesini ve PTT tarafından istenecek diğer belgeleri alan PTT merkezi veya PTTBank İşlem Müdürlüğü gerekli kontrolleri yaptıktan sonra hesabı açar.

(4) Açılan hesaplarına ilişkin belgeler PTTBank İşlem Müdürlüğüne gönderilir. Adı geçen Müdürlükçe belgeler sırasında muhafaza edilir.

Güven akçesi

MADDE 14 – (1) Hesap açtırmak isteyen, miktarı PTT tarafından belirlenen güven akçesini yatırmak ve hesabı açtırdıktan sonra da hesabında bu miktarı sürekli olarak bulundurmamak zorundadır. Ancak Hizmet Hesabı ve Kamu Kurumları adına açılan hesaplar bu hükmün dışındadır.

(2) Güven akçesi hesap sahibine hesap kapandığında ödenir.

Tasarruf yetkisinin verilmesi

MADDE 15 – (1) Hesap sahibi, adına çek hesabı açılmasına engel bulunmayan bir veya birden fazla kimseye, hesabı üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi verebilir.

(2) Hesap sahibi, gerek hesap açma işlemi sırasında gerekse sonradan, kişi veya kişilere; noter onaylı vekaletname ile veya PTT personeli huzurunda tasarrufa yetkili kılacağı kişi veya kişilerle birlikte imzalayacakları dilekçe ile tasarruf yetkisi verebilir.

(3) Hesap sahibi, ikiden fazla kişiye müşterek tasarruf yetkisi veremez.

Tasarruf yetkisinin sona ermesi

MADDE 16 – (1) Hesap sahibi, tasarrufa yetki verme işlemini yaptığı PTT merkezine yazılı vereceği dilekçe ile vermiş olduğu tasarruf yetkisini her zaman geri alabilir.

(2) Tasarruf yetkisi, gerek hesap sahibi gerekse tasarruf yetkisi verilen gerçek kişinin ölümünün, tüzel kişi ise, tüzel kişiliğin sona erdiğinin PTT tarafından öğrenilmesi ile sona erer.

Hesap sahibinin bildirim sorumluluğu

MADDE 17 – (1) Hesap sahibi gerek kendisi gerekse tasarruf yetkisi verdiği kişi veya kişilere ait PTT'de bulunan bilgilerindeki değişiklikleri, bir ay içerisinde, PTT merkezi veya PTTBank İşlem Müdürlüğüne belge ile yazılı bildirimde bulunmak zorundadır.

(2) Bu bildirimdeki değişiklik veya düzeltme işlemi PTT merkezi veya PTTBank İşlem Müdürlüğüne yerine getirilir.

Hesabın kullanılması ve talimat verilmesi

MADDE 18 – (1) Hesap sahibi veya tasarrufa yetkili kişi veya vekili tarafından,

a) PTTBank İşlem Müdürlüğünden;

1) Talimat ile kendisine veya başka bir kişiye çek ödeme havalesi ile para gönderebilir, hesaplar arası aktarma işlemi yaptırılabilir.

2) Periyodik veya otomatik aktarma veya ödeme talimatı verilebilir, bu durumda işlemler için liste düzenlenir, talimatın gereği ise belirtilen tarihlerde yerine getirilir.

3) Talimat, elden, posta veya PTT tarafından belirlenen kurallar çerçevesinde elektronik ortamda verilebilir.

b) PTT işyerlerinden bir veya birden çok hesaba para aktarılabilir, hesaba para yatırılabilir veya hesaptan para çekilebilir.

(2) Talimat tarih yazılarak ve imza edilerek verilir, talimat üzerinde yer alan imza, PTT merkezi veya PTTBank İşlem Müdürlüğünde bulunan imza örneği ile karşılaştırılmak suretiyle denetlenir.

Posta çeki yatırma ve çek ödeme havaleleri

MADDE 19 – (1) PTT işyerlerinden yapılan;

a) Çek hesaplarına para yatırma işlemleri için kullanılan belgelerin kabul ve kontrol işlemleri,

b) Çek ödeme havalelerine ilişkin ek hizmet işaretleri, ödeme yerinde bekletilme süreleri, kabul, kontrol, sevk, ödeme ve iade işlemleri,

bu Yönetmelik hükümlerine tabidir.

Yerine getirilemeyecek ödeme veya aktarma talimatı

MADDE 20 – (1) Aşağıda belirtilen hallerde;

a) Güven akçesi, haciz, bloke gibi işlemler de dikkate alınmak üzere, yeterli karşılığı bulunmayan hesaplar için istenilen,

- b) Kapsamının silinmesine veya değiştirilmesine müsait bir kalemle yazılmış olan,
c) PTT tarafından belirlenecek limitler dışında kalan,
ç) İflas veya temlik nedeniyle kapatılmış bir hesap üzerine, bakiyesi gösterilen yerlere henüz ödenmemiş de olsa, iflasın ilanından veya temlik senedinden sonraki tarihli ödeme veya aktarma talimatı yerine getirilmez.

Hesap bildirimini

MADDE 21 – (1) Hesap hareketleri PTT’ce belirlenen usul ve sürelerde hesap sahibine gönderilir.

(2) PTT tarafından belirlenen süre dışında hesap sahibi veya tasarrufa yetkili kişi veya vekili tarafından hesap durumunu öğrenme istekleri ise PTTBank İşlem Müdürlüğüne veya PTT merkezince PTT tarafından belirlenen ücretle yerine getirilir.

(3) Hesap sahibinin hesap bildirimini adresine gönderilmesini istememesi durumunda bu talep yerine getirilir.

Hesabın kapatılması

MADDE 22 – (1) Hesap;

- a) Hesap sahibinin PTT’ ye yazılı başvurusu,
b) Hesabın ahlak ve genel adaba aykırı, güvenliği bozucu ve milli ekonomiye zarar verici işlev ve amaçlar için kullanıldığının resmi merciler tarafından karar altına alınması,
c) Hesap sahibinin medeni hakları kullanma ehliyetini kaybetmesi durumunun resmi olarak belgelendirilmesi,
ç) Hesap sahibi gerçek kişi ise ölümü, tüzel kişi ise, tüzel kişiliğin sona ermesi,
d) Hesap sahibinin gerek kendisi gerekse yetki verdiği kimselere ait bilgilerdeki değişiklikleri bildirmemesi,
e) Hesabın beş yıl süreyle işlem görmemesi, hallerinde doğrudan kapatılır.

(2) Hesaptaki alacağın, teminat parası dahil, üzerine ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz konulması hallerinde, gereğine göre çek hesabı kapatılabilir.

(3) Hesap kapatma gerekçesi hesap sahibinin bildirdiği en son adresine yazı ile bildirilir.

Kapatılan hesabın tasfiyesi

MADDE 23 – (1) Hesap;

- a) Hesap sahibinin isteği üzerine kapatılmış ise, başvuru tarihinden itibaren sekiz gün sonra,
b) Doğrudan kapatılma durumunda ise, hesabın kapatıldığının hesap sahibine duyurulduğu tarihten itibaren hesapta kayıtlı karşılığı ve güven akçesi hesap sahibine ödenerek tasfiye edilir.

Sahibi bulunamayan kapatılmış hesaplar

MADDE 24 – (1) Kapatılan hesabın tasfiyesi sırasında, hesap sahibinin bulunamaması veya hesap sahibinin ölümü halinde kanuni mirasçısının da çıkmaması durumunda, hesaplardaki paralar emanet hesaplara alınır.

(2) Emanet hesaba alındığı tarihten itibaren otuzaltı ay içerisinde hak veya hesap sahibi tarafından alınmayan paralar PTT'ye gelir kaydedilir.

Devir ve temlik yasağı

MADDE 25 – (1) Hesap sahibi, hesabını bir başkasına devredemez, hesabında kayıtlı parayı bu Yönetmelikle öngörülen ödeme veya aktarma işlemleri dışında temlik edemez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ortak Hükümler

Havale ve çek talimatının doldurulması

MADDE 26 – (1) Havale ve çek talimatı;

- a) Basılı metinde istenilen şekilde, mürekkepli veya tükenmez kalem veya klişe veya yazı makinesi kullanılmak,
b) Havale tutarı rakam ve yazı ile olmak üzere Türk Lirası veya döviz cinsinden gösterilmek,

c) Vergi, icra taksiti, devlet veya belediye hizmetlerine ait borçların gönderildiği havalelerde, talimatın özel kısımlarına kapatılacak borcun, hesap yahut abone numarası ve ilgili diğer bilgiler yazılarak gönderici tarafından tanımlanmak,

ç) Posta abone kutusu adresiyle gönderilmek istenen havaleler için verilecek talimatta alıcı adını göstermek suretiyle doldurulur.

(2) Havale veya çek tutarını gösteren rakam ve yazılar arasında fark bulunması halinde veya yazılarda yahut alıcı isminde silinti, kazıntı, düzeltme yapılması halinde talimat işleme alınmaz.

Alındı belgesi verme

MADDE 27 – (1) Havale ve çek hizmetleri karşılığı gönderici veya alıcılardan alınan paralar için, alınan ücret ve varsa diğer vergilerin de gösterildiği bir alındı belgesi verilir.

Haber isteme

MADDE 28 – (1) Havale ve çek işlemlerine ait haber isteme talebi herhangi bir PTT işyerinden ücreti mukabilinde yapılır. Ancak haber isteme talebine, PTT'nin kusurlu olduğu bir işlemin yol açtığı anlaşılmaması halinde alınan haber isteme ücreti geri verilir.

(2) Resmi daireler tarafından yapılan haber isteme talepleri ücrete tabi değildir.

(3) Haber isteme talebine ilişkin başvurunun, işlemin yapıldığı tarihten başlayan otuzaltı aylık zaman içerisinde yapılması ve araştırılması istenen işlemin; alındı aslı veya fotokopisi veya yeterli diğer bilgilerle tanımlanması gerekir.

(4) Havalenin ödeme kaydına rastlanılamaması durumunda başvuru tarihini izleyen en fazla altı aylık süre içerisinde, hak sahibinden, haksız olduğunun anlaşılması halinde, havale tutarını geri ödeyeceğini belirten imzalı bir taahhüt yazısı alındıktan sonra kendisine havale tutarı ödenir.

Muhafaza ve İbraz

MADDE 29 – (1) Havale ve çek işlemlerine ilişkin her türlü ortamdaki;

a) Belgeler düzenleme tarihinden,

b) Defter ve kayıtlar son kayıt tarihinden,

c) Kimlik tespitine ilişkin belgeler son işlem tarihinden

itibaren sekiz yıl süre ile muhafaza edilecek bu belgeler istenmesi halinde yetkililere ibraz edilecektir.

Ücretler

MADDE 30 – (1) Havale ve çek işlemleri ile ilgili ücretler Posta ve Telgraf Ücret Tarifesinde belirtilir. Çek ödeme havalelerinde ise havale işlemlerine uygulanan ücretler alınır.

(2) PTT'nin yazılı sözleşmelerle yürüttüğü hizmetlerden, bu sözleşmelerde belirtilen ücretler alınır.

Ücretten muaf havale ve çek hizmetleri

MADDE 31 – (1) Posta Kanunu'nun 24 üncü maddesi kapsamında gönderilen havaleler ve bunlara uygulanan tüm ek hizmetler,

(2) PTT tarafından, işletmesi ile ilgili olarak gönderilen havaleler ve bunlara uygulanan tüm ek hizmetler,

ücretten muaftır.

Faiz

MADDE 32 – (1) Çek hesaplarında kayıtlı miktarlar ile havaleler için faiz verilmez.

Havale paralarında ve çek hesabında mülkiyet hakkı

MADDE 33 – (1) Havale hizmeti ile PTT'ye yatırılan para, kanunlarla belirtilen el koyma halleri dışında, alıcısına ödeninceye kadar göndericisinin tasarrufundadır.

(2) Yönetmeliğin 11 inci maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki havaleler bu hükmün dışındadır.

(3) Çek hesabında alacak kayıtlı miktar, yetkili mercilerce ihtiyati tedbir veya el koyma halleri dışında, hesap kapatılıp tasfiye edilinceye kadar hesap sahibine aittir.

PTT'nin rücu hakkı

MADDE 34 – (1) PTT, tazmin yükümlülüğüne sebep olan personeline veya haksız ödemede bulunduğu üçüncü kişilere karşı rücu hakkına sahiptir.

Meslek sırrı ve gizlilik

MADDE 35 – (1) PTT, yasalar uyarınca yetkili makamlar tarafından istenen bilgi talepleri dışında;

- a) Hesap sahibinin kişisel bilgileri yanı sıra hesabına ilişkin bilgileri,
  - b) Havaleye ait bilgilerin yanı sıra gönderici ve alıcının kişisel bilgileri, hakkında üçüncü kişilere hiç bir şekilde bilgi veremez, açıklamada bulunamaz.
- (2) Ancak, PTT tarafından hesap numaraları kamuoyuna açıklanabilir.

PTT'nin sorumluluğu

MADDE 36 – (1) PTT,

- a) Hesap sahibine karşı;
  - 1) Hesap kapatılıp tasfiye edilinceye dek hesapta kayıtlı miktar kadar,
  - 2) Hesap sahibinin çek ödeme havalesi yoluyla gönderdiği miktar alıcıya ödeninceye dek bu miktar kadar,
- b) Hak sahibine karşı;
  - 1) Alıcısına ödenmek üzere yatırılan havalenin kaybindan, alıcının bulunamaması halinde gönderici dışında hak sahibi olmayan kişilere ödenmesinden havale miktarı kadar,
  - 2) Eksik ödenen havalelerden eksiklik miktarı kadar, sorumludur.

(2) Ancak PTT;

a) Yetkili mercilerce gönderici veya alıcı aleyhine verilmiş ve ilgili PTT işyerlerine bildirilmiş ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz veya haciz kararları sebebiyle, hesap sahibince yapılan çek ödeme havalesinin yerine getirilememesinden ve aynı yasal sebeplerle bir havalenin veya hesapta kayıtlı paranın bloke edilmesinden veya yetkili merciin gösterdiği yerlere ödenmesinden,

b) Zorlayıcı sebepler sonucu havalenin veya çekin ödendiğini gösteren belge ve kayıtların yok olması durumunda, PTT'nin kusur ve ihmalinin bulunduğu, hak veya hesap sahipleri tarafından kanıtlanmadıkça doğmuş ve doğacak zarardan,

c) Hesap sahibinin, adına açılan hesabı kötüye kullanmak suretiyle üçüncü kişilere verebileceği maddi veya manevi zararlardan,

ç) Hesap sahibinin, gerek kendisi gerekse yetki verdiği kimselere ait bilgilerdeki değişiklikleri bildirmemesinden,

d) Havale talimatının, Yönetmeliğin 5 inci ve 26 ncı maddeleri uyarınca doldurulmamış olmasından ileri gelen gecikme veya iadelerden,

e) Bir havale hakkında, Yönetmeliğin 11 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen sürede PTT'ye başvurulmamasının sonucundan, sorumlu değildir.

PTT tarafından alınan ücretlerin iadesi

MADDE 37 – (1) PTT tarafından havale ve çek hizmetiyle ilgili olarak tahsil edilen ücret ve vergiler, PTT'nin elinde olmayan herhangi bir sebeple hizmet yerine getirilememişse geri verilmez.

(2) Ancak, PTT'nin kusuru sonucu yerine getirilemeyen hizmetlere ait ücretler geri verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 38 – (1) 19/9/1979 tarihli ve 16759 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Posta Çekleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 39 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme
MADDE 40 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini T.C. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürü yürütür.

[R.G. 1 Aralık 2008 – 27071]

 [İçindekilere dön](#)

Anayasa Mahkemesi Kararı

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2006/156

Karar Sayısı : 2008/125

Karar Günü : 19.6.2008

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İzmir 6. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 25.8.1971 günlü, 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinin 29.7.1983 günlü, 2869 sayılı Yasa'nın 3. maddesi ile değiştirilen birinci fıkrasının "... kadının evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdirmesi ..." bölümünün, Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I - OLAY

Evlenme nedeniyle iş akdini feshederek işten ayrılan kadın işçinin kıdem tazminatı istemiyle açtığı davada, kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

II - İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"Davacı Ayşe Bengiç tarafından davalı Öz Örnek İnş Eğit. Sağ. Güv. Hizm. San Tic Ltd Şti. aleyhine açılmış olan evlilik nedeniyle işten ayrılmadan doğan kıdem tazminatı alacağına yönelik davanın 02/10/2006 tarihli ara kararı gereğince,

İş Hukukumuzda kıdem tazminatı 1475 sayılı Yasanın 14. Maddesinde düzenlenmiştir. 4857 sayılı İş Yasasının yürürlüğe girmesine rağmen, bu yada kıdem tazminatı yeniden düzenlenmeyerek 1475 sayılı Yasanın 14. maddesinin uygulaması korunmuş ve bu suretle kıdem tazminatına ilişkin 14. madde, 1475 sayılı Yasanın yürürlüğünü sürdüren tek maddesi olarak kalmıştır.

25.08.1971 tarihinde kabul edilip 01.09.1971 tarih 13943 sayılı Resmi Gazete ile yayınlanmakla yürürlüğe giren 1475 sayılı Yasanın ilgili 14. maddesinin ilgili 1. fıkrasında "Bu kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin: 1- İşveren tarafından bu kanunun 17/II numaralı bendinde gösterilen sebepler (işverenin iş akdinin feshi için dayanabileceği haklı sebepler) dışında, 2- İşçi tarafından bu kanunun 16. maddesi uyarınca (işçi tarafından haklı sebebe dayanılarak), 3-Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısı ile, 4-Bağlı buldukları kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malüllük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyla; 5- 506 sayılı Yasanın 60. maddesinin 1. fıkrasının (A) bendinin (a) ve (b) alt bentlerinde öngörülen yaşlar dışında kalan diğer şartları veya aynı kanunun Geçici 81. maddesine göre yaşlılık aylığı bağlanması için öngörülen sigortalılık süresini ve prim ödeme gün sayısını tamamlayarak kendi istekleri ile işten ayrılmaları nedeni ile, feshedilmesi veya kadının evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdirilmesi veya işçinin ölümü sebebi ile son bulması hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücret tutarındaki

kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır” denilmektedir,

1475 sayılı Yasanın ilgili 14. maddesi ile iş akdi her ne suretle sona ererse ersin, tüm işçilere kıdem tazminatı ödenmesi öngörülmemekte olup, özetle, işveren tarafından haklı bir sebebe dayanmadan iş akdi feshedilen işçiye veya haklı bir sebebe dayanarak iş akdini kendisi fesheden işçiye, yasal olarak hak kazandığı emeklilik hakkını kullanması sebebi ile (506 SY'nın 62/1. maddesi yaşlılık aylığının bağlanabilmesi için sigortalı olarak çalıştığı işten ayrıldıktan sonra yazılı istekte bulunma şartını aramaktadır) iş akdini sonlandırmak zorunda kalan işçiye ve nihayet kendi ihtiyarında olmadan, iradesi dışında, (sağlık sorunu, işverene karşı işlemediği bir suç nedeni ile hüküm giymesi veya tutuklanması sebebi ile çalışamayacak olması veya kocasının izin vermemesi sebebi ile kanunun kabul tarihinde yürürlükte bulunan Türk Medeni Yasasının 159. maddesi gereğince çalışamayacak olması) oluşan mücbir bir sebebin varlığı halinde iş akdini feshetmek zorunda kalan işçiye kıdem tazminatı ödenmesi hüküm altına alınmıştır.

01.09.1971 yürürlük tarihli 1475 sayılı Yasanın ilgili 14. maddesi bir kadının evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdirilmesi halinde, kadın işçinin kıdem tazminatına hak kazanacağı hükme bağlanmış ise de; 1475 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği tarih itibari ile yürürlükte bulunan 17.02.1926 kabul, 04.10.1926 yürürlük tarihli 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin 'Evlenmenin Genel Hükümleri' başlığı altında düzenlenen, Karının Meslek veya Sanatı başlıklı 159. Maddesinde, “Karı koca mallarını idare için hangi usulü kabul etmiş olursa olsun, karı, kocanın sarahaten veya zımnem müsaadesi ile bir iş veya sanat ile iştigal edebilir. Kocanın izinden imtinai halinde karı, kendisinin bir iş veya bir sanatla iştigal etmesi birliğin veya bütün ailenin menfaati icabı olduğunu ispat ederse, bu izin hakim tarafından verilebilir. Koca, karısını bir iş veya sanat ile iştigalden menettiği taktirde keyfiyet noter marifeti ile ilan edilmedikçe hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı hüküm ifade etmez.” hükmü yer aldığından, karının (evli kadının) çalışması, yasal olarak kocasının iznine bağlı bulunduğundan, kocasının izin vermemesi halinde, kendi iradesi dışında bir sebeple yani mücbir bir sebeple çalışamayacak olan kadına 1475 SY'nın 14. maddesindeki genel amaca uygun olarak kıdem tazminatı ödenmesinin hükme bağlandığı; ancak 743 sayılı Türk Medeni Kanununun 159. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 29.11.1990 tarih 1990/30 E 1990/31 K sayılı ilamı ile iptal edildiği gibi, 08.12.2001 tarih 162 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanan 22.11.2001 kabul 01.01.2002 yürürlük tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 'Evlenmenin Genel Hükümleri' başlığı altında düzenlenen, Eşlerin Meslek ve İş başlıklı 191. maddesinde: “Eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerlerinin iznini almak zorunda değildir. Ancak, meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur.” Hükmüne yer verilmekle kadının çalışması, kocanın iznine bağlı olmaktan çıkartılmıştır.

Bununla birlikte 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin 'Evlenmenin Genel Hükümleri' başlığı altında düzenlenen, kocanın hak ve görevlerini düzenleyen 152. maddesinde 'kocanın (evlilik) birliğin reisidir. Evin intihabı (seçimi) karı ve çocukların münasip veçhile iâşesi ona aittir.'; karının hak ve görevlerini düzenleyen 152. maddesinde “... Kadın müşterek saadeti temin hususunda gücü yettiği kadar kocasının muavin (yardımcısı) ve müşaviridir (danışmanıdır). Eve kadın bakar.” hükümleri yer almakla eşler arasında erkeğe evi geçimini sağlama görevi yüklenmiş iken; kadına da evin bakımı ve ev hizmetleri görevi yüklenmekle, kadının asli görevinin ev işleri olarak kabul edilmesi ve eşinden bu hususta yardım beklemesi dahi yasal bir hak olarak verilmemiş, kadının evlenmesi sebebi ile yasa ile yalnızca kendisine yüklenen evin bakım işlerini yapabilmesi için iş hayatından çekilmesinin kabul edilebilir bir zorunlu neden görülebileceği gibi, ikametgahın seçim hakkının kocaya verilmesi sebebi ile, kocasının seçtiği yerde oturmak zorunda kalan kadının, ihtiyarında olmadan oturmak zorunda kaldığı yeni ikametgahı sebebi ile işine devam edemeyecek olmasının da zorunlu bir neden olarak ortaya çıkabileceği düşünülebilecek iken; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 'Evlenmenin Genel Hükümleri' başlığı altında düzenlenen hükümler ile ikametgahın

belirlenmesi hak ve yetkisinin, ailenin geçiminin sağlanması veya evin bakım ve işlerinin eşlerden herhangi birine yüklenmediği gibi; evlilik birliğini ilgilendiren ikamet yerinin seçimi gibi konularda ortak karar alma esasının getirildiği ve ortak karar alınmasının mümkün olmadığı hallerde ise aile konutu hakkında 194. madde ile diğer hususlarda ise 195. madde ile hakim müdahalesine başvurulması, bu durumda da esas olarak eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımı ile belirleme yapılması esasının getirildiği; buna göre evlilik birliği içerisinde kadının ve erkeğin hak ve yükümlülüklerinin eşit hale getirilmekle, kadının eşinin kararları ile bağımlı olmaktan çıkarıldığı; her iki eşin de evlilik birliğinin yürütülmesinde ortak hak ve sorumluluklara sahip hale getirildiği, bu sebeple de kadının asli görevinin evin bakım ve hizmetleri olduğu, kocasının seçtiği ikametgahı kabul etmek zorunda olduğu bu sebeple de evlenme sebebi ile iş akdinin feshi için zorunlu ve kaçınılmaz bir sebebin doğduğunun ileri sürülemeyeceği açıktır.

Buna göre 1475 sayılı Yasanın 14. maddesinin yürürlüğe girdiği tarih itibarı ile kadının evlenmesi halinde iş akdinin feshi sebebini doğurabilecek bir zorunlu sebebin doğabilmesi mümkün iken, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra böyle bir mücbir sebebin kadın açısından doğabileceğinden bahsedilemez.

Öte yandan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile aile ikametgahının seçilmesi hakkı eşlerden birine (erkeğe) bırakılması yönündeki eşitliğe aykırı hüküm ortadan kaldırılarak bu yönde taraflara eşit hak tanınıp, anlaşamamaları halinde hakime başvuruda bulunma hakkı tanınarak Anayasanın eşitlik ilkesine uygun bir hüküm getirmekle birlikte; 1475 sayılı Yasanın 14. maddesinin “kadının evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdirilmesi” halinde, kadın işçinin kıdem tazminatına hak kazanacağı hükmü varlığını sürdürmekle, pratikte, ayrı yerlerde çalışmaları sebebi ile eşlerden birinin iş akdini feshetmek zorunda kalması halinde, (evlenen erkeğe, iş akdini, evlilik veya aile birliğinin korunması amacı ile feshetmesi halinde kıdem tazminatı hakkı tanınmadığından) evlenen kadına, iş akdini feshetme ve işinden ve ikamet ettiği yerden ayrılmayı kabul etme zorunluluğu doğuracağı ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile getirilen eşitlik ilkelerinin zedeleneceği de açıktır. Öyle ki taraflar anlaşamayarak uyuşmazlığın çözümünde hakime başvurma yolunu seçseler dahi; hakim vereceği kararda, evlilik birliği ve tarafların çıkarlarının gözettilmesinde eşlerden kıdem tazminatı almaksızın iş akdini feshederek ikametgahını değiştirecek olan erkek eşin değil, kıdem tazminatını alarak iş akdini feshederek diğer eşin ikametgahına gidebilecek olan kadının, erkeğin (işyerine bağlı) ikamet yeri seçimine uymasını daha uygun bulabileceğinden, bu madde tarafların, mahkeme huzurundaki, medeni kanundan doğan hukuksal haklarının kullanmalarında eşitliklerini bozacak şekilde etki edecektir.

Her ne kadar, toplumsal yapımızdan ve kız ve erkek çocuklarının yetiştirilmesindeki eski ve yanlış geleneklere bağlı aile içi ve dışı eğitim sistemindeki çarpıklıklardan ve buna bağlı olarak Türk ailesinin henüz mevcudiyetini koruyan geleneksel yapısından ötürü; evlilik içerisinde, erkek eşin kadın eşine karşı baskın olması ve uygulamada, yasalar ile getirilmeye çalışılan eşitliğin sağlanamamış olması sebebi ile erkeğin kadın üzerindeki baskısının devam ettiği bir gerçek ise de; yasa koyucunun ve uygulanan yasaların temel alması gereken esasların, mevcut yanlış uygulamalar olmayıp, olması gereken, doğru, hakkaniyete ve hukukun temel ilkelerine uygun düzenlemeler olması; yani toplumdaki yanlış uygulamaların yasalara yön vermesinin değil, yasalar ile getirilen hukuka uygun kuralların topluma yön vermesi gerektiği; aksi halde toplumdaki yanlışlık ve eksikliklerin giderilmesinin mümkün olmadığı da bir gerçektir.

Yine 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile evli kadın ve evli erkeğin çalışması eşit koşullara kavuşturulduğu halde; kadın işçinin evlendikten sonraki 1 yıl içerisinde iş akdini feshetmesi halinde kıdem tazminatına hak kazandığı halde, erkek işçinin evlendikten sonraki 1 yıl içerisinde iş akdini feshetmesi halinde kıdem tazminatına hak kazanamamasının, erkek işçi ile kadın işçi arasında eşitsizlik yaratmakta olup, bu durum hem 4857 sayılı Yasanın Eşit Davranma ilkesini düzenleyen 5. maddesi ile çelişki yarattığı gibi; hem de Anayasamızın eşitlik ilkesini düzenleyen 10. maddesine, aykırıdır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesi ile oluşan bu yeni durum karşısında, olaya işveren açısından bakıldığında ise, kadın işçinin evlendikten sonraki 1 yıl içerisinde iş akdini feshetmesi, artık kadının, yasalar kapsamında çalışması eşinin iznine bağlı olmadığından, tamamen kendi özgür iradesi ile yapmış olduğu bir seçim olup, işverenin çalışmak yerine ev kadını olmayı tercih eden işçisine, işverenden kaynaklanan bir hata olmadığı ve kadın işçinin hiçbir haklı veya yasal mücbir sebebe dayanmadan iş akdini feshetmesine rağmen, işvereni kıdem tazminatı ödeme yükümlülüğü altına sokulması anlamına gelecektir ki bu durum maddenin düzenleniş amacına aykırı olacağı gibi işveren aleyhine de eşitsizlik yaratacağı gibi bu halde haklı ve mücbir bir gerekçeye dayanmadan iş akdini fesheden diğer işçiler ile evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdiren kadın işçi arasında eşitsizliğe sebep olacaktır.

Yukarıda açıklanan gerekçelerle 08.12.2001 tarih 162 Sayılı Resmi Gazete ile yayımlanan 22.11.2001 kabul 01.01.2002 yürürlük tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesi ile evlenen kadın işçinin çalışması, kocasının iznine tabi olmaktan çıkartılmakla, 25.08.1971 tarihinde kabul edilip 01.09.1971 tarih 13943 sayılı Resmi Gazete ile yayınlanmakla yürürlüğe giren 1475 sayılı Yasanın ilgili 14. maddesinin ilgili 1. fıkrasının 'kadının evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdirilmesi' halinde kıdem tazminatı ödeneceğine ilişkin hüküm; 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile evli kadın ve evli erkeğin çalışması eşit koşullara kavuşturulduğu halde; kadın işçinin evlendikten sonraki 1 yıl içerisinde iş akdini feshetmesi halinde kıdem tazminatına hak kazandığı halde, erkek işçinin evlendikten sonraki 1 yıl içerisinde iş akdini feshetmesi halinde kıdem tazminatına hak kazanamamasının, erkek işçi ile kadın işçi arasında eşitsizlik yarattığı gibi, evlendikten sonraki 1 yıllık dönemde eşlerden birinin aile birliğinin sağlanması amacı ile iş akdini feshetmek zorunluluğu doğacağı durumlarda, kadının kıdem tazminatına hak kazanacak olması sebebi ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanun ile getirilen eşitlik uygulamasını zedeleyecek şekilde iş akdini feshetmeyi kabullenmek zorunda bırakacağı ve işverenin çalışmak yerine ev kadını olmayı tercih eden işçisine, işverenden kaynaklanan bir hata olmadığı ve kadın işçinin hiçbir haklı veya yasal mücbir sebebe dayanmadan iş akdini feshetmesine rağmen, işvereni kıdem tazminatı ödeme yükümlülüğü altına sokulması sonucunu doğuracak olup, bu halde haklı ve mücbir bir gerekçeye dayanmadan iş akdini fesheden diğer işçiler ile evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdiren kadın işçi arasında eşitsizliğe sebep olacağından, 1475 sayılı Yasanın ilgili 14. maddesinin ilgili 1. fıkrasının 'kadının evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdirilmesi' halinde, kıdem tazminatı ödeneceğine ilişkin hüküm Anayasanın eşitlik ilkesini düzenleyen 10. maddesine aykırı olması sebebi ile iptaline karar verilmesi taktirlerinize sunulur."

III - YASA METİNLERİ

A - İtiraz Konusu Yasa Kuralı

25.8.1971 günlü, 1475 sayılı İş Kanunu'nun itiraz konusu kuralı içeren 14. maddesi şöyledir:

"KIDEM TAZMİNATI

MADDE 14 - Bu Kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin :

- 1. İşveren tarafından bu Kanun'un 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,*
- 2. İşçi tarafından bu Kanun'un 16 ncı maddesi uyarınca,*
- 3. Muvazaf askerlik hizmeti dolayısıyla,*
- 4. Bağlı buldukları kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malüllük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyla;*
- 5. 506 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (a) ve (b) alt bentlerinde öngörülen yaşlar dışında kalan diğer şartları veya aynı Kanunun Geçici 81 inci*

maddesine göre yaşlılık aylığı bağlanması için öngörülen sigortalılık süresini ve prim ödeme gün sayısını tamamlayarak kendi istekleri ile işten ayrılmaları nedeniyle,

Feshedilmesi veya **kadının evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdirmesi** veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasülalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler göz önüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. 12.7.1975 tarihinden itibaren işyerinin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak, işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki işçinin aldığı ücret seviyesi ile sınırlıdır. 12.7.1975 tarihinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlemiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

İşçinin birinci bendin 4 üncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T.C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malüllük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet aktinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T.C. Emekli Sandığı'na tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T.C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı kanunun 4 üncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Parça başı, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

13 üncü maddesinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 26 uncu maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilaveten işçiye sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur. Kıdem tazminatının zamanında ödenmemesi sebebiyle açılacak davanın sonunda hakim gecikme süresi için, ödenmeyen süreye göre mevduata uygulanan en yüksek faizin ödenmesine hükmeder. İşçinin mevzuatdan doğan diğer hakları saklıdır.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akidleri veya toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine değiştirilebilir.

Ancak, toplu sözleşmelerle ve hizmet akitleriyle belirlenen kıdem tazminatlarının yıllık miktarı, Devlet Memurları Kanununa tabi en yüksek Devlet memuruna 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre bir hizmet yılı için ödenecek azami emeklilik ikramiyesini geçemez.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanuni mirasçılara ödenir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyla Devlet veya kanunla kurulu kurumlarda veya % 50 hissedenden fazlası devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.”

B - Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 10. maddesine dayanılmış, 41. ve 50. maddeleri de ilgili görülmüştür.

IV - İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Tülay TUĞCU, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün katılımlarıyla 12.12.2006 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralı ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile evli kadın ve evli erkeğin çalışması eşit koşullara kavuşturulduğu halde, kadın işçinin evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde hizmet akdini sona erdirmesi durumunda kıdem tazminatına hak kazandığı, erkek işçinin ise evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde hizmet akdini sona erdirmesi durumunda kıdem tazminatına hak kazanamadığı, bunun ise erkek ve kadın işçiler arasında eşitsizlik yarattığı, ayrıca böyle bir fesih hakkının işverenden kaynaklanmamakla beraber işverene kıdem tazminatı ödeme yükümlülüğü getiriyor olmasının haklı ve mücbir sebebe dayanmadığı, bu nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi yasaların, kanun hükmünde kararnamelerin ve TBMM İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı konusunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda değildir. İstemle bağlı kalmak koşuluyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık incelemesi yapabileceğinden, iptali istenilen kuralla ilgili nedeniyle Anayasa'nın 41. ve 50. maddeleri yönünden de inceleme yapılmıştır.

İtiraz konusu kuralda, kadın işçinin evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi isteği ile hizmet akdini sona erdirmesi halinde kıdem tazminatına hak kazanacağı öngörülmektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinde *“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve*

idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.” denilerek hukukun temel ilkelerinden eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmemektedir. Durum ve konumlarındaki özellikler kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerekli kılabilir. Kadının toplum ve aile yaşamında üstlendiği sorumluluk, görev ve paylaşım gibi toplumsal gerçekler kadın çalışanlar yararına değişik kural ve uygulamaları gerekli kılabileceğinden, kadın çalışanların durum ve konumlarındaki özellikleri gözetilerek getirilmiş bulunan kural Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmamaktadır.

Anayasa'nın 41. maddesinde ailenin toplumun temeli olduğu ve Devletin ailenin huzur ve refahı için gerekli tedbirleri alacağı vurgulanırken, 50. maddesinde de “*Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. ...*” kuralıyla kadınların çalışma koşulları bakımından küçüklerle birlikte özel olarak korunacağı belirtilmiştir.

Kadın işçileri koruyan düzenlemelere uluslararası sözleşme ve kararlarda da yer verilmiştir. Ülkemizin de onayladığı 1979 tarihli Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme, 1961 tarihli Avrupa Sosyal Şartı, 1935 tarih ve 45 sayılı Maden Ocaklarında ve Yer Altı İşlerinde Kadınların Çalıştırılmaması Hakkında Sözleşme, 1951 tarih ve 100 sayılı Eşit Değerde İş için Erkek ve Kadın İşçiler Arasında Ücret Eşitliği Hakkında Çalışma Sözleşmesi, 1958 tarih ve 111 sayılı İş ve Meslek Bakımından Ayrım Hakkında Uluslararası Çalışma Sözleşmesi ve Tavsiye Kararı, 1952 tarih ve 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında Sözleşme ile 1964 tarih ve 122 sayılı İstihdam Politikası Hakkında Sözleşme ve Tavsiye Kararı, kadınları koruyan uluslararası sözleşme ve tavsiye kararlarından biridir.

“Aile hukuku” öğretisinde de zorunluluklar ve toplumsal gerçekler karşısında kadının korunması, aile bağlarının güçlendirilmesi, evlilik birliğinde düzen ve uyum sağlanması gerektiği gibi hususlarda yaygın görüşler bulunmaktadır.

Kimi sosyal gerçeklerin doğurduğu zorunluluktan kaynaklanan ve aile birliği içerisinde yüklenen görevlerin boyut ve önemi gözetilerek evlenmesi nedeniyle hizmet akdini kendi arzusu ile sona erdiren kadın çalışanı ve aile birliğini korumaya yönelik düzenlemenin, Anayasa'ya aykırılığından söz edilemez.

Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 10., 41. ve 50. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Fulya KANTARCIOĞLU ve Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

VI - SONUÇ

25.8.1971 günlü, 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinin, 29.7.1983 günlü, 2869 sayılı Yasa'nın 3. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının “... kadının evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile sona erdirmesi ...” bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Fulya KANTARCIOĞLU ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 19.6.2008 gününde karar verildi.

Başkan Haşim KILIÇ	Başkanvekili Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Üye Sacit ADALI
Üye Fulya KANTARCIOĞLU	Üye Ahmet AKYALÇIN	Üye Mehmet ERTEN
Üye A. Necmi ÖZLER	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Şevket APALAK

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Zehra Ayla PERKTAŞ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1475 Sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinin ilk fıkrasında, bu Kanun'a tabi kadın işçiye, evlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde kendi arzusu ile iş akdini sona erdirmesi halinde işverence kıdem tazminatı ödenmesi öngörülmüş, Yasa'nın bu kurala ilişkin gerekçesinde, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 159. maddesindeki kadının meslek veya sanatla uğraşmasını Yasadaki koşullarla kocanın iznine bağlayan kural nedeniyle kocanın izin vermemesi durumunda kadın işçinin işinden ayrılmak zorunda kalmasının, 1475 Sayılı Yasa'ya yansıtılmasından ibaret olduğu belirtilmiştir. Ancak, 743 sayılı Yasa'nın 159. maddesindeki söz konusu kural, Anayasa Mahkemesi'nin 29.11.1990 günlü ve E: 1990/30, K: 1990/31 sayılı kararı ile eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir. 22.11.2001 günlü 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda ise bu tür kurallara yer verilmediği gibi, "Evliliğin Genel Hükümleri" başlıklı üçüncü bölümdeki 185 ve devamı maddelerde evlilik birliği, haklar ve yükümlülükler bakımından eşler arasında eşitlik temeline dayandırılmıştır.

Anayasa'nın 10. maddesinde "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" denilerek hukuksal eşitlik tanımlandıktan sonra 7.5.2004 günlü 5170 sayılı Yasa ile eklenen ikinci fıkrada, kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu; Devletin, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü bulunduğu vurgulanmıştır. Böylece kadınların da erkeklerin sahip oldukları hakları elde edebilmeleri için Devletin alacağı önlemlerle kadınlar lehine pozitif ayırımcılık yapılmasına olur verilmiştir. Bu kural kuşkusuz, siyasi, sosyal ve ekonomik hakların uygulamaya geçirilmesi bakımından erkeğe göre daha geride bulunan kadının aradaki mesafeyi kapatabilmesi için getirilmiş olup, erkeğin hak kaybına uğramasının Anayasal dayanağı olarak değerlendirilemez. Pozitif ayırımcılık kadının, cinsiyeti nedeniyle hak kaybına uğramasının önüne geçilmesi amacıyla yöneliktir.

Anayasa'nın 41. maddesinde de belirtildiği gibi aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Bu eşitlik çerçevesinde yasa koyucu evlilik birliğinin kurulması sonucu işten ayrılmayı, kıdem tazminatına hak kazanma için geçerli bir neden olarak görüyorsa, evlilik birliğinin bir tarafını diğerine üstün tutamaz. Salt cinsiyet farkı, böyle bir ayırımın gerekçesi olamaz. Bu kadın lehine dayanağını Anayasa'dan alan pozitif ayırımcılık değil erkeğe ve kadına verilen geleneksel rolün erkek yönünden doğurduğu negatif yansımadır.

Öte yandan, evlenme nedeniyle isteğe bağlı olarak iş akdinin sona erdirilmesinde, kadına kıdem tazminatı ödenerek bu durumun, özendirici hale getirilmesinin, kadının iş yaşamından uzaklaştırılmasına da neden olabileceği gözetildiğinde, geleneksel yaklaşımlarla kadının korunması amaçlanırken, aslında kadınla erkek arasında bu konudaki yasal düzenlemelere karşın uygulamada varlığını sürdüren ve Anayasa'nın 10. maddesine eklenen fıkra ile giderilmeye çalışılan eşitsizliğin daha da derinleşmesine yol açılması olasılığı, varsayımdan öte üzerinde durulması gereken Anayasal bir sorun oluşturmaktadır. Çağımızda kadın, geleneksel yaklaşımlarla değil, toplumun eşit haklara sahip bireyi olarak erkeklerle aynı hukuksal konuma getirilebilmesi amacıyla Anayasal korumadan yararlandırılmalıdır. Bu tür korumaya gereksinim duyulmadığı durumlarda ise erkeklerin kadınların yararlandığı olanaklardan yoksun bırakılmaları onlar yönünden açık bir eşitsizlik yaratacağından Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık oluşturur.

Belirtilen nedenlerle itiraz konusu Kural'ın iptali gerektiği görüşüyle çoğunluk kararına karşıyız.

Üye

Üye

Genelge

Devlet Bakanlığı (Devlet Personel Başkanlığı)'ndan:

KAMU PERSONELİ UYGULAMA GENELGESİ 2008/1

Kamu kurum ve kuruluşlarınca benimsenen misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedefler çerçevesinde, uhdelerinde bulunan görevlerin, verimlilik, etkinlik ve tutumluluk ilkelerine göre yürütülebilmesi ve bilgi ve teknolojiye bağlı değişim ve gelişime paralel değişen ve gelişen ihtiyaçların karşılanabilmesi için kamu personelinin niteliğinin artırılması şarttır. Bu bakımdan kurum ve kuruluşların, konuyla ilgili mevzuat çerçevesinde, personelinin hizmet içinde eğitilmesi ve geliştirilmesi çalışmalarına yoğunluk kazandırmaları gerekmektedir. Personelin eğitiminin stratejik bir plan dahilinde yürütülmesi amacıyla gerekli çalışmaların yapılması ve yurt içinde ya da yurt dışında yaptırılacak eğitimlerin bu plan dahilinde gerçekleştirilmesi önemli görülmektedir.

Kurum ve kuruluşların, hizmet içi eğitime ayrılan kaynaktan kurumsal amaç ve hedefler doğrultusunda beklenen yararın elde edilebilmesi için, aşağıda belirtilen hususlarda gereken gayreti göstermeleri gerekmektedir.

Bu bakımdan;

1. Kurumların, hizmet içi eğitim yönetmelikleri ile diğer ilgili mevzuat gereği her yıl hazırlamakla yükümlü oldukları hizmet içi eğitim planlarını, stratejik planlarında yer alan amaç ve hedefleri dikkate alarak hazırlamaları ve bu planlarda yer alacak eğitim konularını, personelin yürütmekle yükümlü bulunduğu görevlerin kapsamına göre tespit etmeleri,

2. Kurumların hazırladıkları hizmet içi eğitim planlarını kendilerine ait web sitelerinde yayımlamaları ve eğitim planları gereğince düzenlenen eğitim programlarının diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin görev alanıyla ilgili olması halinde, eğitim programlarından istifade etmek isteyen kurumların Devlet Personel Başkanlığına başvurmaları ile bu Başkanlığın koordinasyonunda, eğitim programını gerçekleştiren kurumların, kapasitenin uygun olması kaydıyla, başvuruda bulunan kurumların personelinin de eğitimlerden yararlandırılması hususunda gerekli katkıyı sağlamaları,

3. Kurumlar tarafından;

a) Personelin, görevlerinin yürütülmesinde adalet, dürüstlük, saydamlık, tarafsızlık ve güvenilirlik ilkelerine uyumlarının sağlanması ve niteliğinin yükseltilmesi amacıyla,

(1) Mesleki Etik İlkeleri ve Yolsuzlukla Mücadele

b) Kamu görevlilerinin sahip olduğu hak ve özgürlükler konusundaki bilinç seviyelerinin yükseltilmesi amacıyla,

(1) Kamu Görevlileri Sendikacılığı

c) Doğrudan halkla iletişim içerisinde bulunanlara, vatandaş odaklı çalışma yürütülerek memnuniyetin sağlanması amacıyla,

(1) Halkla İlişkiler ve Davranış Kuralları,

(2) İletişim

konularında eğitim verilmesinin sağlanması,

4. Kurumlarca, gerçekleştirilecek hizmet içi eğitim programları için, kurumun bulunduğu hizmet kolunda faaliyette bulunan sendikalarla işbirliği yapılmasında hassasiyet gösterilmesi,

5. Kamu kurum ve kuruluşlarının, aday olarak atadıkları Devlet memurları için en kısa süre içerisinde ilgili mevzuatı çerçevesinde adaylık eğitimlerinin (Temel Eğitim, Hazırlayıcı Eğitim ve Staj) düzenlenmesinde gerekli hassasiyeti göstermeleri ile “Temel Eğitim ve Hazırlayıcı Eğitim Programları” kapsamında yapılacak olan eğitim faaliyetlerini günde en az beş saat olacak şekilde gerçekleştirmeleri,

6. Aday Devlet memurlarından, kullanmış oldukları hastalık izni, aylıksız izin ve mazeret izni sebebiyle adaylık süresi içinde adaylık eğitimlerine tabi tutulamayanların, eğitimleri bilahare tamamlanmak suretiyle, asli memurluğa atanmaları hususunun eldeki belgeler çerçevesinde değerlendirilmesi,

7. Devlet memurlarının yetiştirilmek üzere yurt dışına gönderilmesine ilişkin yurtdışı kontenjan taleplerinin, ilgili Yönetmelikte belirtilen süre içinde gerekçeleri ile birlikte Devlet Personel Başkanlığına intikal ettirilmesi ile uluslararası kurum ve kuruluşlara gönderilecek Devlet memurlarına ilişkin kontenjan taleplerinin de aynı sürede bahsedilen Başkanlığa bildirilmesi,

8. Kurum ve kuruluşların yetiştirilmek amacıyla yurtdışına göndermek istedikleri memurlarına ilişkin kontenjan taleplerinde yukarıda belirtilen hususlara uymaları, kontenjanlarda yer alan eğitim konularını ayrıntılı ve açık olarak (örneğin: “Kamu Yönetimi” yerine, “Personel Yönetimi”, “Hukuk” yerine, “Deniz Hukuku” gibi ifadelerle yer verilecektir.) tespit etmeleri ve “EK-I”de yer verilen “Yetiştirilmek Amacıyla Yurt Dışına Gönderilecek Devlet Memurlarına İlişkin Kontenjan Talep Formu”nu Devlet Personel Başkanlığına intikal ettirmeleri,

9. Yetiştirilmek üzere yurt dışına gönderilen Devlet memurlarının yurt dışındaki eğitim programlarında edindikleri bilgi ve tecrübenin diğer personele aktarılmasına ilişkin etkinliklerin (kurs, sempozyum, seminer, bilgilendirme toplantıları vb.) gerçekleştirilmesine önem verilmesi,

10. Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Genel Yönetmeliğin 10’uncu maddesinde yer alan ortak konulara ilişkin ders notları ile aday Devlet memurlarının temel eğitim ders notlarının, Devlet Personel Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğünden temin edilmesi ve söz konusu Genel Yönetmeliğe tabi personelin unvan değişikliği sınavlarına ilişkin bilgi notlarının ise sınavdan en az (1) ay önce ilgililere verilmesi,

11. Devlet Personel Başkanlığınca web ortamında uygulamaları başlatılacak olan projelerin hayata geçirilebilmeleri ve sağlıklı yürütülebilmeleri amacıyla, her kamu kurum ve kuruluşunun, bu projelerin yürütülmesi için, asli görevi internet ortamında kurumuna ait verileri girecek ve güncelleyerek kurum personelini sisteme tanıtabilecek ve yetkilendirecek bir adet üst düzey yöneticinin “Devlet Personel Başkanlığı Web Uygulamaları Yetkilisi” olarak görevlendirmesi,

Bu sebeple, her bir kurumun web uygulamaları yetkilisine ait bilgileri, www.personel.gov.tr internet adresinde bulunan “Devlet Personel Başkanlığı Web Uygulamaları” başlığı altındaki Devlet Personel Başkanlığı Web Uygulamaları Yetkilisi Formu’na girilerek gerekli işlemlerin yapılması ve Genelgenin yayımı tarihinden itibaren en geç otuz (30) gün içerisinde adı geçen Başkanlığa gönderilmesi,

12. Kamu kurum ve kuruluşlarınca, yetiştirilmek amacıyla yurt dışına gönderilenlerden yurda geri dönen devlet memurlarına ilişkin bilgiler için www.personel.gov.tr internet adresinde yer alan Devlet Personel Başkanlığı Web Uygulamaları başlığı altındaki “Yetiştirilmek Amacıyla Yurt Dışına Gönderilenlerden Yurda Geri Dönen Devlet Memurlarına İlişkin Bilgi Formu” kullanılacak olup, bilgi girişi ve güncelleme işlemleri, ilgili kurum web uygulamaları yetkilisi tarafından sisteme tanımlanan personelince internet

ortamında devamlı yapılması, doldurulacak ilk "Form"da son on yıl içerisinde yetiştirilmek amacıyla yurt dışına gönderilmiş olan memurlara ilişkin bilgilere yer vermeleri,

13. Kamu kurum ve kuruluşlarınca, bu konuda görevli tüm personelin gizlilik kurallarına uyması kaydıyla, disiplin amirleri veya disiplin kurulları tarafından memurlara verilen disiplin cezaları ile bunlardan ilgili makamlar tarafından iptal edilenlere ilişkin bilgiler için ise, www.personel.gov.tr internet adresinde yer alan Devlet Personel Başkanlığı Web Uygulamaları başlığı altındaki "Disiplin Cezası Alan Memurlara İlişkin Bildirim Formu" kullanılacak olup, bilgi girişi ve güncelleme işlemleri, ilgili kurum web uygulamaları yetkilisi tarafından sisteme tanımlanan personelince internet ortamında devamlı yapılması gerekli görülmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ve rica ederim.

Murat
BAŞESGİÖĞ
U
Devlet Bakan

EK-I

YETİŞTİRİLMEK AMACIYLA YURT DIŞINA GÖNDERİLECEK DEVLET MEMURLARINA İLİŞKİN KONTENJAN TALEP FORMU

Kurum adı:

Talep Edilen Kontenjanın Sınıfı	Adedi	Yurtdışı Eğitimin		Personelin Gönderilece
		Konusu	Süresi	

Yargıtay Kararları

Yargıtay 7. Hukuk Dairesinden:

Esas No : 2008/4009

Karar No : 2008/4297

Mahkemesi : İstanbul 3. Sulh Hukuk Mahkemesi

Tarihi : 1/9/2006

Numarası : 2006/1118-2006/918

Davacı : İstanbul Valiliği İl Dernekler Müd.

Davalı : Vefa Dostluk ve Sohbet Geleneğini Yaşatma Derneği

YARGITAY İLAMI

Taraflar arasındaki davanın yapılan yargılaması sonunda yerel mahkemece verilen hükmün kanun yararına bozulması Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay C. Başsavcılığı tarafından istenilmekle raportör üyenin açıklamaları dinlendi. Evrak okundu. Gereği görüşüldü:

Valilik İl Dernekler Müdürlüğünün 23/8/2006 tarihli 24182 sayılı yazıları üzerine davalı Derneğin 4721 sayılı T.M.K.nun 87. maddesi gereğince kendiliğinden dağılmış sayılmasına mahkemece karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır.

Dava T.M.K.nun 87. maddesi hükmü gereğince derneğin kendiliğinden dağılıp sona erdiğinin tespiti davasıdır. Dosyanın incelemesinde İstanbul Valiliği İl Dernekler Müdürlüğünün talep yazısı üzerine anılan mahkemece esasa kaydedilen davanın dosya üzerinden yapılan inceleme ile sonuçlandırıldığı görülmüştür.

5253 sayılı Dernekler Kanununun 18/1 maddesinde "bu kanunla ilgili olarak Hukuk Mahkemelerinde bakılacak davalarda basit yargılama usuli uygulanır." denilmektedir. Dernekler Kanununun 36. maddesinin son cümlesinde ise sözü edilen kanunda hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun hükümleri uygulanacağı öngörülmüştür.

Sözü edilen yasal düzenlemeler gereğince dernekler Kanunu ile ilgili hukuk davalarında duruşma yapılması ve yargılamanın basit usule göre gerçekleştirilmesi ve sonuçlandırılması gerekmektedir.

Davanın dosya üzerinde inceleme yapılarak karara bağlanması konusunda mahkemeye takdir hakkı tanınmamıştır. Ayrıca HUMK 73. maddesine göre de istisnalar haricinde hâkimin her iki tarafı istima veyahut iddia ve müdafaalarını beyan etmeleri için kanuni şekillere tevfikan davet etmedikçe hükmünü veremeyeceği kabul edilmiştir.

Hal böyle olunca Yargıtay C. Başsavcılığının HUMK'nun 427/6 maddesine dayalı kanun yararına bozma isteminin açıklanan sebeplerle kabulü ile hükmün sonuca etkili olmamak üzere BOZULMASINA,

Kararın onaylı bir örneğinin Adalet Bakanlığınca Resmî Gazete'de yayınlanmak üzere onaylı bir örneğinin de Yüksek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına, dava dosyasının yerel mahkemesine gönderilmek üzere Yüksek Yargıtay Başsavcılığına gönderilmesine 17/10/2008 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay 7. Hukuk Dairesinden:

Esas No : 2008/4008

Karar No : 2008/4298

Mahkemesi : İstanbul 3. Sulh Hukuk Mahkemesi

Tarihi : 21/9/2006

Numarası : 2006/1201-2006/972

Davacı : İstanbul Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü

Davalı : Etiler Leo Kulübü Derneği

YARGITAY İLAMI

Taraflar arasındaki davanın yapılan yargılaması sonunda yerel mahkemece verilen hükmün kanun yararına bozulması Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay C. Başsavcılığı tarafından istenilmekle raportör üyenin açıklamaları dinlendi. Evrak okundu. Gereği görüşüldü:

Valilik İl Dernekler Müdürlüğü'nün 7/9/2006 tarihli 25113 sayılı yazıları üzerine davalı derneğin 4721 sayılı T.M.K.nun 87. maddesi gereğince kendiliğinden dağılmış sayılmasına mahkemece karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır.

Dava T.M.K.nun 87. maddesi hükmü gereğince derneğin kendiliğinden dağılıp sona erdiğinin tespiti davasıdır. Dosyanın incelemesinde İstanbul Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü'nün talep yazısı üzerine anılan mahkemece esasa kaydedilen davanın dosya üzerinden yapılan inceleme ile sonuçlandırıldığı görülmüştür.

5253 sayılı Dernekler Kanununun 18/1 maddesinde "bu kanunla ilgili olarak Hukuk Mahkemelerinde bakılacak davalarda basit yargılama usuli uygulanır." denilmektedir. Dernekler Kanununun 36. maddesinin son cümlesinde ise sözü edilen kanunda hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun hükümleri uygulanacağı öngörülmüştür.

Sözü edilen yasal düzenlemeler gereğince dernekler Kanunu ile ilgili hukuk davalarında duruşma yapılması ve yargılamanın basit usule göre gerçekleştirilmesi ve sonuçlandırılması gerekmektedir.

Davanın dosya üzerinde inceleme yapılarak karara bağlanması konusunda mahkemeye takdir hakkı tanınmamıştır. Ayrıca HUMK 73. maddesine göre de istisnalar haricinde hakim her iki tarafı istima veyahut iddia ve müdafaalarını beyan etmeleri için kanuni şekillere tevfikan davet etmedikçe hükmünü veremeyeceği kabul edilmiştir.

Hal böyle olunca Yargıtay C. Başsavcılığının HUMK'nun 427/6 maddesine dayalı kanun yararına bozma isteminin açıklanan sebeplerle kabulü ile hükmün sonuca etkili olmamak üzere BOZULMASINA,

Kararın onaylı bir örneğinin Adalet Bakanlığınca Resmî Gazete'de yayınlanmak üzere onaylı bir örneğinin de Yüksek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına, dava dosyasının yerel mahkemesine gönderilmek üzere Yüksek Yargıtay Başsavcılığına gönderilmesine, 17/10/2008 gününde oybirliği ile karar verildi.

— • —

Yargıtay 7. Hukuk Dairesinden:

Esas No : 2008/3373

Karar No : 2008/4299

Mahkemesi : İstanbul 6. Sulh Hukuk Mahkemesi

Tarihi : 3/11/2006

Numarası : 2006/1386-2006/1236

Davacı : İstanbul Valiliği İl Dernekler Müd.

Davalı : Vartolular Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği

YARGITAY İLAMI

Taraflar arasındaki davanın yapılan yargılaması sonunda yerel mahkemece verilen hükmün kanun yararına bozulması Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay C. Başsavcılığı tarafından istenilmekle raportör üyenin açıklamaları dinlendi. Evrak okundu. Gereği görüşüldü:

İstanbul Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü'nün 17/10/2006 tarihli 28406 sayılı yazıları üzerine davalı derneğin 4721 sayılı T.M.K.nun 87. maddesi gereğince kendiliğinden dağılmış sayılmasına mahkemece karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır.

Dava T.M.K.nun 87. maddesi hükmü gereğince derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespiti davasıdır. Dosyanın incelemesinde İstanbul Valiliği İl Dernekler Müdürlüğünün talep yazısı üzerine anılan mahkemece esasa kaydedilen davanın dosya üzerinden yapılan inceleme ile sonuçlandırıldığı görülmüştür.

5253 sayılı Dernekler Kanununun 18/1 maddesinde "bu kanunla ilgili olarak Hukuk Mahkemelerinde bakılacak davalarda basit yargılama usuli uygulanır." denilmektedir. Dernekler Kanununun 36. maddesinin son cümlesinde ise sözü edilen kanunda hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun hükümleri uygulanacağı öngörülmüştür.

Sözü edilen yasal düzenlemeler gereğince dernekler Kanunu ile ilgili hukuk davalarında duruşma yapılması ve yargılamanın basit usule göre gerçekleştirilmesi ve sonuçlandırılması gerekmektedir.

Davanın dosya üzerinde inceleme yapılarak karara bağlanması konusunda mahkemeye takdir hakkı tanınmamıştır. Ayrıca HUMK 73. maddesine göre de istisnalar haricinde hakimin her iki tarafı istima veyahut iddia ve müdafaalarını beyan etmeleri için kanuni şekillere tevfikan davet etmedikçe hükmünü veremeyeceği kabul edilmiştir.

Hal böyle olunca Yargıtay C. Başsavcılığının HUMK'nun 427/6 maddesine dayalı kanun yararına bozma isteminin açıklanan sebeplerle kabulü ile hükmün sonuca etkili olmamak üzere BOZULMASINA,

Kararın onaylı bir örneğinin Adalet Bakanlığınca Resmî Gazete'de yayınlanmak üzere onaylı bir örneğinin de Yüksek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına, dava dosyasının yerel mahkemesine gönderilmek üzere Yüksek Yargıtay Başsavcılığına gönderilmesine 17/10/2008 gününde oybirliği ile karar verildi.

[R.G. 25 Kasım 2008 – 27065]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Yüksek Seçim Kurulu Kararları

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığından:

Karar No: 299

- K A R A R -

Başkanlık Makamınca Kurulumuza sunulan 26/04/2008 tarihli yazıda, aynen; "22 Mart 2008 tarihli, 26824 Mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulan 5749 sayılı "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile 298 sayılı Kanunun "Seçmen Kütükleri" kısmında önemli değişiklikler yapıldığından, Bilgisayar Destekli Merkezi Seçmen Kütüğünün 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak olan mahalli idareler seçimlerinden önce askıya çıkartılarak güncelleştirilmesi zorunlu hale gelmiş bulunmaktadır.

Bu nedenle; 298 sayılı Kanun ile diğer seçim kanunlarının, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanun hükümlerinin ve bu Kanuna bağlı olarak adres kayıt sistemine ilişkin nüfus müdürlüklerinde yürütülen işlemlerin ve ayrıca önceki seçimlerde düzenlenen güncelleştirme genelgelerinin de birlikte incelenerek, 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak Mahalli İdareler Genel Seçimleri öncesi yurt genelinde bir güncelleştirme işleminin yapılması hususunda gerektiğinde bir komisyon çalışması yapılması ve sonucunda bir karar verilmesi takdirlerinize arz olunur." denilmiş olmakla, oluşturulan komisyon tarafından hazırlanan genelge taslağı incelendi;

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 127. maddesinde; mahalli idareler seçimlerinin, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılacağı öngörülmüştür.

Buna koşt olarak ta, 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanununun 8. maddesinde; "Mahalli idareler seçimleri beş yılda bir yapılır. Her seçim döneminin beşinci yılındaki 1 Ocak günü seçimin başlangıç tarihidir. Aynı yılın Mart ayının son Pazar günü oy verme günüdür." hükmü yer almaktadır.

29 Mart 2009 tarihinde yapılacak mahalli idareler seçimlerinden önce askıya çıkarılacak muhtarlık bölgesi askı listeleri; Kurulumuzca, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün adres kayıt sisteminden alınan, Türkiye'de ikamet eden ve seçmen niteliğini taşıyan kişilere ait kayıtların, gerekli işlemler yapıldıktan ve seçmen kütüğüne dönüştürüldükten sonra muhtarlık bölgesi askı listeleri haline getirilen listelerdir.

Bu nedenle, 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak mahalli idareler seçimleri öncesi, yurt genelinde güncelleştirme işleminin yapılması hususunda 298 sayılı Kanun ile diğer seçim kanunlarının, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu hükümlerinin ve bu Kanuna bağlı olarak adres kayıt sistemine ilişkin nüfus müdürlüklerinde yürütülen işlemlerin ve ayrıca önceki seçimlerde düzenlenen güncelleştirme genelgelerinin de birlikte incelenerek, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un Geçici - 18 inci maddesi gereğince, güncelleştirmenin hangi esaslara göre yapılacağını gösterir ekteki genelgenin Örnek: 140/I olarak kabulü uygun bulunmuştur.

S O N U Ç:

Açıklanan nedenlerle;

1 - 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak mahalli idareler seçimlerinden önce askıya çıkarılacak muhtarlık bölgesi askı listelerinin; Kurulumuzca, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün adres kayıt sisteminden alınan, Türkiye'de ikamet eden ve seçmen niteliğini taşıyan kişilere ait kayıtların, gerekli işlemler yapıldıktan ve seçmen kütüğüne dönüştürüldükten sonra muhtarlık bölgesi askı listeleri haline getirilen listeler olduğuna,

2 - Bu listelerin 26 Kasım 2008 Çarşamba günü saat: 08.00'de askıya çıkarılmasına ve 05 Aralık 2008 Cuma günü saat: 17.00'de askıdan indirilmesine,

3 - Ekli genelgenin bu karar metnine dahil olduğuna,

4 - Karar örneği eki genelgenin tüm il ve ilçe seçim kurulu başkanlıklarıyla siyasi parti genel başkanlıklarına gönderilmesine,

5 - Karar örneği ve eki genelgenin Resmi Gazetede yayımlanmasına,

24/11/2008 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Başkan Üye

Muammer AYDIN

Üye

Hasan ERBİL

Necati SÖZ

Üye

Hüseyin EKEN

Üye

Bahadır DOĞUSOY

Üye

Mehmet KILIÇ

Üye
Kırdar ÖZSOYLU

Üye
Sadri BOZKURT

Üye
M. Zeki ÇELEBİOĞLU

SEÇMEN KÜTÜĞÜNÜN GÜNCELLEŞTİRİLMESİ USUL VE ESASLARINI GÖSTERİR

GENELGE

(Örnek: 140/I)

AMAÇ, KAPSAM VE DAYANAK

MADDE 1 - Bu genelge, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 28., 33., 35., 36 ve 40. maddelerinin "Seçmen Kütükleri" kısımlarında 5749 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler gereği, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün adres kayıt sisteminden seçmen niteliğini taşıyan kişilere ait kayıtların, Kurulumuz Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü Bilgisayar Destekli Merkezi Seçmen Kütüğü (SEÇSİS)'ne aktarılmış olması nedeniyle, 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun'un 8. maddesi gereğince 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak olan Mahalli İdareler Genel Seçimleri öncesi Bilgisayar Destekli Merkezi Seçmen Kütüğü (SEÇSİS) kapsamında yürütülecek güncelleştirme işlemlerinin; düzenli, çabuk ve ekonomik biçimde yapılmasını sağlamak, vatandaşlara ve görevlilere kolaylık getirmek amacıyla 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un geçici 18. maddesi ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca hazırlanmıştır.

Genelge; muhtarlık bölgesi askı listelerinin güncelleştirilmesi, askı süresi, itirazlar, seçmen niteliğini yeni kazanmış olanlar, yerleşim yeri, kimlik bilgisi, olay bilgisi değişenler (vatandaşlık durumu gibi) ile yer değiştirenlerin listeye yazılmaları, askerde bulunanların, adres kayıt sistemine göre ikamet adresi yurtdışı olanların, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkarılanların ve diğer yasal nedenlerle oy kullanamayacak olanlarla, ölenlerin listeden çıkarılmaları ve böylece listelerin kesinleştirilmesi işlemlerine ilişkin esasları kapsamaktadır.

ASKIYA ÇIKARILACAK MUHTARLIK BÖLGESİ ASKI LİSTELERİ

MADDE 2 - Güncelleştirme; Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün adres kayıt sisteminden alınan, Türkiye'de ikamet eden ve seçmen niteliğini taşıyan kişilere ait kayıtların, gerekli işlemler yapıp seçmen kütüğüne dönüştürüldükten sonra ilçe seçim kurulları tarafından muhtarlık bölgesi askı listeleri haline getirilerek, askıya çıkarılması suretiyle yapılır. Muhtarlık bölgesi askı listelerinin dökümü alınarak ilgili muhtarlıklara asılmak üzere gönderilir.

MUHTARLIK BÖLGESİ ASKI LİSTELERİNİN ASKIYA ÇIKARILMA YERİ, ASKI SÜRESİ, ASKIDAN İNDİRME

MADDE 3 - Muhtarlık bölgesi askı listeleri **26/11/2008 Çarşamba günü saat 08.00'de**, muhtarlık bölgeleri esas alınarak ait oldukları mahalle veya köylerde halkın kolaylıkla görüp okuyabileceği yerlere asılır. Bu durum, Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığınca Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu aracılığıyla ilan edilir.

İlçe seçim kurulu başkanlığı, muhtarlık bölgesi askı listelerinin askıya çıkarıldığını aynı gün ve takip eden her iki günde bir belediye, varsa zabıta hoparlörü ile halka duyurur. Bu duyurudan dolayı herhangi bir ücret talep edilemez.

Ayrıca, ücretsiz olmak kaydıyla, ilçede varsa mahalli gazete, TV ve radyo aracılığı ile de iki günde bir duyuru yapılır.

Muhtarlık bölgesi askı listelerinin hangi tarihte ve nerelerde asıldığı, ilanın ne suretle yapıldığı ilçe seçim kurulu başkanı tarafından görevlendirilen kimselerce tutanakla tespit edilir. Askı listelerinin asıldığı yer ve tarih ilçe seçim kurulu başkanınca mahalli mülki amirliğe hemen yazılı olarak bildirilir. Askı süresince listelerin korunmasından idare amirleriyle zabıta amir ve memurlarının sorumlu olduğu da belirtilir.

Muhtarlık bölgesi askı listeleri; 05/12/2008 Cuma günü saat 17.00'de askıdan indirilir. Askıdan indiriliş tarihi de bir tutanakla tespit edilir. Bu tutanaklar ilçe seçim kurulu başkanı tarafından ayrı bir dosyada saklanır.

ASKI YERİ GÖREVLİSİ

MADDE 4 - İlçe seçim kurulu başkanı; askı devam ettiği sürece, seçmenlerin muhtarlık bölgesi askı listelerini incelemelerinde yardımcı olmak üzere, mahalle ve köy muhtarı veya ihtiyar heyeti/meclisi üyelerinden birisini görevlendirerek, bu görevlinin ilçe seçim kurulu başkanlığınca belirlenen saatlerde askı yerinde sürekli olarak hazır bulunmasını sağlar ve durumu askı yerinde ilan eder. Muhtar veya ihtiyar heyeti/meclisi üyeleri yok ise Kaymakamlıkça görevlendirilen kişi yukarıda yazılan işlemleri yapmakla yükümlüdür.

MUHTARLIK BÖLGESİ ASKI LİSTELERİNE YAZILACAKLAR

MADDE 5 - Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünce, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün adres kayıt sisteminden alınan ve seçmen niteliğini taşıyan Türkiye'de ikamet eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına ait kayıtların seçmen kütüğüne dönüştürülmesinden ve gerekli işlemler yapıldıktan sonra, güncelleştirilmek amacıyla askıya çıkarılan muhtarlık bölgesi askı listelerine yazılmak veya bu listelerde düzeltme yapmak ve eksikliği gidermek için;

- a) Seçmen niteliğine sahip olduğu halde, muhtarlık bölgesi askı listesinde ismi bulunmayan,
- b) Başka bir muhtarlık bölgesi askı listesinde yazılı olup da sürekli olarak oturmak amacı ile listenin askıya çıkarıldığı muhtarlık bölgesine gelen,
- c) Öğrenci olup, seçmen niteliğini taşıyan ve öğrenim gördükleri yerleşim birimlerinde oylarını kullanmak isteyen,
- ç) Muhtarlık bölgesi askı listesinde kendisine ait kimlik ve adres bilgilerinde yanlışlık veya eksiklik bulunan,
- d) Olay bilgisi değişen (vatandaşlık durumu gibi), Türk Vatandaşları, adres kayıt sistemine dahil olunabilmesi için ilgili nüfus müdürlüğüne,
- e) Askerlikten terhis olanlardan listede kaydı bulunmayan (Terhis belgesi veya Askerlik Şubesinde verilen belgenin ibrazı gereklidir.),
- f) Kamu hizmetlerinden süreli olarak yasaklı olup da, yasaklılık süresi sona eren, Türk Vatandaşları ise, ilgili ilçe seçim kurulu başkanlıklarına, başvurabilirler.

MUHTARLIK BÖLGESİ ASKI LİSTESİNE YAZILAMAYACAK OLANLAR

MADDE 6 -

- a) Kısıtlı veya kamu hizmetlerinden yasaklı olanlar,
- b) MERNİS kayıtlarında Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası olupda, seçmen niteliğine sahip olmakla birlikte MERNİS Adres Kayıt Sisteminde (AKS) bulunmayanlar,
- c) Silâh altında bulunan erler, onbaşılar, kıta çavuşları ve askeri öğrenciler, izinli olsalar bile, listelere yazılamazlar.

MUHTARLIK BÖLGESİ ASKI LİSTESİNDE İSMİ BULUNMAYANLARIN YAZIMI İLE KAYITLARDA DEĞİŞİKLİK / DÜZELTME YAPILMASI VE YERLEŞİM YERİNİ DEĞİŞTİRENLERİN YAZIMI

MADDE 7 -

A) Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünce, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün adres kayıt sisteminden alınan bilgilere göre seçmen niteliğini taşıyan kişilere ait kayıtların seçmen kütüğüne dönüştürülmesinden sonra;

a) Askıya çıkartılan muhtarlık bölgesi askı listesinde kayıtlı olan seçmenlerden kayıtlarında yanlışlık veya eksiklik bulunan,

b) Askı süresi içerisinde yerleşim yerini aynı ilçe içinde başka bir muhtarlık bölgesine veya bir ilçeden diğer bir ilçeye nakleden,

kişiler, **bizzat** veya 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 46., 47. ve 50. maddelerinde sayılanlar ilgili nüfus müdürlüğüne veya nüfus müdürlüğünden alacakları resmi nitelikteki belge ile askı yeri görevlisine veya ilçe seçim kurulu başkanlığına da müracaat edebilirler.

c) Öğrenci olup, seçmen niteliğini taşıyan ve öğrenim gördükleri yerleşim birimlerinde oylarını kullanmak isteyen,

Öğrenciler (askeri öğrenciler hariç), öğrenim gördükleri okuldan, o okulun öğrencisi olduklarına ve yurt müdürlüklerinden, yurttan kaldıklarına ilişkin alacakları resmi belgeler ile kaldıkları yurtların bağlı bulunduğu ilgili nüfus müdürlüklerine **bizzat** başvurmak suretiyle yerleşim yeri değişikliğini yaptırırlar ve nüfus müdürlüğünden alacakları resmi nitelikteki belge ile askı yeri görevlisine veya ilçe seçim kurulu başkanlığına da müracaat edebilirler.

Askı süresi içerisinde, yerleşim yeri değişikliği ve kayıt düzeltme için başvuranlara ilişkin kayıtlar ilçe seçim kurulu başkanı tarafından MERNİS seçmen sorgulama (SEC_12) ekranı kullanılarak sorgulama yapılır ve gerektiğinde genelgenin 12. maddesinin (A) fıkrasında yazılı biçimde araştırma, kontrol ve değerlendirme yapıldıktan sonra karar verilir. Adres kayıt sisteminde gerekli düzeltme ve kaydın yapılabilmesi için söz konusu karar ilgili nüfus müdürlüğüne gönderilir.

B) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 79. maddesinde öngörülen seçimlerin, "başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü" ilkesine yaraşır bir şekilde gerçekleştirilmesini teminen, askı süresi içinde seçmen niteliğini taşıyan kişilerin yerleşim yeri değişikliği için başvurularını **bizzat** veya 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 46., 47. ve 50. maddelerinde sayılanların ilgili nüfus müdürlüğüne yapmaları gerekir. Bu kişilerin askı süresince posta ile yapacakları müracaatları dikkate alınmayacaktır.

ADRES KAYIT SİSTEMİNDEKİ (AKS) DEĞİŞİKLİKLERİN SEÇSİS'E İŞLENMESİ

MADDE 8- Muhtarlık bölgesi askı listelerinin, askıdan indirilmesinden sonra, askı süresi içinde nüfus müdürlüklerine yapılan değişiklik/düzeltilme başvuruları, SEÇSİS Merkezi Seçmen Veri Tabanına **16/12/2008 Salı günü saat 17.00'ye** kadar Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne elektronik ortamda işlenir.

MUHTARLIK BÖLGESİ ASKI LİSTESİNDEKİ KAYITLARIN SİLİNMESİ VEYA DONDURULMASI

MADDE 9 -

A) Muhtarlık bölgesi askı listelerinin indirilme tarihi olan **05/12/2008 saat: 17:00'de** Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünden alınan bilgilere göre seçmenlerden askı süresi olan **26/11/2008 ile 05/12/2008** tarihleri arasında ölmüş olanlar ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkarılanlar Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne silinir.

B) Muhtarlık bölgesi askı listelerinin indirilme tarihi olan **05/12/2008 saat 17:00'de**, seçmen niteliğini taşıyan ve askerde bulunan kişilere ilişkin bilgiler Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne Milli Savunma Bakanlığı Asker Alma Daire Başkanlığından topluca alınarak, asker kişilere ait seçmen kütüğündeki kayıtlar Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne dondurulur.

C) Muhtarlık bölgesi askı listelerinde isimleri olmakla beraber;

a) Silâh altında bulunan er ve erbaşların,

b) Kesinleşmiş mahkeme kararlarına göre süreli yasaklı olan seçmenlerin,

c) Taksirli suçlar dışında, kasıtlı suçlardan cezaevinde bulunan hükümlülerin,

kayıtları ilçe seçim kurulu tarafından en geç 16/12/2008 Salı günü saat: 17:00'ye kadar SEC_003 ekranı kullanılarak ilçe seçim kurulu başkanlığının kararı ile seçmenin yukarıda belirtilen durumuna uygun seçenikle dondurulur.

ÖZÜRLÜ SEÇMENLERİN MUHTARLIK BÖLGESİ ASKI LİSTESİNDE GÖSTERİLMESİ

MADDE 10 - 298 sayılı Kanun'un değişik 74. maddesi uyarınca, özürlü seçmenlerin durumları seçmen kütüğünde güncellenmiş ve muhtarlık bölgesi askı listelerinde gösterilmiştir.

Ancak, askıya çıkarılmış listelerde özürlü olduğu gösterilmemiş olan seçmenler özürlü olduğuna ilişkin resmi belge ile ilçe seçim kurulu başkanlığına başvurur. Başvuru sonucu ilçe seçim kurulu başkanlığı tarafından, ilgilinin kaydında SEC_003 ekranı kullanılarak "Özürlü" kutusu işaretlenir.

MUHTARLIK BÖLGESİ ASKI LİSTELERİNE KİMLERİN, NASIL İTİRAZ EDEBİLECEKLERİ

MADDE 11 - Muhtarlık bölgesi askı listelerine; seçmenler ve siyasi partiler askı süresi içinde itiraz edebilirler.

Siyasi partiler, dilekçeleri ekinde sunacakları yetki belgeleri ile partileri adına kimlerin itiraz edebileceklerini mühürlü ve imzalı bir yazı ile ilçe seçim kurulu başkanlığına bildirirler.

Muhtarlık bölgesi askı listelerine;

A) Siyasi partilerin ilçe seçim kurulu başkanlıklarına isimlerini bildirdikleri parti yetkilileri;

aa) O ilçede oturan tüm seçmenlerle,

bb)Seçmen kütüğüne yazılmaması gerekenlerden yazılmış olduğu anlaşılanlar, (Örnek: O muhtarlık bölgesinde yerleşim yeri adresi bulunmayan, ölü, kısıtlı, seçmen yaşına ve ehliyetine sahip olmayan kişilerin yazılımı gibi),

cc) Herhangi bir nedenle bir seçim çevresinden diğerine mükerrerlik teşkil etmese bile toplu – hileli biçimde nakiller,

ile ilgili olarak,

B) Seçmen niteliğini taşıyan vatandaşlar ise, ancak kendileriyle ilgili olarak,

itirazda bulunabilirler.

Yazılı itirazlar ile bu işler için düzenlenecek tutanaklardan hiçbir suretle resim ve harç alınmaz.

İtirazlar ilçe seçim kurulu başkanına yazılı olarak yapılır. Kimliğini ispat edemeyenlerle, delil ve gerekçe göstermeyen ve bunları itiraz dilekçesine eklemeyenlerin itirazları incelenmez. Bu nedenle inceleme yapılamadığı tutanağa yazılır.

Kimliğin ispatında: Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını taşıyan; nüfus cüzdanı, resmi daireler veya iktisadi devlet teşekküllerince verilen soğuk damgalı kimlik kartı, pasaport, evlenme cüzdanı, askerlik belgesi, sürücü belgesi gibi seçmenin kimliğini tereddütsüz olarak ortaya koyan resimli ve resmi nitelikteki belgelerden birine itibar edilir. ***Belediyeler ile köy veya mahalle muhtarlarınca düzenlenip onaylanan kimlik belgeleri kimliğin tespitinde geçerli değildir.***

Yukarıdaki belgelerden olupda Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını taşımayanlara itibar edilmez.

Yerleşim yerinin ispatında ise, öncelikle ilgili nüfus müdürlüklerinden alınacak resmi nitelikteki onaylı “Yerleşim Yeri ve Diğer Adres Belgesi” esas alınır.

Bilgisayar ortamında alınan ve İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’nce kullanıma sunulan MERNİS/KPS kayıtları resmi belge sayılır.

Listelere siyasi parti adına itirazlarda ise, itiraz eden kişinin yetkili olduğuna ilişkin belge aranır.

Yazılı itirazlarda yukarıda açıklanan koşullar aranır ve deliller itiraz dilekçesine eklenir.

İtirazın alındığına ve hangi tarihte itirazın yapıldığına dair itiraz edene bir alındı belgesi verilir. İlçe seçim kurulu başkanının bulunmaması halinde itiraz alındı belgesi karşılığında Nöbetçi Cumhuriyet Savcısına da itiraz dilekçesi verilebilir. Cumhuriyet Savcısı itirazın kayıt

işlemini yaparak hemen ilçe seçim kurulu başkanlığına gönderir. Askı listelerinde maddi hatanın varlığı saptandığında, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından verilecek karar, belgeleri ile birlikte gereği için ilgili nüfus müdürlüğüne gönderilir.

Muhtarlık bölgesi askı listelerinde 26/11/2008 ile 05/12/2008 tarihleri arasında gerçekleşen tüm değişiklikler (yerleşim yeri, kimlik bilgisi, olay bilgisi (vatandaşlık durumu gibi), adresi değişenler) ve askı süresi içerisinde yapılan itiraz üzerine ilçe seçim kurulu başkanının kararı ile listeden çıkarılmalarına ve kayıtlarının dondurulmasına karar verilen seçmenlere ait bilgi değişikliği listeleri ayrı ayrı düzenlenerek 17/12/2008 Çarşamba günü askıya çıkarılmak suretiyle ilan edilir ve o ilçede teşkilatı bulunan siyasi parti ilçe başkanlıklarına da alındı belgesi karşılığında verilir.

Askıya çıkarılmak suretiyle ilan edilen ve siyasi partilere tebliğ olunan bu listelere karşı askıdan indiriliş tarihi olan 18/12/2008 Perşembe günü saat 17:00'ye kadar siyasi parti yetkilileri ile ilgililer tarafından itirazda bulunulabilir. Yapılan itirazlar ilçe seçim kurulu başkanı tarafından değerlendirilerek kesin olarak karara bağlanır. Talepleri halinde sonuç siyasi partiye bildirilir/tebliğ edilir.

İTİRAZLARIN KARARA BAĞLANMASI VE MUHTARLIK BÖLGESİ ASKI LİSTELERİNİN KESİNLEŞMESİ

MADDE 12- İlçe seçim kurulu başkanı, kendisine ulaşmasından itibaren iki iş günü içinde itirazları kesin olarak karara bağlar. Bu kararlara uygun olarak gerekli kayıt ve düzeltme işlemlerinin yapılması ile muhtarlık bölgesi askı listeleri kesinleşir.

Muhtarlık bölgesi askı listelerinin askı süresi içinde incelenmesinde, bir seçim çevresinden diğerine topluca nakil istemi olması halinde, itiraz üzerine veya ilgili ilçe seçim kurulu başkanı bunun hileli bir girişim olduğu kanaatine varırsa, bu durumla ilgili bir karar verilmeden önce nakil isteyenlerin listesini, askı süresi içinde itirazın ertesi günü askıya çıkarır ve durumu ilgili siyasi partilere bildirir. Bu listeye aynı gün içinde hileli veya toplu nakil sebebiyle ilgililer itiraz edebilirler.

A - Yapılan itirazlar üzerine veya ilçe seçim kurulu başkanınca kendiliğinden (re'sen);

a) Güvenlik güçleri (polis, jandarma) tarafından yapılan araştırma ve soruşturma sonucunda belirtilen adreste oturup oturmadığı,

b) İlgili kurum ve kuruluşlardan elektrik, su, telefon, doğalgaz abonelik sözleşmesi bulunup bulunmadığı veya adına faturası olup olmadığı,

c) Oturduğu yere ilişkin kira sözleşmesi veya tapu kaydı bulunup bulunmadığı,

araştırılarak, itiraz olunan seçmen ile ilgili olarak nüfus müdürlüğünce beyanda şüphe sonucunda, araştırma yapılmış ise yapılan araştırmaya ilişkin tüm belgeler getirilip gerekli değerlendirmenin ilçe seçim kurulu başkanınca yapılarak, bu durumda olan seçmenlerin kayıtlarının listeden çıkarılıp çıkarılmayacağına karar verilir ve seçmenin, ilçe seçim kurulu başkanlığının görev alanı dışındaki başka bir muhtarlık bölgesinde oturduğunun belirlenmesi halinde, belirlenen yeni yerleşim yeri adresinin bulunduğu yer seçmen kütüğüne seçmen kaydının yapılabilmesi için alınacak karar, belgeleriyle birlikte bilgi için ilgili ilçe seçim kurulu başkanlığına ve gereği için ilgili nüfus müdürlüğüne bildirilir.

B - Muhtarlık bölgesi askı listelerinde isimleri olanlardan,

a) Silah altında bulunan er ve erbaşlara,

b) Kesinleşmiş mahkeme kararlarına göre süreli yasaklı olan seçmenlere,

c) Taksirli suçlar dışında, kasıtlı suçlardan cezaevinde bulunan hükümlülere,

karşı yapılan itirazlar, bu genelgenin 9. maddesi çerçevesinde, ilçe seçim kurulu başkanının gerekli inceleme ve değerlendirmesi sonucunda **20/12/2008 Cumartesi günü saat: 17.00'ye kadar** kesin olarak karara bağlanır.

C - Muhtarlık bölgesi askı listelerine yazılması için askı süresi içinde başvurduğu ve listeye kaydedilmesine karar verildiği halde kesinleşen muhtarlık bölgesi askı listesinde ismi yer almayan seçmenlerin, muhtarlık bölgesi askı listelerinin kesinleşmesine bakılmaksızın listeye ilave edilmelerine ilçe seçim kurulu başkanı tarafından karar verilir ve listeye ilave edilerek verilecek karar belgeleriyle birlikte gereği için ilgili nüfus müdürlüğüne gönderilir.

ÖDENECEK ÜCRETLER

MADDE 13-

a) Bu genelgemizde belirtilen tüm iş ve işlemler, öncelikle seçim kurulu başkanı olan hakimlerin gözetim ve denetiminde gerçekleştirileceğinden, ayrıca güncelleştirme döneminde itiraz üzerine inceleme ve araştırma yapıp sonucuna göre karar verme görevi de ilçe seçim kurulu başkanı olan hakimler tarafından yerine getirileceğinden, askı süresince yapılan ve yine güncelleştirme işlemleri ile askı süresinden sonra yapılacak tüm çalışmalar da göz önünde bulundurularak,

İlçe Seçim Kurulu Başkanlarına;

Seçmen sayısı 25.000'e kadar olan ilçelerde en çok (4),
Seçmen sayısı 50.000'e kadar olan ilçelerde en çok (6),
Seçmen sayısı 75.000'e kadar olan ilçelerde en çok (8),
Seçmen sayısı 100.000'e kadar olan ilçelerde en çok (10),
Seçmen sayısı 150.000'e kadar olan ilçelerde en çok (12),
Seçmen sayısı 200.000'den fazla olan ilçelerde en çok (14),

b) Seçmen kütük bürosu personeline ise, ancak hafta sonu ve resmi tatillerde yapacakları çalışmalar karşılığında,

günderlik ödenir.

c) Askı süresinde muhtarlık bürolarında güncelleştirme nedeniyle yapılacak çalışmalardan dolayı, askı yeri görevlisi olarak görev ifa edecek olan muhtar veya idari makam tarafından herhangi bir nedenle muhtarlık görevi verilen ihtiyar meclisi - heyeti üyelerinden bir tanesine yapacakları çalışmalar karşılığında, 26/11/2008 - 05/12/2008 tarihleri arasında kalan hafta sonlarını (Cumartesi – Pazar) kapsayacak şekilde, Kurulumuzun 17/07/2008 tarihli ve 220 sayılı ücret kararının 1/B. maddesinde Askı Yeri Görevlileri için belirtilen 35,00 -YTL günderlik miktarı üzerinden ücret ödenir.

MADDE 14 - Bu genelge Yüksek Seçim Kurulunun 24/11/2008 gün ve 2008/299 sayılı kararı ile Örnek:140/I olarak kabul edilmiştir.

[R.G. 25 Kasım 2008 – 27065]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığından:

Karar No: 303

- KARAR -

Başkanlık Makamınca Kurulumuza sunulan 07/11/2008 tarihli yazıda, aynen; “2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun’un 8 inci maddesinin değişik birinci fıkrasında; “Mahalli idareler seçimleri beş yılda bir yapılır. Her seçim döneminin beşinci yılındaki 1 Ocak günü seçimin başlangıç tarihidir. Aynı yılın Mart ayının son Pazar günü oy verme günüdür.” hükmüne yer verilmiştir. Bu hükmeye istinaden Mahalli İdareler Genel Seçimleri 29 Mart 2009 Pazar günü yapılacaktır.

Anılan amir hüküm gereği; 29 Mart 2009 Pazar günü yapılacak seçimin başlangıç tarihi aynı kanun hükmü gereğince 01/01/2009 günüdür.

Seçimin başlangıç tarihi aynı zamanda “seçim sürecinin” başlama günüdür. Bu seçimde kullanılacak seçim takvimi 01/01/2009 günü esas alınarak yapılacaktır. Seçim takviminde belirtilen tarihlerde yapılacak seçim iş ve işlemleri birbirini tamamlayan ve seçim olgusunu belirleyen takvim sürecinde sonuca ulaştıracaktır.

Ancak, idarenin 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümlerine veya Sınır Anlaşmazlığı, Mülki Ayrılma ve Birleşme ile Köy Kurulması ve Kaldırılması Hakkında Yönetmeliğe dayanarak karar vermeleri olasıdır. Bu husus, seçim süreci içerisinde yapılacak il genel meclisi ve belediye meclisi üyelikleri seçiminin çevrelerini, o çevreden seçilecek üye sayılarını ve o seçim çevrelerinin seçmen adetlerini değiştirir sonuçlar doğurması muhtemeldir.

Bu nedenle, seçimin başlangıç tarihi olan 01/01/2009 tarihinden itibaren oy verme günü olan 29 Mart 2009 tarihine kadar 5393 sayılı Kanun ve Yönetmeliğe dayanılarak mülki idari birimlerde yapılacak değişiklikler, yeni idari birimlerin oluşturulması, belediye ve köyler arası sınır değişiklikleri hususunda alınacak idari kararların, 29 Mart 2009 Pazar günü yapılacak Mahalli İdareler Genel Seçimlerinde dikkate alınıp alınmayacağı hususunun gerektiğinde bir komisyon çalışmasından sonra karara bağlanmasını takdirlerinize arz ederim.” denilmiş ve Kurulumuzun 08/11/2008 tarih, 2008/269 sayılı kararı ile Kurulumuz Başkanvekili Ahmet BAŞPINAR Başkanlığında, Üyeler Bahadır DOĞUSOY ve Ali EM’den oluşturulan Komisyon çalışmasını tamamlayarak konu hakkında düzenlediği raporu ve karar taslağını Kurulumuza sunmuş olmakla, konu incelenerek;

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

Kurulumuzun 08/11/2008 tarihli ve 269 sayılı kararı ile Yüksek Seçim Kurulu Başkanvekili Ahmet BAŞPINAR Başkanlığında, Üyeler Bahadır DOĞUSOY ve Ali EM’den oluşturulan komisyon çalışmasını tamamlayarak sonrasında rapor ve karar taslağı düzenlemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 127. maddesinin üçüncü fıkrasında; “Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır.” hükmüne yer verildikten sonra, mahalli idareler seçimi ile ilgili özel Kanun olan 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun’un 8. maddesinin birinci fıkrasında da belirtilen Anayasa hükmüne paralel olarak mahalli idareler seçimlerinin beş yılda bir yapılacağı düzenlenmiş, her seçim döneminin beşinci yılındaki 1 Ocak gününün seçimin başlangıç tarihi, aynı yılın Mart ayının son Pazar gününün oy verme

günü olduğu, aynı Kanunun 29. maddesinin son fıkrasında ise; a,b,c bentlerinde yazılı hallerde bu ilandan sonra gelen altmışıncı günü takip eden ilk Pazar günü oy verme günü olduğu, ancak mahalli idareler genel seçimine bir yıldan az bir süre kalmış ise mahalli idareler ara seçiminin yapılmayacağı, 33. maddesinde de; boşalan muhtarlık, ihtiyar meclisi ve heyeti üyeliği seçiminin yapılması düzenlenmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanununun;

4. maddesinde; belediye kurulması,

6. maddesinde; belediye sınırlarının değişmesi halleri,

8. maddesinde; belde, köy veya bunların bazı kısımlarının bir başka belde ile birleşmesi ve katılması durumları,

9. maddesinde; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, bölünmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesi,

11. maddesinde; belediye veya köy tüzel kişiliğinin kaldırılması veya bir beldenin köye dönüştürülmesi,

yönünde alınacak idari kararların ilk mahalli idareler seçimlerinde uygulanacağı ve seçimlerin yeni durumlarına göre yapılacağı aynı Kanunun 12. maddesinde düzenlenmiştir.

Diğer yandan, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun verdiği yetkiye dayanılarak Sınır Anlaşmazlığı, Mülki Ayrılma ve Birleşme ile Köy Kurulması ve Kaldırılması Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre, köy ve diğer yerleşim birimlerinin bağlılıklarında ve statülerinde değişiklik yapılması olasıdır. Bu idari değişiklikler seçim sürecindeki iş ve işlemleri etkilemektedir.

Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimlerin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ile görevlendirilmiş olan Yüksek Seçim Kurulunca; yukarıda belirtilen idari değişikliklerle ilgili kararların seçim sürecinde belli edilecek bir tarihte sınırlandırılması ve bu tarihten sonra göz önüne alınmaması zorunlu görülmektedir.

Bu açıklamalar karşısında, mahalli idareler seçimlerinin başlangıç tarihinden oy verme gününe kadar olan süreçte seçimle ilgili sorunların aşılması ve seçimlerin düzen içerisinde yürütülmesi ve yapılması bakımından;

- 5393 sayılı Belediye Kanununun 4., 6., 8., 9., 11. ve 12. maddelerinde öngörülen hallerde yapılacak olan seçimlere;

- Mahalli idareler seçimlerinin başlangıç tarihi olan 01/01/2009 tarihinden önce, herhangi bir nedenle boşalan muhtarlık, ihtiyar meclisi ve heyeti üyeliği seçimlerinin 2972 sayılı Kanunun 33. maddesi gereğince yapılmasına karar verilmiş olup ta, seçim iş ve işlemleri ile oy verme gününün mahalli idareler seçimlerinin başlangıç tarihi olan 01/01/2009 tarihinden sonraya isabet eden seçimlere,

- Mahalli idareler seçimlerinin başlangıç tarihi olan 01/01/2009 tarihinden başlayarak oy verme günü 29/03/2009 tarihine kadar olan süre içinde; yeni köy oluşturacak, köyü bölerek yeni oluşumlar doğuracak, köyün idari bağlılıklarını ve ilçeler arası sınırları değiştirecek idari kararların ve ayrıca her türlü halkoylamalarına,

ilişkin olarak aşağıda açıklanan şekilde işlem yapılmasına karar vermek gerekmiştir.

S O N U Ç:

Açıklanan nedenlerle;

1- 5393 sayılı Belediye Kanununun 4. maddesinde, belediye kurulmasına karar verilen ve aynı Kanunun 12. maddesi hükmü gereği, bu kararların kesinleşme tarihini takip eden yılın Ocak ayının birinci gününden itibaren yürürlüğe giren yerlerin organ seçimlerinin 2972 sayılı Kanunun 29. maddesine göre yapılması öngörüldüğünden ve 2972 sayılı Kanunun 29. maddesinin son fıkrasında, mahalli idareler genel seçimine bir yıldan az bir süre kalmış ise mahalli idareler ara seçiminin yapılamayacağı belirtildiğinden, 31/12/2008 tarihine kadar kurulmuş olan belediyelere ilişkin kararlar kesinleşmiş ise, bu kararlar 01/01/2009 tarihinde

yürürlüğe gireceğinden, bu kapsamda olan yerlerin organ seçimlerinin 2972 sayılı Kanununun 29. maddesinin son fıkrası hükmü gözetilerek 29 Mart 2009 Pazar günü yapılmasına,

Diğer taraftan; belde, köy veya bunların bazı kısımlarının bir başka belediyeye katılmaları veya birleşmeleri, mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, bölünmesi, adlarıyla sınırlarının değiştirilmesi, belediye veya köy tüzel kişiliğinin kaldırılması veya beldenin köye dönüştürülmesine ilişkin olarak 31/12/2008 tarihine kadar alınan ve kesinleşmiş olan idari kararlar 01/01/2009 günü yürürlüğe gireceğinden, 5393 sayılı Kanununun 12. maddesi hükmüne göre bu kapsamda olan yerleşim birimlerinin organ seçimlerinin ilk mahalli idareler seçimleriyle birlikte yapılması gerektiğinden, bu yerlerin organ seçimlerinin yeni durumlarına göre 29 Mart 2009 Pazar günü yapılmasına,

2- Mahalli idareler seçimlerinin başlangıç tarihi olan 01/01/2009 tarihinden önce, herhangi bir nedenle boşalan muhtarlık, ihtiyar meclisi ve heyeti üyeliği seçimlerinin 2972 sayılı Kanununun 33. maddesi gereğince yapılmasına karar verilmiş olup ta, seçim iş ve işlemleri ile oy verme gününün mahalli idareler seçimlerinin başlangıç tarihi olan 01/01/2009 tarihinden sonraya isabet eden seçimlerin 29 Mart 2009 Pazar günü yapılmasına,

3- Mahalli idareler seçimlerinin başlangıç tarihi olan 01/01/2009 tarihinden başlayarak oy verme günü 29/03/2009 tarihine kadar olan süre içinde; yeni köy oluşturacak, köyü bölerek yeni oluşumlar doğuracak, köyün idari bağılıklarını ve ilçeler arası sınırları değiştirecek idari kararların ve ayrıca her türlü halkoylamalarının (plebisit) 29 Mart 2009 Pazar günü yapılacak olan seçimlerde ve bu seçimlerin gerektireceği işlemlerde dikkate alınamayacağına,

4- Karar örneğinin Kurulumuz Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü ile İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığına, tüm il ve ilçe seçim kurulları başkanlıklarına, siyasi parti genel başkanlıklarına gönderilmesine ve Resmî Gazete’de yayımlanmasına,

29/11/2008 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Başkan
Muammer AYDIN

Başkanvekili
Ahmet BAŞPINAR

Üye
Hasan ERBİL

Üye
Necati SÖZ

Üye
Hüseyin EKEN

Üye
Ali EM

Üye
Kırdar ÖZSOYLU

Üye
Sadri BOZKURT

Üye
M. Zeki ÇELEBİOĞLU

[R.G. 30 Kasım 2008 – 27070]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

HASAN VE EYLEM ZENGİN/Türkiye*

Başvuru No: 1448/04

Strazburg

9 Ekim 2007

USUL

1. Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, Hasan Zengin ve Eylem Zengin ("başvuranlar") adlı iki Türk vatandaşı tarafından, 2 Ocak 2004 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvurudan (no. 1448/04) kaynaklanmaktadır.

2. Başvuranlara adli yardım sağlanmıştır.

3. Başvuranlar özellikle din kültürü ve ahlâk bilgisi konularında zorunlu derslerin okutulma şeklinin, 1 No'lu Protokol'ün 2. maddesinin ikinci cümlesi ve AİHS'nin 9. maddesi uyarınca güvence altına alınan haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

4. 6 Haziran 2006 tarihli bir kararda Daire, başvurunun kabuledilebilir olduğunu açıklamıştır.

5. 3 Ekim 2006 tarihinde Strazburg'daki İnsan Hakları Binası'nda kamuya açık bir duruşma gerçekleştirilmiştir (AİHM İç Tüzüğü, Madde 59 § 3).

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARI

6. 1960 doğumlu Hasan Zengin ve kızı, 1988 doğumlu Eylem Zengin İstanbul'da yaşamaktadır.

Zengin'in kendi ve kızı adına başvuruda bulunduğu tarihte kızı, İstanbul-Avcılar'daki devlet okulunun 7. sınıfına devam etmekteydi.

A. Davanın geçmişi

7. Hasan Zengin, ailesinin Alevilik inancına bağlı olduğunu belirtmiştir.

8. Alevilik, Orta Asya'da ortaya çıkmış ancak büyük ölçüde Türkiye'de gelişmiştir. İki önemli tasavvufçu olan Hoca Ahmet Yesevi (12. yüzyıl) ve Hacı Bektaşî Veli (14. yüzyıl), bu dini hareketin ortaya çıkmasında oldukça etkili olmuştur. Kaynağını Türk toplumu ve tarihinden alan ve genel olarak İslamiyet'in dallarından biri olarak kabul edilen bu inanç sistemi üzerinde özellikle tasavvufun ve bazı İslamiyet öncesi inanç sistemlerinin etkileri

görülmektedir. Dini uygulamaları; dua, oruç ve hac gibi belirli hususlarda Sünni mezhebinden farklılık göstermektedir.

---

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

9. Başvurana göre, Alevilik diğer kültürlerden, dinlerden ve felsefelerden etkilenmiş bir inanç veya felsefedir. Türkiye'de, Hanefi² mezhebinden sonra en yaygın inanç sistemlerinden biridir. İslamiyet içinde, doğa, hoşgörü, alçakgönüllülük ve komşu sevgisi ile yakın ilişkiyi savunur. Aleviler, şeriatı ve sünneti reddetmekte; din özgürlüğünü, insan haklarını, kadın haklarını, demokrasiyi, akılcılığı, modernizmi, evrenselliği, hoşgörüyü ve laikliği savunmaktadır. Aleviler, Sünniliğin gereklerine göre ibadette bulunmamakta (özellikle günde beş vakit namaz şartına uymamakta), bağlılıklarını dini şarkılar ve danslar (semah) aracılığı ile dile getirmektedir. Camiye gitmemekte, ancak dini törenler için düzenli olarak cemevlerinde buluşmaktadır. Mekke'ye Hacca gitmeyi de dini bir gereklilik olarak görmemektedir. Allah'ın her insanın içinde mevcut olduğuna inanmaktadırlar. Aleviliğe göre, Allah, Adem'i kendi şeklinde yaratmıştır ve bu dünyadaki tüm tezahürler insan şeklindedir. Allah, gökyüzünde veya cennette değil, insanın kalbindedir.

B. Başvuranların muafiyet talepleri ve kararın iptali için başvuruları

¹ Türkiye nüfusunun büyük çoğunluğu Hanefi mezhebinin İslami yorumunu izlemektedir.

² Hanefilik, Sünni İslamiyetin dört mezhebinden biridir.

10. 23 Şubat 2001’de başvuran, İstanbul Valiliği’ne bağlı İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne (“Müdürlük”) başvurarak kızının dil kültürü ve ahlâk bilgisi derslerinden muaf tutulmasını talep etmiştir. Ailesinin Alevi olduğunu belirterek, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi gibi uluslararası sözleşmeler bağlamında, ebeveynlerin çocuklarının alacağı eğitim şeklini seçme hakları bulunduğunu dile getirmiştir. Buna ilave olarak, zorunlu din kültürü ve ahlâk bilgisi dersinin, laiklik ilkesi ile bağdaşmadığını ileri sürmüştür.

11. 2 Nisan 2001’de Müdürlük, muafiyet talebini kabul etmenin mümkün olmadığı yönünde cevap vermiştir. Özellikle:

“... Anayasa’nın 24. maddesinde ‘Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devlet’in gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.’

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 12. maddesinde ... ‘Türk Milli Eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilköğretim ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.’ denilmektedir.

Yukarıda kaydedilen nedenlerden ötürü, talebiniz kabul edilemez” beyanında bulunmuştur.

12. Müdürlüğün reddini müteakip başvuran, yargısal denetim için İstanbul İdare Mahkemesi’ne başvurmuştur. Din kültürü ve ahlâk bilgisine ilişkin okutulan zorunlu dersin, temel olarak Hanefî mezhebinin temel kurallarına dayandığını ve kendi inancı konusunda hiçbir öğretim sağlamadığını ileri sürmüştür. Diğerleri meyanında, bu okul dersinin zorunlu olmasına itiraz etmiştir.

13. 28 Aralık 2001’de İdare Mahkemesi, başvuranın talebini diğerleri meyanında aşağıda kaydedilen nedenle reddetmiştir.

“Anayasa’nın 24. maddesinde ‘Devlet’indin kültürü ve ahlâk öğretiminin ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer aldığı ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 12. maddesinde din kültürü ve ahlâk öğretiminin ilköğretim ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer aldığı belirtilmektedir..

Bu bağlamda, davacının talebinin reddi, hukuka aykırıdır...”

14. Başvuran, AİHS’ni temel alarak kararı temyiz etmiştir.

15. 5 Ağustos 2003 tarihinde tebliğ edilen 14 Nisan 2003 tarihli kararında Danıştay, başvuranın itirazını reddetmiş ve ilk derece mahkemesinin kararını, sözkonusu kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle onamıştır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

A. Anayasa

16. Anayasa’nın 24. maddesinin ilgili kısımları aşağıda kaydedilmiştir:

“1. Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

2. 14’üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

3. Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

4. Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devlet'in gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve orta-öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır.

5. Kimse, Devlet'in sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.”

B. Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 sayılı Kanun)

17. Milli Eğitim Temel Kanunu'nun (1739 sayılı Kanun) 12. maddesi aşağıda kaydedilmiştir:

“Türk Milli Eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilköğretim ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.”

C. Muafiyetlere ve ders programına ilişkin kararlar

1. Muafiyetlere ilişkin 9 Temmuz 1990 tarihli 1 nolu Karar

18. 9 Temmuz 1990'da Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulu, din kültürü ve ahlâk bilgisi dersleri ve bu derslerden muaf tutulma hakkı olan öğrencilere ilişkin bir karar almıştır. Kararda şu hususlar yer almıştır:

“Milli Eğitim Bakanlığı'nın teklifini müteakiben, Türk vatandaşı olan, Hıristiyan veya Musevi dinlerine mensup, ilkokul ve ortaokula giden öğrenciler, azınlık okulları hariç tutularak, sözkonusu dinlere bağlı bulduklarını beyan ettikleri takdirde din kültürü ve ahlâk bilgisi derslerine girmeye mecbur edilemez. Ancak, bu öğrenciler din kültürü ve ahlâk bilgisi derslerine girmeyi istedikleri takdirde, yasal temsilcilerinin yazılı taleplerini sunmaları gerekir.”

19. Duruşmada Hükümet, belirli örnekler sunmadan, sözkonusu muafiyet prosedürünün, diğer dinleri veya ateizm gibi felsefi inançları da kapsayabileceğini açıklamıştır.

2. Türk eğitim sistemi ve din kültürü ve ahlâk bilgisi dersleri ilkelerine ilişkin 19 Eylül 2000 tarihli 373 nolu karar

20. 1997'den bu yana zorunlu devlet eğitimi, 6 ila 14 yaş arası çocuklar için ilk beş yıl ilkokul dönemini (1. sınıftan 5. sınıfa kadar) ve diğer üç yıl ortaokul dönemini (6. sınıftan 8. sınıfa kadar) olmak üzere (beş yıl yerine) sekiz yıl sürmektedir.

21. 19 Eylül 2000 tarihli 373 sayılı kararda Milli Eğitim Bakanı, (4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda okutulan) din kültürü ve ahlâk bilgisi dersleri için rehber ilkeleri onaylamıştır.

Bu bağlamda kabul edilen ilkeler aşağıda kaydedilmektedir:

“... kültürlerarası etkileşimin yükselmekte olduğu günümüzde diğer dinleri tanımak, barış kültürünü ve hoşgörü çerçevesini büyütme gerekli hale gelmiştir.

Bu nedenle, okul ders programı ...;

... tüm dinlerin amacının, dürüst bireyler yetiştirmek olduğunu aşıl原因an bir öğretimi kapsamaktadır. [Din öğretimi aynı zamanda insanları] Musevilik, Hıristiyanlık, Hinduizm ve Budizm'in tarihsel gelişimi, temel özellikleri ve öğretilerinin içeriği hakkında bilgi sahibi yapmayı ve onların Musevilik ve

Hristiyanlıkla ilişkili olarak İslamiyetin konumunu nesnel ölçütler kullanarak değerlendirebilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır...

A. Eğitim ve öğretim esnasında takip edilecek ilkeler...

1. Her zaman laiklik ilkesini gözetiniz. Din, vicdan, düşünce ve ifade özgürlükleri ihlal edilmemelidir.
2. Dinî anlayış ve uygulamadaki bu farklılıkları vurgulamak önem taşımaktadır.
3. Öğrencileri topluma kazandırmak ve dini ve ahlâki bilgi aracılığı ile iyi vatandaşlar olarak yetiştirmek için duyu ve davranışlarından mümkün olduğunca yararlanın.
4. Öğrencilerin, milli birlik ve beraberliği güçlendiren sevgi, saygı, kardeşlik ve dostluk ilkeleri ile anavatan, millet, bayrak, şehit gibi milli kavram ve değerleri içselleştirmelerini sağlamaya çalışın...
5. Dinin, milli kültürün önemli ilkelerinden biri olduğunu vurgulayın.

...

9. İbadet kavramını geniş anlamıyla; çalışma, temizlik ve yüksek ahlak standartlarının ibadet şekilleri olduğu şeklinde öğretin....

10. Öğrencilerin, ibadet fiilinin Allah'a sevgi, saygı ve şükür göstergesi olduğu kadar bireylerin, grup içerisinde sevgi ve saygı ile bağlanmalarını, birbirlerine yardım etmelerini ve dayanışma göstermelerini mümkün kıldığının bilincinde olmalarını sağlayın...

11. Hz. Muhammed'e ilişkin konuları öğretirken, ahlak yapısına ilişkin örnekler verin.

...

13. Ders materyali olarak Kur'an'dan ayetleri, ilgili sözleri, Hz. Muhammed'in uygulamalarını... kullanın. Okuma metinlerinde, hikayeler ve resimler bulunmalıdır.

14. Tüm öğretim süreci boyunca, konuları ve örnek seçimlerini kapsayacak şekilde, Kur'an'dan alıntılar daha sonra ortaya çıkanlar arasında dikkatli bir ayırım yapılmalıdır. Bu amaçla, kamu ve topluluk olaylarını gözönüne alarak, kaynağını Kur'an'dan alanlar ile alışkanlıklar, gelenekler, görenekler, inançlar, yaşam biçimleri ve kültürel etkileşim sonucu ortaya çıkanları vurgulayın.

...

Farklı örnekler kullanarak, İslamiyetin bir mit değil, rasyonel ve evrensel bir din olduğunu açıklayın.

...

7. sınıf ... Üniteler: Ünite 1 – Kur'an bilgisi. Ünite 2 – Din iyi ahlaktır. Ünite 3 – Hac ve kurban. Ünite 4 – Melekler ve diğer görünmez varlıklar. Ünite 5 – Öteki dünya inancı. Ünite 6 – Ailemiz. Ünite 7 – Dinler bilgisi ...”

22. Başvuranlar, 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflar için din kültürü ve ahlâk bilgisine ilişkin beş ders kitabı sunmuştur. Milli Eğitim Bakanlığınca onaylı bu kitaplar okullarda okutulmaktadır.

4. sınıf ders kitabında, öğretim, din kavramından, ahlâk ve din, Yaratan ve yaratılan, aile ve din arasındaki ilişkinin incelenmesine ve Hz. Muhammed'in hayatına ilişkin bilgi verilmesine yönelmiştir.

5. sınıf ders kitabı, “Allah’a inanıyorum” ifadesinin anlamının açıklaması ile başlamaktadır. Özellikle İslamiyet’in temel kavramlarını öğretme odaklıdır: inancın açıklanması, namaz, ibadet yeri olarak cami, Ramazan ayında yapılan duaların niteliği, Peygamber Muhammed’in aile hayatı. İsimleri Kur’an’da geçen peygamberlere genel olarak değinilmektedir.

6. sınıf ders kitabı, günlük namazlar ile başlamaktadır. Her Müslümanın, günde beş kez namaz kılması gerektiği açıklanmaktadır. İlgili ritüeller kitapta tasvir edilmekte, daha sonra yardımseverlik, vatan ve millet sevgisi, zararlı davranışlar, dostluk ve kardeşlik ve Tevrat, Zebur, İncil ve Kur’an olmak üzere dört kutsal kitap konularına değinilmektedir.

7. sınıf ders kitabında, Kur’an bilgisi, din ve yüksek ahlak standartları arasındaki ilişki, hac ve kurban, melekler ve görünmez varlıklar, öteki dünya inancı ve aile vurgulanmaktadır. Ayrıca, temel dinler olan Musevilik, Hıristiyanlık, İslamiyet, Hinduizm ve Budizm on beş sayfanın üzerinde anlatılmaktadır.

8. sınıf ders kitabı, Hz. Muhammed’in yüksek ahlaki standartlarını, kültür ve dini, din kavramlarını, akıl ve bilimi, kader inancını, inanç ve davranış arasındaki bağlantıyı tartışmaktadır. Bu kitapta aynı zamanda “dine farklı yaklaşımlar”, “dinlerin ve İslamiyetin öğütleri”, “laiklik”, “din ve vicdan özgürlüğü” gibi konulara da yer verilmektedir.

Bu ders kitaplarının okutulmasından, öğrencilerden Kur’an’da yer alan birçok sureyi ezberlemelerinin istendiği de anlaşılmaktadır.

23. Hükümet, 9. sınıflar için hazırlanan ders kitabını sunmuştur.

Bu ders kitabı, insanın evrendeki yerinin incelenmesiyle başlamaktadır. Daha sonra, insan doğası ve din, dinin insan yaşamındaki yeri ile monoteizm, politeizm, gnostisizm, agnostisizm ve ateizm gibi çeşitli inanç şekilleri gibi başlıklar yer almaktadır. Namaz, temizlik ile namaz arasındaki bağlantı gibi birçok kavram için açıklamalar yer almaktadır; bu bölümde gusül ve abdestin nasıl alınması gerektiği gösterilmektedir. Ayrıca, İslamiyet ile ilgili bilgi vermek amacıyla, Hz. Muhammed’in hayatı, Kur’an ve temel kavramlar (tefsir, sureler, vs...) gibi bazı temel öğeler anlatılmıştır. Kitabın geri kalan kısmı, genel olarak “aile ve değerler”, “vatan, bayrak, özgürlük, bağımsızlık, insan hakları, laiklik, laik Devlet, Atatürk ve laiklik, gibi” kavramlarla ilgilidir. Son olarak, kitap Türk tarihi bağlamında “Türkler ve İslamiyet” konusunu ele almaktadır; bu bölümde, “Gök-tanrı” kavramı, Manihaizm, Budizm, Hıristiyanlık ve Musevilik gibi Türklerin önceki inançları incelenmektedir. Ebu Hanife (doğum 699, ölüm 767, Hanefi mezhebinin kurucusu), İmam Şafii (doğum 767, ölüm 820, Şafi mezhebinin kurucusu), Hoca Ahmet Yesevi ve Hacı Bektaş Veli (bkz. yukarı, paragraf 8) gibi Türklerin İslam anlayışını etkileyen kişiler de ele alınmaktadır.

24. Hükümet, ayrıca, bu derste öğrencilerin yalnızca yazılı sınavlarla değerlendirildiğini açıklanmıştır.

III. İLGİLİ ULUSLARARASI METİNLER

A. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

25. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 18. Maddesi şöyledir:

“Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler, ana-babaların ve, uygulanabilir olan durumlarda, yasalarca saptanmış vasilerin, çocuklarına kendi inançlarına uygun bir dinsel ve ahlaki eğitim verme özgürlüklerine saygı göstermekle yükümlüdürler.”

B. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 1396 (1999) ve 1720 (2005) sayılı Tavsiye Kararları

26. Meclis, 27 Ocak 1999 tarihinde kabul ettiği din ve demokrasi konulu 1396 (1999) sayılı tavsiye kararında, Bakanlar Komitesi'nin, üye Devletlerin hükümetlerini, diğerlerinin yanı sıra, aşağıda belirtilenleri yapmaya çağırmasını tavsiye etmektedir:

“13. ... (ii) dinlerle ilgili eğitimi teşvik etmek ve özellikle:

- a) ahlak ve demokratik vatandaşlık eğitimi çerçevesinde, gençlerin muhakeme gücü olan bir yaklaşım geliştirmesini gerektiren bir değer bütünü olarak dinlerin öğretimini hızlandırmak;
- b) karşılaştırmalı tarih okullarında, kökenlerini, değerlerinin bazılarındaki benzerlikleri ve adetlerinde, geleneklerinde, bayramlarındaki vb. farklılıkları vurgulayarak farklı dinlerin öğretilmesini teşvik etmek;
- ...
- e) çocuklar sözkonusu olduğunda, dinle ilgili devlet destekli eğitim ile ailelerin dini inancı arasındaki herhangi bir çatışmayı, bu çok hassas konuda ailelerin özgür kararına saygı duymak amacıyla, önlemek...”

27. Meclis, 4 Ekim 2005 tarihinde kabul ettiği 1720 (2005) sayılı tavsiye kararında, Bakanlar Komitesi'nin, üye Devletlerin hükümetlerini, Devlet'in sağlamış olduğu eğitimin ilk ve orta derecelerinde, diğerlerinin yanı sıra, aşağıda belirtilen kriterlere dayanılarak dini eğitimin verilmesini temin etmeye çağırmasını tavsiye etmektedir:

“14.1. bu eğitimin amacı, çocukların kendi ülkelerinin ve komşu ülkelerin dinini öğrenmesini, herkesin kendi dininin “doğru din” olduğuna inanma hakkı olduğunun ve farklı dinlere inanan veya herhangi bir dine bağlı olmayan diğer kişilerin farklı insanlar olmadıklarının farkına varmalarını sağlamak olmalıdır;

14.2. hiçbir dine bağlı olmama seçeneği ile birlikte, tam bir tarafsızlıkla temel dinlerin tarihini içermelidir;

14.3. bağnaz din adamlarına yaklaşırken gençlerin kendilerinden emin olmalarını sağlamak için onların bilgilendirilmesini sağlamalıdır;

14.4. devlet dini olan bir yerde bile, kültür ve ibadet alanları arasındaki sınırı aşmamalıdır. Eğitimde sözkonusu olan bir inancı aşılacak değil, gençlerin dinlerin neden milyonlar için inanç kaynakları olduğunu anlamalarını sağlamaktır;

14.5. din dersi veren öğretmenler özel bir eğitim almalıdırlar. Kültürel veya edebi bir bilim dalının öğretmenleri olmalıdırlar. Ancak, bir başka bilim dalındaki uzmanlar da bu eğitimden sorumlu tutulabilirler.

14.6. devlet makamları, öğretmen eğitiminden sorumlu olmalı ve her ülkenin özelliklerine ve öğrencilerin yaşlarına uyarlanabilecek müfredat programlarını belirlemelidirler. Avrupa Konseyi, bu programları hazırlarken dini inanç temsilcileri dahil olmak üzere bütün ortaklara danışacaktır.”

C. Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI)

28. Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu, okullarda dini eğitim verilmesiyle ilgili görüşünü, “Müslümanlara Karşı Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılıkla Mücadele” konulu 5 no.lu Genel Politika Tavsiyelerinde (CRI (2000) 21, 27 Nisan 2000) belirtmiştir. ECRI, dinler arasındaki eşitliğe ve ayırım gözetilmemesine saygı ilkelerini yineledikten sonra, İslamiyet'in uygulanışında görülen büyük çeşitliliği göz önüne alarak, üye Devletlerin “okullarda dini eğitim verilirken kültürel çoğulculuğa saygı duyulmasını sağlamalarını ve öğretmenlerin bu yönde eğitilmesi için düzenleme yapmalarını” tavsiye etmiştir.

29. Türkiye ile ilgili bu raporda (CRI (2005)), ECRI aynı zamanda şunlara değinmiştir:

“Müfredat, bütün dinleri kapsamaktadır ve öğrencilere var olan bütün dinler hakkında bir fikir edindirmek amacıyla hazırlanmıştır. Ancak, birçok kaynakta, bu derslerin çeşitli din kültürleri kapsamaktan ziyade, yalnızca İslamiyet’in ilkelerini öğretmekten ibaret olduğu belirtilmiştir. ECRI, dini azınlık gruplarına mensup öğrencilerin bu dersten muaf tutulabileceğini ve yalnızca Müslüman öğrencilerin bu derslere katılması gerektiğini not etmektedir. ECRI, durumun açık olmadığı görüşündedir: eğer bu gerçekten farklı dini kültürlerle ilgili bir ders ise, bu dersin yalnızca Müslüman çocuklar için zorunlu tutulması için bir sebep yoktur. Bunun tersine, eğer ders yalnızca Müslüman dinini öğretmeyi amaçlıyorsa, bu belirli bir dinin dersidir ve çocuklarla ailelerinin din özgürlüğünü korumak adına zorunlu olmamalıdır.”

Sonuç olarak, ECRI Türk makamların:

“...din kültürü eğitimine yaklaşımlarını yeniden gözden geçirmelerini istemektedir. Bu dersi ya herkes için isteğe bağlı yapmalılar, ya da bu dersin gerçekten bütün dini kültürleri kapsayacak biçimde ve artık İslamiyet’in öğretildiği bir ders olarak algılanmayacak şekilde içeriğinin düzeltilmesini sağlamalıdır.”

IV. KARŞILAŞTIRMALI HUKUK

30. Avrupa’da, dini eğitim laik eğitime sıkı sıkıya bağlıdır. İncelenen 46 Avrupa Konseyi üye Devlet’inden 43’ü devlet okullarında din eğitimi dersleri vermektedir. Yalnızca, Arnavutluk, Fransa (Alsace ve Moselle bölgeleri hariç) ve Makedonya (FYROM) istisnadır. Slovenya’da, Devlet’in sağladığı eğitimde son yıllarında din dersi yer almamaktadır.

31. 46 üye Devletten 25’inde (Türkiye dahil), dini eğitimi zorunlu derstir. Ancak, bu zorunluluğun kapsamı devlete göre değişiklik göstermektedir. Beş ülkede (Finlandiya, Yunanistan, Norveç, İsveç ve Türkiye) din eğitimi derslerine katılmak zorunluluğu mutlaklır. Derslerde öğretilen dine bağlı bütün öğrencilerin kısmen ya da tamamen öğretilenleri takip etmeleri zorunludur. Ancak, on Devlet, bazı koşullarda muafiyete izin vermektedir. Bu durum, Avusturya, Kıbrıs (GKRY), Danimarka, İrlanda, İzlanda, Lihtenştayn, Malta, Monako, San Marino ve İngiltere için geçerlidir. Bu ülkelerin çoğunda, din eğitimi mezheplere ayrılmıştır.

32. Diğer on ülke, öğrencilere zorunlu din dersi yerine başka bir ders seçme fırsatı vermektedir. Bu durum, Almanya, Belçika, Bosna Hersek, Litvanya, Lüksemburg, Hollanda, Sırbistan, Slovakya ve İsviçre için geçerlidir. Bu ülkelerde, ilgili bakanlıklar tarafından hazırlanan müfredatta mezhepsel eğitim yer almaktadır; eğer öğrenciler din dersi yerine başka bir ders seçmemişlerse bu derslere katılmak zorundadırlar.

33. Diğer yandan, 21 üye Devlet, öğrencileri din eğitimi derslerine katılmaları için zorunlu tutmamaktadır. Din eğitimi okullarda genellikle mevcuttur, fakat öğrenciler ancak bu yönde bir istekte buldukları takdirde bu derslere katılırlar. Üye Devletler içinde en geniş grup (Andora, Ermenistan, Azerbaycan, Bulgaristan, Hırvatistan, İspanya, Estonya, Gürcistan, Macaristan, İtalya, Letonya, Moldova, Polonya, Portekiz, Çek Cumhuriyeti, Romanya, Rusya ve Ukrayna) için geçerli olan durum budur. Son olarak, üçüncü grup Devletlerde, öğrencilerin din derslerine veya bunun yerine başka bir derse katılmaları zorunludur; ancak, her zaman din dışındaki bir derse katılma seçenekleri bulunmaktadır.

34. Avrupa’daki din eğitime genel olarak bakıldığında görülüyor ki, öğretim yöntemlerinin çeşitliliğine rağmen, üye Devletlerin neredeyse tamamı öğrencilere din eğitimi alma dışında en az bir seçenek sunmaktadır (muafiyete tabi tutmak veya o dersin yerine

geçebilecek bir başka derse katılmalarını sağlamak, veya öğrencilere din derslerine kaydolma veya olmama seçeneğini tanımak).

HUKUK

I. 1 NO.LU PROTOKOL'ÜN 2. MADDESİ'NİN İKİNCİ CÜMLESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

35. Başvuranlar, ilk ve ortaokullarda din kültürü ve ahlak bilgisinin öğretilme şeklinin 1 No'lu Protokol'ün aşağıda verilen 2. maddesinin ikinci cümlesinde güvence altına alınan haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir:

“Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.”

A. Tarafların görüşleri

1. Başvuranlar

36. Başvuranlar, din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin tarafsız, eleştirel veya çoğulcu bir şekilde işlenmediğini ve dolayısıyla AİHM tarafından 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesi bağlamında belirlenen ölçütlere uymadığını iddia etmişlerdir. Tamamıyla dini bir perspektif ile öğretilen ve İslam inanç ve geleneğinin Sünni yorumunu yücelten ders programı ve Sünni İslamiyetin geleneksel adetlerini anlatan ders kitapları bu eğitimin tarafsız olmadığını açıkça göstermektedir. 7. sınıf ders kitabının on beş sayfasının Musevilik, Hıristiyanlık, İslam, Hinduizm ve Budizm gibi bazı dinleri tanıtır olmasının yukarıda bahsi geçen ilkelerle uyumluluğun sağlanması konusunda yeterli değildir. Gerçekte, sadece Müslüman inancının (her zaman Sünni yorumu kapsamında) kural, adet ve ibadetleri öğretilmekte ve diğer dinler hakkında detaylı bilgi verilmemektedir. Başvuranlar, örnek olarak, 6. sınıf ders kitabının on dokuz sayfası boyunca sadece İslamiyette yer alan çeşitli günlük ibadetlerin anlatıldığını ifade etmişlerdir.

37. Ayrıca, din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin içeriği ve ders programı, başvuranların inancının varlığını reddeder ve İslam dinini Sünni yorumu ile öğretir şekilde düzenlenmiştir. 9. sınıf ders kitabında Alevi inancının önemli şahsiyetleri hakkında belli bilgiye yer verilmesi söz konusu eksikliği gidermek için yeterli değildir. Zira dini anlamda “günah işleme korkusu” gibi Sünni İslam kuralları çocukluktan itibaren telkin edilmektedir.

38. Başvuranlar, dersin belli bir dinin öğretileri ve adetlerine ilişkin dini nitelikte bir bilgi içermediği yönündeki şüpheleri itiraz etmişlerdir. Gerçekte, okullarda uygulanan ders programı, kullanılan ders kitapları ve ders programının uygulanmasına dair tüm bilgiler, bu derslerin temel hedefinin, öğrencilerin, aynı zamanda öğretimin ana teması olan, İslam kültürünü güçlendirmek olduğunu göstermektedir. Başvuranların, bu derslerin kültürel öğretim sağlamayı ve belli bir inancı aktarmayı amaçladığına dair hiçbir şüphesi yoktur. Aynı zamanda ahlak bilgisinin de öğretilmesi, sadece, bu derslerin saklı maksadını gizlemenin bir yöntemidir.

39. İlave olarak, başvuranlara göre, laiklik ilkesi ile yönetilen bir Devlet din eğitimi konusunda geniş bir takdir hakkına sahip olamaz. Devlet, devlet okullarında öğrenim gören çocuklara bir dini öğretemez. Başvuranlar, Devlet'in tarafsız ve yansız olma ödevinin dini inançların meşruluğunu veya ifade şekillerini değerlendirme yetkisi ile uyumlu olmadığını iddia etmişlerdir.

2. Hükümet

40. Hükümet, düzenleme yetkisine dayanarak (Devlet'in bu yetkiye sahip olduğu AİHM içtihadında kabul edilmiştir), suiistimali önlemek amacıyla eğitimin ve din ve ahlak öğretiminin Devlet denetiminde yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Devlet, bu alanda takdir yetkisine sahiptir. Devlet, bu bağlamda, 19 Eylül 2000 tarihinde alınan kararda (bkz. yukarı, paragraf 21) ortaya konan ilkelere atıfta bulunmuş ve söz konusu derslerin, farklı geçmişleri olan öğrenciler arasında anlayış, hoşgörü ve saygıyı geliştirmek amacıyla ve her bireyin kimliğine, Türkiye'nin milli tarih ve değerlerine ve diğer din ve yaşam felsefelerine karşı saygı ve anlayışı geliştirmek maksadıyla düzenlendiğini vurgulamıştır.

41. Hükümet, dini makamlar tarafından değil Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen ders programının, Anayasa'nın 24. maddesine ve Milli Eğitim Temel Kanunu'nun (1739 sayılı Kanun) 12. maddesine uygun olarak, laiklik ilkesi ile uyumlu olduğunu ve kesinlikle mezhebe dayalı eğitim yapılmadığını vurgulamıştır. Bu bağlamda, başvuruların, dini konularda eğitimin İslamiyetin Sünni yorumuna dayandığı şeklindeki iddiasına itiraz etmiştir. Din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde, belli bir dinin öğretileri ve adetlerine ilişkin özel bir eğitim verilmemekte; farklı dinler hakkında genel bilgi aktarılmaktadır. Ayrıca, dersin zorunlu olması, sadece, öğrencilerin derslere girmeleri gerektiğini ifade etmektedir.

42. Hükümet, ayrıca, dersler nesnel, çoğulcu ve tarafsız bir şekilde öğretildiği sürece öğrencilere Müslüman inancına ilişkin öğretim sağlamanın AİHS uyarınca bir sorun oluşturmayacağını iddia etmiştir. İslamiyet öğrenimine diğer din ve yaşam felsefelerine göre daha çok yer vermenin çağdaş Türk toplumunda meşru gerekçeleri bulunmaktadır. Zira, Türkiye laik bir Devlettir ve bu nedenle söz konusu bilginin aktarılması için en uygun kurum okullardır.

43. "Din kültürü ve ahlak bilgisi" dersinin programı, İslamiyetin bir mezhebine veya ülkede yer alan bir tarikata mensup olanların görüşlerini göz önünde bulundurmamış ve dolayısıyla bu konular kapsamamıştır. Hükümet, ayrıca, daha çok felsefe alanına ait görünen Alevi inancına ilişkin bilginin daha derinliğine öğretim gerektirdiğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla, bu konuya ilişkin bilgi 9.sınıfta verilmektedir.

44. Hükümet, dersin zorunlu olmasının, çocukları, fanatizme yol açan uydurma hikâyelerden ve yanlış bilgilerden koruma gerekliliğinden kaynakladığını vurgulamıştır. Bu bağlamda, Lozan Antlaşması ve Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulu'nun 1 sayılı kararı (bkz. yukarı, paragraf 18) uyarınca, Musevi ve Hıristiyan öğrencilerin bu derslerden muaf tutulduğunu vurgulamıştır. Duruşma sırasında, ayrıca, ateist olan bireylerin muaf tutulmak istemeleri halinde, taleplerinin yetkililer tarafından değerlendirildiğini belirtmiştir.

45. Hükümet, aynı zamanda, öğretimin, laiklik ilkesine uyumu sıkı bir şekilde denetleyen, idare mahkemelerinin denetimi altında yapıldığını belirtmiştir. Ayrıca, ilköğretim okulu derslerinden sorumlu öğretmenler, üniversitede eğitim görmüşler ve "din kültürü ve ahlak bilgisi" dalında diploma almışlardır. Ortaokulda bu derslerden sorumlu öğretmenler, ilahiyat fakültesinden lisansüstü diploması almışlardır.

46. Son olarak, Hükümet'e göre, AİHM'nin yerleşik içtihadı, müfredatın düzenlenmesi ve içeriğinin Devlet'in takdir yetkisi altında olduğunu açıkça göstermektedir. Dolayısıyla, 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesi, ebeveynlerin Devlet'in bu yetkisine itiraz etmelerini mümkün kılmamaktadır. Aksi gerçek olsaydı, kurumsallaşmış eğitimi gerçekleştirmek imkânsız olurdu.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

1. Genel ilkeler

47. 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesinin genel yorumuna ilişkin olarak, AİHM, içtihadındaki temel ilkeleri ortaya koymuştur (bkz., özellikle, *Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen – Danimarka*, 7 Aralık 1976 tarihli karar; *Campbell ve Cosans – İngiltere*, 25 Şubat 1982 tarihli karar; *Valsamis – Yunanistan*, 18 Aralık 1996 tarihli karar; *Folgerø ve Diğerleri – Norveç* [BD], no. 15472/02, 29 Haziran 2007). 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesinde yer alan iki cümle, sadece birbirlerinin ışığında değil; aynı zamanda, özellikle AİHS'nin 8, 9 ve 10. maddeleri ışığında okunmalıdır (bkz., yukarıda anılan, *Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen*).

48. Ebeveynlerin dini ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesi hakkı bu temel hakka aşılanmıştır. Birinci cümle, Devlet eğitimi ile özel eğitim arasında, ikinci cümleden daha fazla ayırım getirmemektedir. Özetle, 2. maddenin ikinci cümlesi, eğitimde çoğulculuk imkanını (söz konusu imkan, AİHS kapsamında “demokratik toplum”un korunması için gereklidir) korumayı amaçlamaktadır. Modern Devletin yetkileri göz önüne alındığında, bu amaç her şeyden önce Devlet öğretimi aracılığıyla gerçekleştirilmelidir (bkz., yukarıda anılan, *Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen*).

49. 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesi, dini eğitim ve diğer dersler arasında ayırım yapılmasına müsaade etmez. Bu madde, Devlet'in, devlet eğitim programının tamamı boyunca, ebeveynlerebeveynlerin, ister dini ister felsefi olsun, inançlarına saygı göstermesini gerektirir (bkz. yukarıda anılan, *Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen*). Bu vazifenin kapsamı geniştir. Zira sadece eğitimin içeriği ve sağlanma şekliyle sınırlı değildir. Aynı zamanda, Devlet tarafından üstlenilen tüm “görevler”in icra edilmesini kapsamaktadır. “Saygı göstermek” fiili, “kabul etmek” veya “göz önünde bulundurmak”tan daha fazla bir anlam taşımaktadır. Doğrudan negatif bir taahhüdün yanı sıra Devlet'e ilişkin pozitif bir yükümlülük de içermektedir. “İnançlar” sözcüğü, tek başına ele alındığında, “fikirler” ve “düşünceler” sözcükleriyle eş anlamlı değildir. Belli ölçüde ikna gücü, ciddiyet, uyum ve öneme sahip görüşleri ifade etmektedir (bkz., yukarıda anılan, *Valsamis*; yukarıda anılan, *Campbell ve Cosans*).

50. Çocuklarına karşı doğal bir yükümlülüğü (çocuklarının “eğitim ve öğretim”inden birincil olarak ebeveynlerin sorumlu olması) yerine getirmekte ebeveynler, Devlet'ten dini ve felsefi inançlarına saygı göstermesini talep edebilir. Onların bu hakları, eğitim hakkını kullanmak ve eğitim hakkından yararlanmak ile yakından ilişkili bir sorumluluğa tekabül etmektedir.

51. Ancak, müfredatın düzenlenmesi ve planlanması ilk olarak Taraf Taraf Devletlerin yetkileri dahilinde bulunmaktadır. Bu durum temelde amaca uygunluk konularına ilişkindir. Bu konularda hüküm vermek AİHM'ye düşmez ve çözüm ülke ve döneme göre değişiklik gösterebilir (bkz., yukarıda anılan, *Valsamis*). Özellikle 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesinde yer alan ikinci cümle, Devletlerin, devlet okullarında, verilen öğretim aracılığıyla doğrudan veya dolaylı olarak dini veya felsefi türde objektif bilgi vermesini engellemez. Ebeveynlerin dahi bu öğretim veya eğitimin okul müfredatında yer almasına itiraz etmelerine izin vermez. Zira aksi halde tüm kurumsallaşmış öğretim uygulanamaz hale gelme riski ile karşılaşır (bkz., yukarıda anılan, *Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen*).

Okulda öğretilen pek çok dersin, az veya çok ölçüde, felsefi bir yön veya sonuç içermemesi çok zor bir ihtimaldir. Felsefi, kozmolojik veya ahlaka ilişkin her soruya bir

cevabı olan veya olabilen çok geniş bir dogmatik ve ahlaki varlık oluşturan dinlerin varlığı dikkate alındığında aynı durum dini eğilimler için de geçerlidir.

52. 2. maddenin ikinci cümlesi diğer yandan Devlet'in eğitim ve öğretimle ilgili olarak üzerine düşen görevleri yerine getirirken, öğrencilerin, yersiz bir din benimsetme uğraşından uzak, sakin bir ortamda, dinle ilgili olarak eleştirel bir bakış oluşturmalarını sağlayacak şekilde müfredatta yer alan bilgilerin nesnel, eleştirel ve çoğulcu bir şekilde aktarılmasına dikkat etmesi gerektiğine işaret etmektedir (bkz. özellikle 1720 (2005) no'lu tavsiye kararının 14. paragrafı, *Şefika Köse ve 93 Diğeri – Türkiye*, no. 26625/02). Devlet'in ebeveynlerin dini ve felsefi kanaatlerine saygı gösterilmemesi olarak değerlendirilebilecek tek yönlü koşullandırma (*indoctrination*) hedefi gütmesi yasaklanmıştır. Aşılması gereken sınır, budur (bkz. *Kjeldsen, Busk Madsen ve Petersen*, yukarıda anılan).

53. İhtilaf konusu mevzuatın Protokolün yukarıdaki gibi yorumlanan 2. maddesine göre incelenmesi için, mevzuatın yerindeliğinin değerlendirilmesinden kaçınılarak, yerine getirmeyi amaçlamış olduğu ve amaçlamaya devam ettiği somut durum dikkate alınmalıdır. Geçmişte Sözleşme kurumları dinler hakkında bilgi veren eğitimleri Sözleşme'ye aykırı bulmamış olmasına karşın, öğrencilerin bir tür dini ibadette bulunmalarının zorunlu tutulup tutulmadığı veya herhangi bir şekilde tek yönlü dini koşullandırma (*indoctrination*) maruz kalıp kalmadıklarını dikkatle incelemişlerdir. Aynı bağlamda, muafiyetle ilgili düzenlemeler de dikkate alınması gereken bir unsurdur (bkz. *Anna-Nina Angeloni – İsveç*, no. 10491/83, 3 Aralık 1986 tarihli Komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar (KR) 51; *Zenon Bernard – Lüksemburg*, no. 17187/90, 8 Eylül 1993 tarihli Komisyon kararı, KR 75; *C.J., J.J. ve E.J. – Polonya*, no. 23380/94, 16 Ocak 1996 tarihli Komisyon kararı, KR 84). Şüphesiz yürürlükteki hükümlerin belli bir okul veya öğretmen tarafından uygulanma şeklinde istismarlar yaşanabilir ve yetkili makamlar ebeveynlerin dini ve felsefi kanaatlerinin bu seviyede dikkatsizlik, muhakeme eksikliği veya yersiz bir din benimsetme uğraşı nedeniyle göz ardı edilmemesi için azami özen göstermekle görevlidir (bkz. *Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen*, yukarıda anılan).

54. Mahkeme, çoğulcu demokratik bir toplumda Devlet'in çeşitli din, inanç ve düşüncelere karşı tarafsız ve yansız olma ödevinin, dini inançların veya bunların sergilenme yöntemlerinin meşruluğuna ilişkin olarak Devlet tarafından yapılacak herhangi bir değerlendirme ile uyuşmadığını her zaman vurgulamış olduğunu hatırlatır (bkz. *Manoussakis ve Diğerleri – Yunanistan*, Raporlar 1996-IV ve *Hasan ve Chaush – Bulgaristan* [BD], no. 30985/96). Ayrıca, Devlet'in dini toplulukların birleştirilmiş bir liderlik altında toplanmaları veya kalmaları için tedbir almasına gerek bulunmamaktadır (bkz. *Serif – Yunanistan*, no. 38178/97).

55. 1 No'lu Protokolün 2. maddesinin ikinci cümlesinin bu şekilde yorumlanması aynı zamanda aynı hükmün ilk cümlesi, Sözleşme'nin 8-10 maddeleri ve demokratik bir toplumun ideallerini ve değerlerini korumak ve desteklemek amacıyla tasarlanmış bir belge olan Sözleşme'nin genel ruhuyla uyumludur (bkz. *Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen*, yukarıda anılan). Bu durum, özellikle öğretimin, öğrencilerinin karakterlerinin, zihinsel güçlerinin ve aynı zamanda kişisel bağımsızlıklarının geliştirilmesi ve şekillendirilmesi de dahil olmak üzere, bir okulun kuruluş nedeni olan hedefe ulaşmaya çalıştığı sürecin ayrılmaz bir parçası olması açısından doğrudur.

2. Sözkonusu ilkelerin uygulanması

56. Bir devlet okulunda öğrenci olan Zengin, Türk Anayasası'na göre ilköğretimin dördüncü yılından itibaren “din kültürü ve ahlâk bilgisi” derslerine girmeye zorunlu tutulmuştur.

57. Yukarıda belirtilen ilkeler ışığında, Mahkeme öncelikle 1 No'lu Protokolün 2. maddesinin ikinci cümlesine ilişkin içtihadattan ortaya çıkan ilkelerle uyumlu olduğundan emin olmak amacıyla, bu konunun içeriğinin nesnel, eleştirel ve çoğulcu bir şekilde öğretilip öğretilmediğini belirlemelidir. İkinci olarak Türk eğitim sistemine ebeveynlerin kanaatlerine (inançlarına) saygı gösterilmesini sağlayan uygun yeni hükümlerin getirilip getirilmediğini inceleyecektir.

(a) Derslerin içeriği

58. “Din kültürü ve ahlâk bilgisi” ders programına göre, ders konusu, laiklik, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü ilkelerine saygı çerçevesi içinde öğretilmelidir ve “bir barış kültürü ve hoşgörü çerçevesinin geliştirilmesi”ni hedeflemektedir. Aynı zamanda temel dinlerin tümüyle ilgili bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Ders programının amaçlarından hedeflerinden biri de öğrencileri “Musevilik, Hıristiyanlık, Hinduizm ve Budizm’in tarihsel gelişimi, temel özellikleri ve öğretilerinin içeriği hakkında bilgi sahibi yapmak ve Musevilik ve Hıristiyanlıkla ilişkili olarak İslamiyetin konumunu nesnel ölçütler kullanarak değerlendirebilmelerini sağlamaktır” (bkz, yukarıdaki paragraf 21).

59. Mahkeme, yukarıda belirtilen hedeflerin 1 No'lu Protokolün 2. maddesinde öngörülen çoğulculuk ve nesnellik ilkeleriyle açıkça uyumlu olduğu görüşündedir. Bu bağlamda Türk Anayasası tarafından güvence altına alınan laiklik ilkesinin, Devlet'in belli bir din veya inançtan yana olduğunu göstermesini önlediğini, dolayısıyla, Devlete tarafsız hakemlik rolünde rehberlik ettiğini ve kesinlikle din ve vicdan özgürlüğünü içerdiğini kaydeder (bkz. *Leyla Şahin – Türkiye* [BD], no. 44774/98). Bu bağlamda, Mahkeme Hükümetin ilk olarak okullardaki din öğretiminin fanatizmle mücadele için uygun bir yöntem olduğu ve ikinci olarak ders programının hem hazırlanma hem de uygulama aşamasında laiklik ilkesine uygunluğunu denetleme görevinin idare mahkemelerinde bulunduğu yönündeki görüşlerini ilgi ile not eder.

60. Ancak, Mahkeme öğretimin yukarıda belirtilen ilkeleri temel almasına karşın ders programının aynı zamanda öğrencileri “Allah'a sevgi, saygı ve şükran gösterisi olması yanında, ibadetlerin bir grup içindeki kişilerin sevgi ve saygı ile birbirine bağlanmasını, yardım etmesini ve dayanışmayı sağladığı” hakkında bilinçlendirmeyi bilgi sahibi yapmayı ve “değişik örnekler kullanarak İslamiyetin efsanelerden uzak, akılcı ve evrensel bir din olduğunu göstermeyi” hedeflediğini gözlemlemektedir. Program aynı zamanda Hz. Muhammed'in yaşamı ve Kur'an'la ilgili derslere yer vermektedir. Aynı şekilde 7. sınıf ders programı İslam dininin “hac ve kurban”, “melekler ve diğer gözle görülmeyen varlıklar” ve “öteki dünya inancı” gibi temel unsurlarının öğretimini içermektedir.

61. Bu derslerde kullanılan ders kitaplarının incelenmesi dinler hakkında genel bir bilgi sağlamakla sınırlı kalmadıklarını göstermektedir. Aynı zamanda Müslüman inancının temel ilkeleri ile Müslümanlığın şahadet, beş vakit namaz, Ramazan, hac, melek ve diğer gözle görülmeyen varlıklar kavramı, öteki dünya inancı vs. gibi kültürel ritüelleri hakkında genel bilgi sağlayan metinlere yer vermektedirler (bkz. 21. paragraf).

62. Aynı şekilde, öğrenciler Kur'an'daki birçok sureyi sureleri ezberlemeli, namazı resimler yardımıyla çalışmalı (bkz. 22. paragraf) ve değerlendirme amacıyla yazılı sınavlara girmelidirler (bkz. 24. paragraf) .

63. Böylece ilk ve ortaokullardaki ders programı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın 19 Eylül 2000 tarih ve 373 sayılı kararına uygun olarak hazırlanan tüm ders kitapları İslam bilgisine, diğer din ve felsefelerle göre daha büyük bir öncelik vermektedir. Mahkeme, Devlet'in laik niteliğine karşın İslamiyetin Türkiye'deki çoğunluk dini olması dikkate alındığında bunun tek başına çoğulculuk ve nesnellik ilkelerinden, tek yönlü koşullandırmaya (indoctrination) yol açan bir sapma olarak görülemeyeceği kanaatindedir (bkz. *Folgero ve Diğerleri*, yukarıda anılan).

64. Ayrıca İslamiyet öğretimine verilen önceliğin 1 No'lu Protokolün 2. maddesinin amacı kapsamında kabul edilebilir sınırlarda kaldığının düşünülüp düşünülmemeyeceği sorusu ortaya çıkmaktadır. Aslında, sözkonusu ders kitapları ve program dikkate alındığında bu derslere katılımın çocukların zihnini etkileyebileceği mantıken öne sürülebilir. Bu nedenle ders programında yer alan bilgilerin nesnel, eleştirel ve çoğulcu şekilde aktarılıp aktarılmadığını incelemek uygun olacaktır.

65. Bu bağlamda başvuran, okulda sunulan din kavramından birçok yönden ayrılan bir dini hareket olmasına karşın, zorunlu "din kültürü ve ahlâk bilgisi" derslerinde Alevi inancı veya adetlerine ilişkin bilgi verilmediğini iddia etmiştir. Hükümete göre bu durum, ders programında İslamiyetin bir dalının mensuplarının veya ülkede temsil edilen bir dini düzenin görüşlerinin dikkate alınmamış olmasından kaynaklanmıştır.

66. Taraflar arasında, Alevi inancının, kökleri Türk toplum ve tarihinde bulunan bir dini inanç olduğu ve kendine özgü nitelikleri bulunduğu konusunda hemfikirdir. Bu yüzden Alevilik İslamiyetin okullarda öğretilen Sünni anlayışından farklıdır. Şüphesiz, Alevilik belli bir miktar ikna gücü, ciddiyet, uyum ve öneme ulaşmış bir mezhep ya da "inanç" değildir (bkz. *Campbell ve Cosans*, yukarıda anılan). Sonuç olarak, 1 No'lu Protokolün 2. maddesinin 2. cümlesi anlamında "dini kanaat" ifadesi şüphesiz bu inanca uygulanabilir.

67. Ancak, Hükümet'in de kabul ettiği gibi, Türkiye'de hakim olan dinsel çeşitlilik "din kültürü ve ahlâk bilgisi" derslerinde dikkate alınmamıştır. Özellikle, Alevi inancına sahip topluluğun Türk nüfusundaki oranı çok büyük olmasına rağmen, öğrenciler Alevi inancının itikat veya ibadet unsurları hakkında eğitim almamaktadır. Hükümetin Alevilerle ilgili belli bilgilerin 9. sınıfta öğretildiği savına ilişkin olarak Mahkeme, başvuranlar gibi (bkz. yukarı, paragraf 43) temel unsurları ilk ve orta dereceli okullarda öğretilmezken, 9. sınıfta sözkonusu inancın ortaya çıkışında en büyük etkisi olan iki şahsiyetin yaşam ve felsefesinin öğretilmesinin bu öğretimdeki eksikleri telafi etmekte yetersiz kaldığı görüşündedir.

68. Kabul edildiği üzere, ebeveynler çocuklarını her zaman aydınlatabilir, öğütler verebilir, eğitici olarak çocukları üzerinde doğal ebeveynlik fonksiyonlarını uygulayabilir ve onları kendi dini ve felsefi kanaatleri doğrultusunda yönlendirebilirler (bkz. *Valsamis*, yukarıda anılan). Ne var ki, Taraf Devletlerin muafiyetle ilgili düzenlemeler dikkate alınmaksızın din öğretimini okul müfredatına dahil etmeleri durumunda ebeveynlerin meşru olarak konunun nesnellik ve çoğulculuk ölçütlerini karşılayacak ve kendi dini veya felsefi kanaatlerine saygılı bir şekilde öğretilmesini bekleyebilirler..

69. Bu bağlamda, Mahkeme, demokratik bir toplumda eğitimde sadece çoğulculuğun öğrencilerin dini konular hakkında düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğü çerçevesinde eleştirel bir bakış oluşturmalarını sağlayabileceği kanaatindedir (bkz. AK Parlamenter Meclisi'nin 1396 sayılı tavsiye kararının 13 (ii) paragrafı ve 1720 sayılı tavsiye kararının 14. paragrafı). Bu hususta, Mahkeme tarafından birçok defa karar verildiği üzere, bu özgürlüğün dini boyutta, hem inananların kimliklerini ve hayata bakışlarını oluşturan en hayati unsurlardan biri, hem

de ateistler, agnostikler, septikler ve kayıtsızlar için önemli bir değer olduğu belirtilmelidir (bkz. *Buscarini ve Diğerleri – San Marino* [BD], no. 24645/94).

70. Yukarıda belirtilenler ışığında, Mahkeme, “din kültürü ve ahlâk bilgisi” konusunda verilen eğitimin nesnellik ve çoğulculuk ölçütlerini karşıladığının ve özellikle başvuranların özel durumunda, Eylem Zengin’in Alevi inancına mensup babasının, ders programında eksik olduğu açıkça görülen dini ve felsefi kanaatlerine saygı gösterdiğinin söylenemeyeceği kanaatindedir.

(b) Ailelerin inançlarına saygı gösterilmesinin sağlanması için uygun araçlar bulup bulunmadığına ilişkin

71. AİHM, Sözleşme’ye Taraf Devletlerin, AİHS’ne Ek 1 No’lu Protokol’ün 2. maddesi’nin ikinci cümlesi kapsamındaki, ebeveynlere din öğretiminde kendi dini ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini devletten talep etme hakkı veren olumlu yükümlülüklerini yineler (bkz. *Campbell ve Cosans*). Sözleşme’ye taraf bir devlet eğitim müfredatında din dersine yer veriyorsa, öğrencilerin, okulun verdiği din eğitimiyle ebeveynlerin dini ya da felsefi inançları arasında doğacak bir çatışmayla karşı karşıya kalmalarını olabildiğince önlemek gerekmektedir. Bu bağlamda, Mahkeme, Avrupa’da verilen din eğitimine ilişkin olarak, öğretim yaklaşımlarının çeşitliliğine rağmen, üye devletlerin neredeyse tamamına yakınının, öğrencilerine muafiyet sistemi sağlayarak veya sözkonusu dersin yerine geçebilecek bir derse girmelerini sağlayarak ya da din derslerine katılmalarını tamamen isteğe bağlı hale getirerek, din derslerine katılmamayı tercih edebilecekleri bir yol sunduklarını kaydeder (bkz. yukarı, paragraf 34).

72. Mahkeme, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 24. Maddesi uyarınca, “din kültürü ve ahlak öğretiminin” okutulan zorunlu dersler arasında olduğunu kaydeder. Öte yandan, Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulu’nun 09.07.1990 tarihli kararıyla (bkz. yukarı, paragraf 18) muafiyet seçeneği ortaya çıkmıştır. Bu karara göre, sadece “T.C. uyruklu Hıristiyanlık ve Musevilik dinlerine mensup” öğrencilerin “bu dinlerden birine mensup olduklarını beyan etmek kaydıyla” muafiyet imkanına sahiptir.

73. Mahkeme öncelikle, öğrencilerin kategorileri göz önünde bulundurulmaksızın, ebeveynlerin çocuklarının sözkonusu dersten muaf tutulabilmeleri için Hıristiyanlık ve Musevilik dinine mensup olduklarını okula önceden bildirmeleri zorunluluğunun, AİHS’nin 9. Maddesi çerçevesinde sorun yaratabileceği kanısındadır (bkz. *Folgerø ve Diğerleri*). Bu bağlamda, Mahkeme, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 24. maddesine göre “kimsenin ... dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağını” not eder (bkz. yukarı, paragraf 16). Ayrıca, dini inançların kişisel vicdan meselesi olduğunu hep vurguladığını yineler (diğer hususlar meyanında bkz. *Sofianopoulos ve Diğerleri – Yunanistan*, 1977/02, 1988/02 ve 1997/02; *Buscarini ve Diğerleri*).

74. Ek olarak, Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulu’nun kararı, T.C. uyruklu yalnız iki kategorideki öğrenciye; bir başka deyişle ailesi Hıristiyanlık ve Musevilik dinlerine mensup olanlara muafiyet olasılığı sağlamaktadır. AİHM’ne göre, bu durum, din derslerinin içeriğinin, bu iki sınıfa mensup öğrencileri, okulun verdiği din eğitimiyle ebeveynlerin dini ve felsefi inançları arasında çatışmayla karşı karşıya bırakılabileceğini akla getirmektedir. Tıpkı ECRI gibi, AİHM de, bu durumun eleştiriye açık olduğunu kanısındadır. “Bu ders gerçekten farklı din kültürleriyle ilgili ders olması halinde, bunu yalnız Müslüman çocuklara zorunlu kılmak için ortada neden yoktur” . Bunun tersine, dersin içeriği özellikle Müslüman dinini öğretmek için oluşturulmuşsa, bu dersin belirli bir din üzerinedir ve çocuğun ve

ebeveyninin din özgürlüğünü korumak adına zorunlu olmamalıdır.” (bkz. yukarı, paragraf 29).

75. AİHM, Hükümet’e göre, muafiyet olasılığının, böyle bir talep geldiği takdirde diğer inançlar için de genişletilebileceğini kaydeder (bkz. yukarı, paragraf 19). Bununla birlikte, bu muafiyetin kapsamı ne olursa olsun, ebeveynlerin okul yetkililerine dini ve felsefi inançlarını bildirmelerinin zorunlu olması, inanç özgürlüklerine saygı gösterilmesi için uygun bir araç değildir. İlave olarak, ortada açık bir metin bulunmadığından, okul yetkililerinin, böyle talepleri, Zengin’in davasında olduğu gibi, her zaman için reddetme seçenekleri bulunmaktadır (bkz. yukarı, paragraf 11).

76. Sonuç olarak, AİHM, muafiyet usulünün uygun bir yöntem olmadığı ve din derslerinde öğretilenin çocukların üzerinde okul ile kendi değerleri arasında bağlılık çatışmasına yol açabileceğini haklı olarak düşünebilecek ebeveynlere yeterince koruma sağlamadığı sonucuna varır. Bu durum özellikle Sünni İslam’dan farklı din veya felsefi inanışlara sahip ebeveynlerin çocukları için uygun bir seçim yapma imkanının öngörülmediği koşullarda geçerlidir. Din dersinden muafiyet işlemi, farklı dini veya felsefi inanışlara sahip aileleri ağır bir yük altına sokabilmekte ve onları, çocuklarının din dersinden muaf tutulmaları için dini ya da felsefi inançlarını ifşa etmeye mecbur kılmaktadır.

(c) Sonuç

77. Yukarıda anılanlar göz önünde bulundurulduğunda, AİHM, AİHS’ne Ek 1 No’lu Protokol’ün 2. Maddesi’nin ikinci cümlesi çerçevesinde başvuranın haklarının ihlal edildiği sonucuna varır.

II. AİHS’NİN 9. MADDESİ’NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

78. Başvuranlar ayrıca AİHS’nin 9. maddesi’nin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Bu maddeye göre:

“1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, ancak kamu güvenliğinin, kamu düzenin, genel sağlığın veya ahlakın, ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu tedbirlerle ve yasayla sınırlanabilir.”

79. AİHM, AİHS’ne Ek 1 No’lu Protokol’ün 2. Maddesi çerçevesinde tespit ettiği ihlali göz önünde bulundurarak, 9. Madde kapsamında ayrı bir sorunun bulunmadığı kanısındadır.

III. AİHS’NİN 41. VE 46. MADDELERİNİN UYGULANMASI

80. AİHS’nin 41. ve 46. Maddelerine göre:

Madde 41

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

Madde 46

“1. Yüksek Sözleşmeci Taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkemenin kesinleşmiş kararlarına uymayı taahhüt ederler.

2. Mahkemenin kesinleşmiş kararı, kararın uygulanmasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesine gönderilir.”

A. Tazminat ve yargılama giderleri

81. Başvuranlar maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmamışlardır. Öte yandan, yargılama giderleri ile dava süresince yapılan işler için ortaklaşa 3.726.80 Euro (EUR) talep etmişlerdir.

82. Hükümet’e göre, başvuranların şikayetlerinin açıkça temelsiz olması nedeniyle adil tazmin sorunu ortaya çıkmamıştır.

83. Başvuranların durumları gönüne alındığında, AİHM, AİHS’ne Ek 1 No’lu Protokol’ün 2. Maddesi’nin ihlal edildiğinin tespit edilmesinin, uğranılan zarar için başlı başına adil tazmin teşkil ettiği kanısındadır. Yargılama giderleriyle ilgili olarak, başvuranların bu başlık altındaki taleplerinin aşırı olmadığına ve talep ettikleri meblağın, içinden sağlanan adli yardım karşılığı 850 EUR çıkarıldıktan sonra başvuranlara ödenmesine karar vermiştir.

84. AİHM ayrıca, bu davada, Türk eğitim sisteminde, din dersleriyle ilgili tarafsızlık ve çoğulculuk koşullarının yerine getirilmemesi ve ebeveynlerin inançlarına saygı gösterilmesini sağlayacak uygun bir yöntem sunulmaması nedeniyle, sistemin yetersiz olmasından ötürü AİHS’nin ihlal edildiğini gözlemler. Bu sonuçlar, AİHS’ne Ek 1 No’lu Protokol’ün 2. Maddesi’nin ikinci cümlesinde teminat altına alındığı üzere, başvuranların haklarının ihlalinin, bu sınıfa ders programı uygulanması ile ilgili sorundan ve ebeveynlerin inançlarına saygı gösterilmesini sağlayacak uygun yöntemlerin bulunmayışından kaynaklandığını göstermektedir. Sonuç olarak, AİHM, Türk eğitim sistemi ile iç mevzuatını AİHS’nin yukarıda belirtilen maddesine uygun hale getirmenin, tespit edilen ihlali sona erdirecek uygun bir tazmin şekli teşkil ettiği kanısına varmıştır.

B. Gecikme Faizi

85. AİHM, gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası’nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK AİHM OYBİRLİĞİYLE

1. AİHS’ne Ek 1 No’lu Protokol’ün 2. Maddesi’nin ihlal edildiğine;
2. AİHS’nin 9. maddesi kapsamında ayrı bir sorunun bulunmadığına;
3. İhlal tespit edilmesinin, başvuranların maruz kaldığı manevi zarar için başlı başına adil tazmin teşkil ettiğine;
4. (a) Sorumlu Devlet’in, yargılama gideri olarak 3.726.80 EUR’yu (üç bin yedi yüz yirmi altı Euro, seksen cent), içinden adli yardım olarak ödenmiş olan 850 EUR çıkarıldıktan sonra, AİHS’nin 44 § 2. Maddesi’ne göre nihai kararın verildiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde geçerli olan kur üzerinden Yeni Türk Lirası’na çevirerek başvuranlara ortaklaşa ödemesine;

(b) yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona ermesinden, ödeme gününe kadar geçen süre için, yukarıdaki miktarlara Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına *karar vermiştir*.

İşbu karar, Fransızca olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. Maddesi'nin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 09.10.2007 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

F. ELENS-PASSOS
Zabıt Katibi

J.-P. COSTA
Başkan

— • —

 [İçindekilere dön](#)

ÜLGER/Türkiye*

Başvuru No. 25321/02
Strazburg
26 Haziran 2007

USUL

Davanın nedeni, Muharrem Ülger adlı Türk vatandaşının (“başvuran”), İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin (“AİHS”) 34. Maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (“AİHM”) 10.06.2002 tarihinde yapmış oldukları 25321/02 no'lu başvuru.

Başvuran Ankara Barosuna bağlı avukat N. Ünal tarafından temsil edilmektedirler.

Başvuran, özellikle, lehinde verilen nihai kararın uygulanmamasının, AİHS ile uyumlu olmadığından şikayetçi olmuştur. Bu bakımdan, AİHS'nin 6 § 1. Maddesi ile AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'ne atıfta bulunmuştur.

AİHM, 13.12.2005 tarihinde başvuruyu Hükümet'e bildirmeye ve AİHS'nin 29 § 3. Maddesi'ni uygulayarak, başvurunun kabuledilebilirliğiyle esaslarını beraber incelemeye karar vermiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN AYRINTILARI

1955 doğumlu başvuran Ankara'da ikamet etmektedir.

Başvuran, 14.10.1996 tarihinden 09.05.1998 tarihine dek, Rusya'da bir şantiyede, YAPITEK Yapı Endüstri ve Ticaret Limited Şirketi (bundan böyle “şirket” olarak anılacaktır) adlı Türk firması için çalışmıştır.

Başvuran 28.06.1999 tarihinde Ankara İş Mahkemesi'ne başvurarak şirket aleyhine dava açmıştır. Türkiye'ye izinli geldikten sonra, izninin bitmesini müteakip Rusya'ya gönderilmek üzere başvurduğunda, şirketin kendisini merkezde tutarak 4 ay beklettiğini iddia etmiştir. Başvuran ne Rusya'ya gönderilmiş ne de Türkiye'de kendisine iş verilmiştir. Bu süre içinde kendisine maaş ödenmediğini ve kontrat süresinin sona erdiğinin bildirilmediğini belirtmiştir. Başvuran mahkemeden, faizleriyle beraber, ödenmemiş maaşı, kıdem tazminatı ve ihbar tazminatının kendisine ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkeme 01.07.1999 tarihinde dava dosyasına ilişkin ilk incelemesini tamamlamış, 05.10.1999 tarihinde duruşma yapılmasına karar vermiş ve bu tarihten önce delillerle beraber şirketin cevabını sunmasını istemiştir.

Davalı çağrılmasına rağmen, 05.10.1999 ve 18.11.1999 tarihli duruşmalara gelmemiştir.

Mahkeme 27.01.2000 tarihinde, başvuranın şantiyede meslektaşı olan iki tanığını dinlemiştir. Başvuranın avukatı bir sonraki duruşmada üçüncü bir tanığın hazır bulunacağını ifade etmiştir.

Mahkeme 21.03.2000 tarihinde üçüncü tanığı dinlemiştir. Duruşmanın sonunda bilirkişi raporu hazırlanmasına karar verilmiş, başvuranın gerekli harcı ödemesinin ardından dava dosyası bilirkişiye gönderilmiştir.

---

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

12.04.2000 tarihli ilk bilirkişi raporu, şirketin başvurana kıdem tazminatı için, kontrat süresinin sona erdiğini bildirmediği için ve ödemediği maaş için tazminat ödemekle yükümlü olduğunu ifade etmiştir. Ödenmesi gereken meblağlar hesaplanıp raporda belirtilmiştir.

Başvuranın avukatı 28.04.2000 tarihinde rapora itiraz etmiş, belirtilen meblağların yeterli rakamlar olmadığını ve başka bir bilirkişi tarafından yeniden gözden geçirilmesini talep etmiştir.

Mahkeme 04.05.2000 tarihinde, başvuranın ek harcı yatırmasının ardından, aynı bilirkişinin bir rapor daha hazırlamasına karar vermiştir. Buna göre aynı bilirkişi ikinci bir rapor hazırlamış ve mahkemeye sunmuştur. Bu rapor, başvuranın temsilcisinin kıdem tazminatının miktarıyla ilgili talebinin yerinde olduğunu ifade etmiştir. Bu meblağın 787.5 Amerikan Doları tutarında olması gerekmektedir. Başvuranın avukatı bu rapora itiraz etmiş ve meblağın başka bir bilirkişi tarafından yeniden hesaplanmasını talep etmiştir.

Başvuranın avukatı 20.06.2000 tarihli duruşmaya katılmamıştır. Mahkeme, yeniden başlaması talebinde bulunulmaması halinde, davanın düşmesine karar vermiştir. Başvuranın avukatının talebi üzerine davanın 26.06.2000 tarihinde yeniden başlamasına ve ilk duruşmanın 13.07.2000 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

Mahkeme 13.07.2000 tarihinde, harcın başvuran tarafından 3 gün içinde yatırılması halinde, davalıya, başvurana Türkiye'ye döndükten sonra beş ay boyunca maaş ödendiğine dair makbuzları sunmasını isteyen bir mahkeme kararı gönderilmesine karar vermiştir. Şirketin, maaş makbuzlarını sunmaması halinde maaş ödemediğinin farz edileceği konusunda uyarılmasına karar verilmiştir. Duruşma 05.10.2000 tarihine ertelenmiştir. Davalı şirket resmi uyarıya rağmen mahkeme kararına yanıt vermemiştir.

Mahkeme 05.10.2000 tarihinde, başka bir bilirkişi raporunun hazırlanmasına, ücretinin başvuran tarafından karşılanmasına karar vermiştir. Yukarıda belirtilen beş aylık sürenin de göz önünde bulundurulduğu rapor 27.11.2000 tarihinde mahkemeye sunulmuştur.

Başvuranın avukatı 18.01.2001 tarihinde, mahkemede görülen, aynı olaylara dayanan ve ek tazminatın talep edildiği diğer davanın bu davayla birleştirilmesini talep etmiştir. Mahkeme talep üzerine davaları birleştirmiş ve duruşmayı 13.03.2001 tarihine ertelemiştir.

Ankara İş Mahkemesi 13.03.2001 tarihinde, başvurana, kıdem tazminatı için, işten çıkarıldığı bildirilmediği için ve ödenmemiş maaşı için toplam 9.424.50 ABD Doları ödenmesine karar vermiştir. Kararda, nispi mahkeme harcının 524.190.700 Türk Lirası³ olduğu ifade edilmiştir. Bu harcın, içinden başvuranın davanın başında ödediği meblağın çıkarılarak davalı şirket tarafından ödenmesine karar verilmiştir.

Mahkeme 22.05.2001 tarihinde vergi icra dairesine mahkeme harcını şirketten almasını emretmiştir.

Başvuranın avukatı 10.12.2001 tarihinde mahkemeye bir dilekçe sunmuş, icraya koymak üzere kararın kendisine verilmesini talep etmiştir. Avukat, başvuranın davayı kazandığını, davalı şirketin ise tazminat ödemesine ek olarak yargılama giderlerinden de yükümlü

---

³ Söz konusu tarihte 598 Euro ("EUR") karşılığına denk gelmektedir.

olduğunu ifade etmiştir. Mahkemenin karar verdiği tarihte adresi belli olan şirketin, mali sorunları nedeniyle başka bir yere taşınarak yükümlülüklerinden kaçma girişiminde bulunma tehlikesine işaret etmiştir. Ayrıca başvuranın kararı almak amacıyla yargılama giderlerini ödemeye istekli olduğunu ancak bunu yapmak için kaynaklarının yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Aynı gün mahkeme bu talebi, 492 Sayılı Harçlar Kanunu'nun 28 (a) Maddesi çerçevesinde gerekli harç ödenmedikçe kararın ilgiliye verilemeyeceği gerekçesiyle reddetmiştir.

Bu nedenle başvuran bahsi geçen kararın uygulanması için icraya koyulmasını sağlayamamıştır. Bu arada şirketin taşındığı anlaşılmıştır.

HUKUKA İLİŞKİN

1. AİHS'İNİN 6 § 1. MADDESİ İLE AİHS'YE EK 1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, şirket aleyhindeki yargılama süresinin haddinden uzun olduğundan ve ulusal mahkemenin kendisine kararı vermemesi nedeniyle kararın uygulanmasını sağlayamadığından şikayetçi olmuştur. Ayrıca, kararın uygulanmamasının mülkiyetin çekişmesiz kullanımı hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir. AİHS'nin 6 § 1. Maddesi ile AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'ne dayanmıştır:

Madde 6 § 1

“Herkes ... medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar ... konusunda karar verecek olan ... [bir] mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde ... görülmesini istemek hakkına sahiptir...”

Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

A. Kabuledilebilirliğine ilişkin

Hükümet, başvurunun, AİHS'nin 35 § 1. Maddesi kapsamında iç hukuk yollarını tüketme koşulunun yerine getirilmemesi nedeniyle reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvuranın iç hukukun sağladığı başvuru yollarından yararlanmadığını iddia etmiştir. Sorumlu tarafın ödemediği meblağın başvuran tarafından ödenmesi halinde işlemlerin devam edeceğini öne sürmüştür. AİHM'nin, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvuruyu kabuledilmez olarak beyan ettiği *Poghosyan – Ermenistan* davasındaki (36211/03) kararına atıfta bulunmuştur. Hükümet, bu davada, AİHM'nin, başvuranın dava açmamasının Devlet'in ihmalinin mi yoksa başvuranın kendi hatasının sonucu mu olduğunu incelediğini, başvuranın kararın uygulanması için olası ve erişilebilir hiçbir önlem almadığı sonucuna vardığını belirtmiştir. Bu davada karar sonucu ortaya çıkan borcun bir Devlet kurumuna değil özel bir limited şirkete ait olduğunun dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

AİHM, yukarıda belirtilen davada, ilgili ulusal makamların icra takibi başlattıklarını ve ulusal mahkemenin kararı sonucunda ortaya çıkan borcun karşılanması için gerekli tüm tedbirleri aldıklarını kaydeder. Bu nedenle, ulusal makamlar esasında kararı uygulamaya başlamışlardır ve bu bağlamda başvuranın iç hukukla uyumlu olarak somut bir taleple, ilgili mahkemeye başvurması beklenmiştir. Başvuranın dava açmamasının Devlet'in ihmali mi yoksa başvuranın kendi hatası mı olduğunu belirlemek AİHM'ye kalmıştır. Ulusal mahkemenin başvuranın davasını yeterince titizlikle incelemediğini usulen kaydeden AİHM,

yine de bu durumun, başvuru, iç hukuk gerektirdiği biçimde uygun bir biçimde hazırlanmış bir taleple aynı merciye yeniden başvurmasını engellemediğini kabul etmiştir. Dolayısıyla AİHM, başvuranın, kararın uygulanması için, olası ve erişilebilir tüm tedbirleri almadığı sonucuna varmış, AİHS'nin 35 §§ 1. ve. Maddesi'yle uyumlu olarak başvuruyu iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabuledilmez olarak beyan etmiştir.

Öte yandan, bu davada, AİHM, başvuranın, kararın uygulanmasını sağlamak için bir kopyasını almak üzere, usulüne uygun olarak, ilgili makam olan Ankara İş Mahkemesi'ne başvurduğunu gözlemler. Başvuranın talebi, diğer tarafın ödemesi gereken yargılama giderleri bulunduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. AİHM, Sorumlu Devlet'in iç hukuku kapsamında, başvuranın, Ankara İş Mahkemesi'nin kararının uygulanmasını sağlamak için başvurabileceği veya başvurusu gereken başka bir merci bulunmadığını kaydeder. Bu nedenle başvuran yalnız mevcut iç hukuk yollarından yararlanmıştır. Sonuç olarak, Hükümet'in bu konuyla ilgili itirazı reddedilmelidir.

Hükümet ayrıca, başvuranın şikayetinin, AİHS'nin 35 § 1. Maddesi çerçevesinde altı ay kuralıyla uyuşmaması nedeniyle reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, başvuranın lehinde çıkan kararın 13.03.2001 tarihinde verildiğini, Harçlar Kanunu'nun 28 (a) Maddesi kapsamında, yargılama giderlerinin bu tarihten itibaren iki ay içinde ödenmesi gerektiğini öne sürmüştür. 21.05.2001 tarihinde iyi aylık sürenin bitmesinin ardından, mahkeme, Harçlar Kanunu'nun 37. Maddesi'ne göre, vergi icra dairesine ödenmeyen borcun şirketten tahsil edilmesini emretmiştir. Davalı masrafları ödemiş, bu tarihten başvuranın 10.12.2001 tarihli dilekçesine verilen yanıtı kadar, hiçbir işlem yapılmamıştır. Hükümet, bu nedenle başvuranın, 10.12.2001 tarihli dilekçesinden çok önce, gerekli borcu ödemedikçe kararın kendisine verilmeyeceğinin farkında olduğunu savunmuştur.

Başvuran Hükümet'in argümanına itiraz etmiş, iddialarını mahkemenin kararı nedeniyle değil, bu kararın uygulanmaması nedeniyle ortaya koyduğunu savunmuştur. Dolayısıyla kararın tarihi altı aylık süre aşımı için başlangıç noktası olarak alınamaz. Söz konusu tarih, ulusal mahkemenin başvurana açıkça kararın verilemeyeceğini ifade ettiği, başka bir deyişle uygulamanın durdurulduğu tarih olan 10.12.2001'dir.

AİHM, başvuru yolu bulunmuyorsa veya başvuru yollarının etkisiz olduğuna karar verilmişse, altı aylık süre aşımının, şikayet konusu uygulamanın tarihinden itibaren başladığını yineler. İstisnai davalarda, başvuranların önce bir iç hukuk yoluna başvurdukları, ancak bu başvuru yolunu etkisiz kılacak koşulların daha sonra farkına varacakları veya varmaları gereken özel koşullar bulunabilir. Böyle bir durumda, altı aylık süre, başvuranın bu koşulların farkına vardığı veya varması gereken tarihten itibaren hesaplanabilir (bkz. *Hazar ve Diğerleri – Türkiye*, 62566/00).

AİHM, ulusal mahkemenin 10.12.2001 tarihinde başvuranın kararın kendisine verilmesi talebini reddettiğini kaydeder. Başvuran AİHM'ye başvurusunu, 10.06.2002 tarihinde, 10.12.2001 tarihinden itibaren tam altı ay içinde yapmıştır. Bu nedenle AİHM, Hükümet'in, başvurunun altı ay kuralına uymadığı itirazını reddeder.

AİHM ayrıca, bu şikayetlerin AİHS'nin 35 § 3. Maddesi kapsamında dayanaktan yoksun olmadığını kaydeder. Ayrıca başvurunun başka bir gerekçe altında da kabuledilmez olarak değerlendirilemeyeceğine işaret eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir olarak ilan edilmek durumundadır.

B. Esaslara ilişkin

Hükümet, bu davada, yargı sürecinin makul süreyi aşmadığını belirtmiştir. Mahkemenin delil topladığını, üç bilirkişi raporu aldığını ve başvuranın tanıklarını dinlediğini savunmuştur. Dava iki yıldan kısa bir sürede ve duraklama olmaksızın sona erdirilmiştir. Hükümet, bu koşullarda, yargı sürecinin haddinden uzun olduğu biçiminde değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüştür.

Ayrıca Hükümet, başlangıçta, bu davadaki meselenin yetkili makamların kararı uygulamayı reddetmeleri olmadığını ifade etmiştir. Kararın uygulanmamasının nedeni, öncelikle gerekli harç ödenmeden kararın başvurana verilmemesidir. Hükümet, bu nedenle, kararın başvurana verilmemesinin iç hukuka uygun olduğunu ve mahkemenin harcın davalı şirketten tahsil edilmesi için vergi icra dairesine emir gönderdiğini eklemiştir.

Hükümet, başvuranın yargılama giderlerini ödemesi halinde kararın uygulanmasına başlanacağını öne sürmüştür. Harçlar Kanunu'nun 32. Maddesi'ne göre, ilgili harçların ödenmemesi durumunda müteakip işlemler uygulanmamaktadır, ancak taraflardan birinin yaptığı ödeme, işlemlerin sonunda dikkate alınır. Buna göre, başvuran harcı ödeyip kararın uygulanması sürecini başlatabilirdi. Ardından bu meblağ borcun geri kalanıyla beraber kendisine geri ödenirdi. Dolayısıyla Hükümet, başvuranın, iç hukuk çerçevesinde kendisine tanınan bu olanağı reddetmesi nedeniyle, lehine verilen kararın uygulanmaması sorumluluğunu yüklenmesi gerektiğini kanısındadır.

Başvuran, bu kanuna dayanarak, Devlet'e, kayıpları mahkemelerce tanınan kimselerden harç toplanması yetkisi verildiğini, böylece zarar gören tarafın bir kez daha mağdur edildiğini ileri sürmüştür. Bu uygulama nedeniyle, haklı olan tarafların, kaybeden tarafın üstlenmesi gereken harcı ödemediği veya ödeyemediği durumlarda, mahkemenin kendilerine ödenmesine karar verdiği meblağları alamadıklarını eklemiştir.

1. AİHS'nin 6 § 1. Maddesi

AİHM, AİHS'nin 6 § 1. Maddesi'nin herkese, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili olarak, bir mahkeme tarafından davasının görülmesini isteme hakkı verdiğini yineler; bu yolla, hukuki konularda mahkemelerde dava açma hakkı anlamına gelen erişim hakkının bir yönünü teşkil ettiği "mahkemeye gitme hakkı"nı da çerçevesi içine alır. Öte yandan, Sözleşmeye Taraf Devletlerden birinin iç hukuk sistemi, nihai ve bağlayıcı bir kararın, taraflardan birinin zararına geçersiz kalmasına izin verirse, bu hak aldaticıdır. AİHS'nin 6 § 1. Maddesi'nin, hakim kararlarının uygulanmasını güvence altına almadan, davacılara tanınan usule ilişkin teminatları – hakkaniyete uygun, açık ve süratli davalar – ayrıntılı olarak tanımlaması düşünülemez. Bu Madde'nin yalnız mahkemelere erişim ve davaların idaresi ile ilgili olduğu biçiminde yorumlanması, Sözleşmeye Taraf Devletlerin AİHS'yi kabul ettiklerinde uymayı taahhüt ettikleri hukukun üstünlüğü ilkesi ile uyuşmayan durumlara yol açabilir. Bu nedenle, mahkemelerin verdiği kararların uygulanması, AİHS'nin 6 § 1. Maddesi'nin amaçları doğrultusunda, "yargılama"nın tamamlayıcı parçası olarak değerlendirilmelidir (bkz. *Hornsby – Yunanistan* ve *Burdov – Rusya*, 59498/00).

AİHM, kararların uygulanmasının yargılamanın bütünlüğü parçasını teşkil etmesi gibi, "medeni hak ve yükümlülüklerin" belirlenmesi için ilk derece ve temyiz mahkemelerine erişim ile beraber mahkemeye gitme hakkının da (bkz. *Kreuz – Polonya*, 28249/95), icra davasına erişim hakkını eşit derece koruduğu kanısındadır (bkz., gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, *Manoilescu ve Dobrescu – Romanya*, 60861/00).

Bu davayla ilgili olarak, AİHM, sözkonusu kararın uygulanmasının ardından başvuranın yargılama giderlerini geri alıp alamayacağı sorusunun, başvuranın AİHS'nin 6 § 1. Maddesi kapsamında şikayette bulunduğu durumla ilgisi bulunmadığı kanısındadır. Buradaki mesele, kaybeden tarafın üstlenmesi gereken harçları peşinen ödeme zorunluluğunun, başvuranın lehine verilen bağlayıcı kararı almasını ve sonrasında icra takibini başlatmasını engellemesidir.

Bu bağlamda, mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığı ancak sınırlamalara tabi olduğu anımsatılır; erişim hakkı, niteliği gereği Devlet'in düzenlemelerini gerektirdiğinden, bu sınırlamalara üstü kapalı olarak müsaade edilmiştir. Öte yandan, AİHM, uygulanan sınırlamaların, bireye bırakılan erişimi, hakkın esasına zarar gelecek ölçüde sınırlamaması ya da azaltmaması nedeniyle memnun olmalıdır. Ayrıca, haklı bir amaç gütmeyen ve başvuru yollar ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan bir

sınırlama, 6 § 1. Madde ile uyumlu olmayacaktır (bkz. *Waite ve Kennedy – Almanya* [BD], 26083/94 ve *Apostol – Gürcistan*, 40765/02).

Hükümet, kararın uygulanmama nedeninin, iç hukuk çerçevesinde kararın, ödenmesi gereken yargılama giderleri ödenmedikçe ilgili tarafa verilmesinin mümkün olmaması olduğunu belirtmiştir. Öte yandan, AİHM, Harçlar Kanunu'nun 28 (a) Maddesi'ne atıfta bulunarak, mahkemenin, başvurana, mali bir sorumluluk yüklemiş olduğunu, böylece karara erişimini ve kararın uygulanmasını engellediğini kaydeder.

AİHM, bir kimsenin erişim hakkından yararlanıp yararlanmadığını belirlemek için, yargılama giderlerinin makullüğünün, başvuranın bu meblağı ödeme kapasitesi, davanın özel ayrıntıları ve bu sorumluluğun yüklendiği dava safhası ışığında değerlendirilmesi gerektiğini anımsar (bkz. *Kreuz*). Bu bağlamda, AİHM, başvuranın inşaat işçisi olduğunu gözlemler. Başvuran sorumlu şirkete, ödenmemiş maaşını alabilmek için dava açmıştır. Mahkeme başvuranın taleplerini kısmen kabul etmiş, tazminat olarak yaklaşık 10.000 Euro ödenmesine karar vermiştir. Geri kalan yargılama giderleri yaklaşık 598 Euro'dur. Başvuran, kendisine ödenecek meblağı alabilmek için harcı ödemeye istekli olmasına rağmen, bunu yapmak için yeterli kaynağa sahip değildir.

AİHM, AİHS'nin 6 § 1. Maddesi kapsamındaki etkili hakları güvence altına alma yükümlülüğünün yerine getirilmesinin, yalnız müdahale olmaması anlamına gelmediğini, Devlet'in olumlu bir faaliyette bulunmasını gerektirebileceğini de yineler. Yargılama giderlerinin karşılanmasında tüm sorumluluğu başvurana yükleyerek, Devlet'in, kararların uygulanması için hem hukuken hem de uygulamada etkin bir yöntem belirleme yönünde genel ya da özel her türlü uygun tedbiri alma yükümlülüğünden (pozitif yükümlülük) kaçındığı kanısındadır (bkz. *Fuklev – Ukrayna*, 71186/01). Dolayısıyla, bu davada, yargılama giderlerinin miktarı ile bu giderlerin ödenmesi, başvuranın bu meblağları ödeme kapasitesi ve kararın bir kopyasının başvurana verilmesi arasındaki makul orantılılık ilişkisi de göz önünde bulundurulmalıdır.

Yukarıda belirtilenler ışığında, AİHM, başvuranın kararın bir kopyasını alamadan mahkeme harcını ödemekle yükümlü tutulmasının, üzerinde aşırı bir yük oluşturduğu ve mahkemeye erişim hakkını bu hakkın özünü zedeleyecek derecede kısıtladığı kanısındadır.

Dolayısıyla AİHS'nin 6 § 1. Maddesi ihlal edilmiştir.

Son olarak, AİHM, bu davada, yargılamanın uzunluğunun, başvuranın kararın uygulanmaması ile ilgili şikayetinin tamamlayıcı parçası olduğunu kaydeder. Bu nedenle, şikayetin bu kısmının ayrı olarak incelenmesine gerek olmadığı sonucuna varmıştır.

2. AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi

AİHM, bir "talebin" uygulanabilir olarak addedilecek derecede yeterince kabul görmesi halinde, AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi çerçevesinde "mülkiyet" teşkil edebileceğini yineler (bkz. *Burdov – Rusya ve Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis - Yunanistan*). 13.03.2001 tarihli karar başvurana icraya verilebilir tazminat sağlamıştır.

Başvuranın kararı uygulatamaması, AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'nin ilk paragrafının ilk cümlesinde ortaya konduğu üzere, mülkiyetin çekişmesiz kullanımı hakkına müdahale teşkil etmiştir.

Bu müdahale hiçbir biçimde maruz gösterilmediğinden, AİHM, AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'nin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

II. AİHS'NİN 13. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran ayrıca AİHS'nin 13. Maddesi kapsamında, ulusal mahkemenin kararının, yine ulusal mahkemenin yarattığı engel nedeniyle hükümsüz kaldığından şikayetçi olmuştur.

AİHM, bu şikayetin yukarıda incelenen şikayetlerle bağlantılı olduğunu ve bu nedenle kabuledilebilir olarak beyan edilmesi gerektiğini kaydeder. Ancak AİHS'nin 6 § 1. Maddesi

ile AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi kapsamında tespit edilen ihlallere ilişkin olarak, AİHM, başvuranın bu başlık altındaki iddialarının ayrı olarak incelenmesinin gerekli olmadığı kanısındadır.

III. DİĞER AİHS İHLALİ İDDİALARI

Son olarak, başvuran, hiçbir gerekçe göstermeksizin, AİHS'nin 1. ve 17. Maddeleri'nin ihlal edildiğinden şikayetçi olmuştur.

AİHM, dava dosyasında, bu maddelerin ihlal edildiklerini gösteren hiçbir emareye rastlamamıştır. Dolayısıyla başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve AİHS'nin 35 §§ 3. ve 4. Maddesi'yle uyumlu olarak reddedilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. Maddesi'ne göre:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

Başvuran, maddi tazminat olarak 15.005 Euro, manevi tazminat olarak ise 50.000 Euro talep etmiştir.

Hükümet bu taleplere itiraz etmiştir.

AİHM, başvuranın maruz kaldığı maddi zararın, başvurana tazminat ödenmesine hükmeden kararın uygulanmamasıyla ortaya çıktığını kaydeder. Hem mahkeme kararıyla başvurana ödenmesi gereken tazminat hem de o tarihteki ekonomik koşullar göz önünde bulundurularak, başvurana maddi tazminat olarak 10.000 Euro ödenmesine karar vermiştir. Bu tazminat, başvuranın ulusal mahkemelerden talep ettiği ve ödenmemiş tazminatla ilgili nihai ödeme olarak addedilmelidir.

AİHM ayrıca başvuranın, tespit edilen ihlallerin sonucu olarak manevi zarara da uğradığı kanısındadır. Öte yandan talep edilen meblağ haddinden fazladır. AİHM, tarafsızlık esasıyla hareket ederek, başvurana bu başlık altında 1000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

B. Yargılama giderleri

Başvuran, ulusal mahkemelerde meydana gelen yargılama giderleri için 3198 Euro, AİHM önünde meydana gelen mahkeme masrafları için ise 3618 Euro talep etmiştir.

Hükümet, başvuranın bu giderleri belgeleyemediği gerekçesiyle bu taleplere itiraz etmiştir.

AİHM'nin içtihadına göre, yargılama giderleri, ancak gerçekliği ve gerekliliği kanıtlandığı ve makul bir meblağ olduğu takdirde başvurana geri ödenir. Bu davada, AİHM, sahip olduğu bilgiler ve yukarıda belirtilen ölçütler ışığında, tüm başlıklar altındaki yargılama giderleri için 1500 Euro tazminat ödenmesinin makul olduğu sonucuna varmıştır.

C. Gecikme Faizi

AİHM, gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir.

BU NEDENLERDEN ÖTÜRÜ AİHM OYBİRLİĞİYLE

1. AİHS'nin 6 § 1 ve 13. Maddeleri ile AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'ne ilişkin yapılan şikayetin kabuledilebilir, başvurunun geri kalan kısmının kabuledilmez olduğuna;
2. AİHS'nin 6 § 1. Maddesi'nin ihlal edildiğine;
3. AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'nin ihlal edildiğine;
4. AİHS'nin 13. Maddesi kapsamındaki şikayetin ayrı olarak incelenmesinin gerekli olmadığına;
5. (a) Sorumlu Devlet'in, aşağıdaki meblağları, AİHS'nin 44 § 2. Maddesi'ne göre nihai kararın verildiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde geçerli olan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevirerek başvurana ödemesine:
  - (i) 10.000 Euro (on bin Euro) maddi tazminat;
  - (ii) 1000 Euro (bin Euro) manevi tazminat;
  - (iii) yargılama giderleri için 1.500 Euro (bin beş yüz Euro);
  - (iv) yukarıdaki meblağlara uygulanabilecek tüm vergiler;(b) yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona ermesinden, ödeme gününe kadar geçen süre için, yukarıdaki miktarlara Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına *karar vermiştir*.
6. Başvuranların adil tazmin taleplerinin geri kalanını *reddetmiştir*.

İşbu karar, İngilizce olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. Maddesi'nin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 26.06.2007 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

F. ELENS-PASSOS
Zabıt Katibi

F. TULKENS
Başkan

— • —

 [İçindekilere dön](#)

K.Ö./Türkiye*

Başvuru No. 71795/01
Strazburg
11 Aralık 2007

İKİNCİ DAİRE

USULİ İŞLEMLER

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan 71795/01 no'lu davanın nedeni T.C. vatandaşı K.Ö.'nün ("başvuran"), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 23 Şubat 2001

tarihinde Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("AİHS") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuran, İstanbul Barosu avukatlarından E. Keskin ve F. Karakaş tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuran 1950 doğumludur ve Adana'da yaşamaktadır.

A. 19 ve 28 Kasım 1999 tarihli olaylar ve başvuranın kötü muamele gördüğü iddialarına ilişkin sağlık raporları

1995 senesinde başvuranın kızı yasadışı bir örgüt olan PKK'ya katılmıştır. Başvuran, o zamandan bu yana polisin evine baskın yaptığını ve onu tehdit ettiğini ileri sürmektedir.

Başvuran 19 Kasım 1999'da, gece yarısı kendilerini Adana Emniyet Müdürlüğü terörle mücadele şubesinden polis memurları olarak tanıtan üç kişinin evine girdiklerini, kendisini dövdüklerini, tehdit ve cinsel olarak taciz ettiklerini iddia etmiştir. Başvuran, polis memurlarının son olarak vajinasına cop sokarak kendisine tecavüz ettiklerini ve tecavüz ardından bayıldığını ileri sürmüştür.

22 Kasım 1999'da başvuran, Türkiye İnsan Hakları Vakfı'na gitmiş, polis memurlarınca maruz bırakıldığı kötü muameleyi anlatmış ve genital bölgesinde ağrıdan ve vajinal kanamadan şikayet etmiştir. Ancak kadın doğum uzmanının müsait olmaması nedeniyle kendisine 30 Kasım 1999 tarihi için randevu verilmiştir. Bununla birlikte, başvuranın karın bölgesinde aşırı hassasiyet olduğunu kaydeden bir doktor tarafından muayene edilmiştir.

---

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

Başvuran, 28 Kasım 1999'da evine polis memurları tarafından bir kez daha baskın yapıldığını belirtmiştir. Kendisine, önceki olay hakkında şikayette bulunduğu takdirde, kendisinin ve çocuklarının öldürüleceği söylenmiştir. Başvuran daha sonra kızının resminin bulunduğu çerçeveyi kırdıklarını ve polislerden birinin başına silah dayayarak parasını aldığını iddia etmiştir.

30 Kasım 1999 ve 2 Aralık 1999'da başvuran, Dr. A.Ö. tarafından muayene edilmiştir. Doktor, başvuranın genital organlarında perineal fitik ve sistorektostomi gözlemlemiştir. Ayrıca başvuranın rahminin normalden geniş ve sert olduğunu gözlemlemiştir. Belirli bir zaman sonra vücudunda tecavüz izleri görmenin mümkün olmayacağını kaydetmiştir. Ayrıca, bu tür izlerin bulunmadığını belirtmiştir.

30 Kasım 1999'da başvuran vakıfta kendisine şiddetli stres sendromu ve majör depresyon teşhisi koyan bir psikiyatrist tarafından muayene edilmiştir. Doktor, başvuranın psikolojik problemlerinin, geçirdiğini iddia ettiği travmaya bağlı olduğunu kanısına varmıştır.

B. Başvuranın kötü muamele iddiasına ilişkin soruşturma

3 Aralık 1999'da başvuran Adana Cumhuriyet Savcılığı'na şikayette bulunarak Adana Emniyet Müdürlüğü terörle mücadele şubesinde üç sivil polis hakkında soruşturma başlatılmasını talep etmiştir. Aynı polis memurlarının yol açtığını iddia ettiği 19 ve 28 Kasım 1999 tarihli olayları anlatmıştır. Söz konusu üç polis memurundan birinin kendisiyle Kürtçe konuştuğunu ve Urfalı olduğunu söylediğini kaydetmiştir. Ayrıca karnına silah doğrultan polis memurunun, uzun, ince ve saçlarının dökülmüş olduğunu belirtmiştir. Son olarak 1995'ten bu yana polis memurları tarafından taciz edildiğini ancak şikayette bulunamayacak kadar korktuğunu ileri sürmüştür.

Aynı gün Adana Cumhuriyet Savcısı başvuranın ifadesini almıştır. Başvuran kötü muamele iddialarını yinelemiş ve terörle mücadele şubesi polis memurlarından şikayetçi olmuştur.

7 Aralık 1999'da başvuran, Çukurova Üniversitesi Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Bölümü'nden, genital organlarında fiziksel şiddetten kaynaklanan yaralanma izleri bulunmadığı sonucuna varan üç doktor tarafından muayene edilmiştir.

8 Aralık 1999'da Adana Emniyet Müdürlüğü terörle mücadele şubesinde kıdemli bir polis memuru, başvuranın ifadesini almıştır.

9 Aralık 1999'da başvuran, Adana Adli Tıp Kurumu doktoru B.S. tarafından muayene edilmiştir. Doktor, başvuranın rahminin vulvanın dışına çıktığını ve kızkılık zarında bazı eski yırtıkların bulunduğunu belirtmiştir. Ancak, başvuranın genital organlarında hiçbir yeni travmatik lezyon görülmemiştir.

27 Aralık 1999'da başvuran, tercümanlığını yapan oğlunun yardımı ile ifade verdiği Adana Emniyet Müdürlüğü'ne başvurmuştur. İfadesinde polis memuru olduklarını iddia eden iki kişinin 18.00 sularında evine geldiğini ve haklarında şikayette bulunduğunu bildiklerini söylediklerini ileri sürmüştür. Kendilerini daha önce hiç görmediğini belirtmiştir. Evine girmişler, sağlık raporlarını yırtmışlar, kızının resminin bulunduğu çerçeveyi kırmışlar ve "yeşil kartını" yırtmışlardır. Daha sonra kendisini tehdit etmişler ve dövmüşlerdir. Başvuran, kendisine gösterilen resimlerden hiçbirinin olayın faillerine ait olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, iki adamı kısaca tarif etmiş ve sakalları olduğunu ifade etmiştir. Bir tanesi kendisi ile Kürtçe konuşmuş ve başvuran, bu kişinin Urfalı olabileceğini düşünmüştür. Son olarak, bu kişilerin kendisine kimliklerini göstermediklerini ve gerçekten polis memuru oldukları hususunda şüpheli olduğunu belirtmiştir. Bu adamların bulunmasını istemiştir.

3 Şubat 2000'de başvuran, kendisi için tercümanlık yapan avukatının yardımı ile Adana Cumhuriyet Savcısı önünde ifade vermiştir. Kasım 1999 tarihli olaylardan önce, evine gelen ve kızı hakkında sorular soran polis memurlarının hiçbir zaman fiziksel güç kullanmadıklarını ancak, kendisine kızıyla ilgili yanlış bilgiler verdiklerini belirtmiştir.

21 ve 22 Şubat 2000 tarihleri arasında Cumhuriyet Savcısı, Emniyet Müdürlüğü'nün terörle mücadele şubesinde iki kıdemli polis memurunu ve 27 Aralık 1999'da başvuranın ifadesini alan polis memurunu sorguya çekmiştir. Kıdemli polis memurları, terörle mücadele şubesi hakkındaki suçlamaları reddetmiş ve personelin, kimlik tespit işlemlerinden geçmeye hazır olduğunu belirtmiştir.

31 Mart 2000'de başvuran, kimlik tespit işlemleri için Adana Emniyet Müdürlüğü'ne çağırılmıştır. Adana Emniyet Müdürlüğü terörle mücadele şubesinde 108 polis memuru, on kişilik gruplar halinde teşhis odasına girmiştir. Cumhuriyet Savcısı, başvuran ve oğlu, başvuranın avukatı, kıdemli bir polis memuru, bir yardımcı hukukçu ve yeminli çevirmenlik

yapan polis memuru M.R.C. mevcut bulunmuştur. Teşhis tutanağına göre, başvuran ve oğlu R.G.'yi evlerine giren kişilerden biri olarak teşhis etmiştir. Ancak, bu noktada telaşlı davranışlar sergilediği için başvuranın oğlunun teşhis odasından çıkarılması gerekmiştir. Başvuran bir kez daha R.G.'nin 28 Kasım 1999'da evlerine giren kişilerden biri olduğunu belirtmiştir. R.G. ve diğer iki polis memuru gazeteci olduklarını iddia ettikleri için kapıyı açtığını belirtmiştir. Ayrıca R.G.'yi gördüğünü ancak diğerlerinin yüzlerini görmediğini de belirtmiştir. R.G.'nin yatak minderinin altındaki parayı aldığını ileri sürmüştür. İfadesinin, daha önce verdiği ifade ile çeliştiği söylendiğinde, aklının karışmış olabileceğini belirtmiştir. R.G.'nin 28 Kasım 1999'da parasını çaldığını, ancak, kendisine kötü muamelede bulunmadığını yinelemiştir.

3 Nisan 2000'de Adana Cumhuriyet Savcısı İstanbul Üniversitesi Hastanesi'ne bir yazı göndererek başvuranın sağlık durumu hakkında bilgi istemiştir.

7 Nisan 2000'de Cumhuriyet Savcısı, aleyhinde yapılan suçlamaları reddeden R.G.'yi sorgulamıştır. R.G., başvuranı tanımadığını, evini bilmediğini ve onu ilk kez teşhis işlemleri sırasında gördüğünü belirtmiştir. Başvurana, kendisini teşhis etmesini oğlunun söylediğini belirtmiştir. Kürtçeyi biraz anlayabildiğini ve başvuranın oğlunu altı ay önce yakaladığı için intikam almayı planlayarak annesinden polisi teşhis etmesini istemiş olabileceğini belirtmiştir. Son üç buçuk yıldır bu semtte çalıştığını ve kendisini seven fazla kimsenin olmadığını eklemiştir. Son olarak, başvuranın kimlik tespiti sırasında verdiği ifadelerin, daha önceki ifadeleri ile çeliştiğini ifade etmiştir.

17 Nisan 2000'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölüm Başkanı Dr. Ş.Y., Tıp Fakültesi'ne başvuranın 26 Şubat ve 24 Mart 2000 tarihlerinde muayene edildiğini bildirmiştir. Başvuranın travma sonrası stres sendromu teşhisi konduğunu ve tedavi edildiğini söylemiştir. Tutanağın da bu bağlamda hazırlandığını belirtmiştir.

25 Nisan 2000'de Tıp Fakültesi dekan yardımcısı, 17 Nisan 2000 tarihli yazıyı Adana Cumhuriyet Savcısı'na göndermiştir.

23 Mayıs 2000'de Adana Cumhuriyet Savcısı, R.G. hakkında takipsizlik kararı yayımlamıştır. Kararında başvuranın iddialarının ve görüşlerinin tutarsız ve çelişik olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, sağlık raporlarında, başvuranın vücudunda kötü muamele izlerinin bulunmadığını kaydedildiğini ifade etmiştir. Son olarak, 31 Mart 2000'deki kimlik tespiti sırasında başvuranın, oğlunun etkisi altında kalmış olduğu sonucuna varmıştır.

Başvuran, Cumhuriyet Savcısı'nın yukarıda kaydedilen kararına itiraz etmiştir.

3 Temmuz 2000'de Tarsus Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranın itirazını reddetmiştir. Bu karar, 31 Ağustos 2000'de başvurana tebliğ edilmiştir.

C. Müteakip olaylar

Başvuran, evinde polis memurları tarafından tacize uğramaya devam ettiğini ileri sürmüştür. Bu hususta, 26 Mayıs 2000'de, 1 Nisan 2001'de ve 10 Haziran 2001'de dövüldüğünü ve tehdit edildiğini ileri sürmüştür. Başvuran ilk olaya ilişkin olarak 27 Şubat 2001'de başvuranın iddialarının dayanaktan yoksun olduğu gerekçesi ile cezai takibat başlatılmaya karar veren Cumhuriyet Savcısı hakkında şikayette bulunmuştur. Cumhuriyet Savcısı başvuranın doktora görünmeyi sürekli olarak reddettiğini kaydetmiştir. Başvuran, ikinci olaya ilişkin olarak, vakfa başvurmuştur. Kendisini muayene eden doktor, fiziksel ağrılarının psikosomatik olduğunu söyleyerek kendisini antidepresan kullanmasını öngören bir psikiyatriste havale etmiştir. Son olaya ilişkin olarak başvuran, hem vakfa hem de bir

devlet hastanesine başvurmuştur. Bu kurumlarca yayımlanan sağlık raporlarında başvuranın vücudunda çok sayıda çürük olduğu, halen şiddetli bir travma sonrası stres sendromu bulunduğu ve bu teşhisin, başvuranın kötü muamele ve işkence iddialarına uyduğu kaydedilmiştir.

29 Nisan 2003'te başvuran Adana Cumhuriyet Savcılığı'na bir dilekçe yazarak polis tarafından taciz edildiği hakkında şikayette bulunmuştur. 23 Nisan 2003'te bir grup polis memurunun evine girdiğini ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvuruyu geri almazsa kendisini öldürmekle tehdit ettiğini ileri sürmüştür. Belge imzalamayı reddettiğinde dövüldüğünü belirtmiştir. Ayrıca 28 Nisan 2003'te bir grup polis memurunun, kendisini iki saat süren bir araba yolculuğuna çıkardığını ve bu yolculuk sırasında AİHM'ye yaptığı başvuruyu geri almasını istediklerini ileri sürmüştür.

3 Ocak 2005'te başvuran, yasadışı silahlı bir örgüte yardım ve yataklık etmekten yakalanmış ve polis tarafından alıkonmuştur. 5 Ocak 2005'te tutuklanmıştır. 14 Ocak 2005'te başvuran aleyhinde cezai takibat başlatılmıştır. 7 Mart 2005'te mahkeme, başvuranın tutuksuz yargılanmasına karar vermiştir. Belirsiz bir tarihte Adana Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranı yasadışı silahlı bir örgüte yardım ve yataklık etmekten suçlu bulmuş ve üç yıl dokuz ay hapis cezasına çarptırmıştır.

HUKUK

I. KABULEDİLEBİLİRLİK

AİHM, başvurunun AİHS çerçevesinde, karara bağlanması için esasın incelenmesini gerekli kılan, olaylara ve hukuka ilişkin ciddi hususları ortaya çıkardığı kanısındadır. Bu nedenle, başvurunun AİHS'nin 35/3. maddesi bağlamında dayanaktan yoksun olmadığı sonucuna varmaktadır. Başvurunun başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru taşımadığını tespit etmektedir. Bu nedenle başvuru, kabuledilebilir niteliktedir.

II. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, polis memurları tarafından işkence gördüğüne dair şikayette bulunmuştur. Bu hususta, AİHS'nin 3. maddesini ihlal edecek şekilde dövüldüğü, boğazının sıkıldığı, tehdit edildiği ve kendisine cop ile tecavüz edildiğine ilişkin şikayette bulunmuştur.

A. Tarafların görüşleri

Hükümet, çeşitli sağlık raporlarının sonuçlarına, başvuranın iddialarında görülen tutarsızlıklara ve suç işlediğini iddia ettiği kişileri teşhis edememesine değinerek, başvuranın iddialarının dayanaktan yoksun olduğunu iddia etmiştir. Bu bağlamda, Cumhuriyet Savcısı'nın başvuranın şikayetlerine ilişkin titiz bir soruşturma yürüttüğünü ileri sürmüştür.

Başvuran, Cumhuriyet Savcısı'nın Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın ve İstanbul Tıp Fakültesi'nin sağlık raporlarını göz önüne almadığını ileri sürmüştür. Halen tedavi gördüğünü iddia etmiştir. Feodal değerlerle büyütülen yaşı ileri bir kadının, yalandan tecavüze uğradığı iddiasında bulunmayacağını ima etmiştir.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

1. Başvuranın kötü muamele gördüğü iddiası

AİHM, 3. maddede demokratik toplumların en temel değerlerinden birine değinildiğini yinelemektedir. AİHS, terörle ve organize suçlarla mücadele gibi en zor koşullar altında bile işkenceyi, insanlık dışı ve alçaltıcı muamele ve cezalandırmayı yasaklamaktadır. AİHS'nin esas maddelerinin çoğunun ve AİHS'ye ek 1 ve 4 nolu Protokollerin aksine, 3. madde, hiçbir sınırlamaya tabi değildir ve kamu alanında ulusal yaşamı tehdit eden olağanüstü olayların görülmesi halinde bile 15/2. madde uyarınca hiçbir koşulda istisnası bulunmamaktadır.

AİHM, bu tür kanıtları değerlendirirken genellikle "makul şüphenin ötesinde" kanıt standardını uygulamaktadır. Ancak böyle bir kanıt yeterince güçlü, açık ve anlamlı çıkarımların veya çürütülemeyen benzer karinelerin varlığı ile ortaya konabilmektedir.

AİHM görevinin ikame niteliğinin hassasiyet arz ettiğinin bilincindedir ve belirli bir davanın koşulları bu rolü üstlenmesini kaçınılmaz hale getirmediği sürece, ilk derece mahkemesi rolünü üstlenirken ihtiyatlı olması gerektiğini kabul etmektedir. Bununla birlikte, mevcut davada görüldüğü gibi, AİHS'nin 3. maddesine dayanılarak iddiada bulunulduğu durumlarda, AİHM özellikle dikkatli bir incelemede bulunmalıdır.

AİHM ilk olarak, taraflarca sunulan yazılı kanıtlar incelendiğinde makul şüphenin ötesinde, 3. madde yasakladığı halde resmi makamların, Kasım 1999 olaylarının öncesinde ya da sonrasında, başvuruları kötü muameleye maruz bıraktığı sonucuna varılmadığını gözlemlemektedir. Başvuranın bu bağlamda devamlı olarak tacize maruz kaldığı iddialarını destekleyecek yeterli kanıt bulunmamaktadır.

Söz konusu davada başvuran, ilk başvuru formunda, 19 Kasım 1999'da polis memuru olduğunu iddia ettiği üç kişi tarafından kendi evinde dövüldüğünden, boğazının sıkıldığından, tehdit edildiğinden ve copla tecavüze uğradığından şikayetçi olmuştur. Ayrıca 28 Kasım 1999'da evine, resim çerçevesini kıran, parasını çalan ve kafasına silah dayanan polis memurlarınca baskın yapıldığını belirtmiştir.

Ancak AİHM başvuranın, bu iddiaları destekleyen ikna edici veya inandırıcı hiçbir delil sunmadığını belirtmektedir. İddia ettiği şekilde 19 Kasım 1999'da maruz kaldığı kötü muamelenin, başvuranın vücudunda, kendisini üç gün sonra 22 Kasım 1999'da muayene eden doktorun göreceği izler bırakması gerektiğini ancak bu tür izlerin bulunmadığını gözlemlemektedir. Sağlık raporunda kaydedilen göstergelerse, başvuranın tarif ettiği kötü muameleyi kanıtlamak için yeterli değildir. AİHM, yukarıda kaydedilenler ışığında, 30 Kasım 1999 ve 17 Nisan 2000 tarihli sağlık raporlarında kaydedilen psikolojik problemlerin, başvuranın 19 Kasım 1999'da üç polis memurunun uyguladığını iddia ettiği muamele sonucu ortaya çıktığı görüşünü destekleyen yeterli delil bulunmadığı kanısındadır.

Aynı zamanda 28 Kasım 1999 tarihli olaya ilişkin olarak, başvuranın endişe veya tedirginlik hissetmesine neden olan iddialarının somut temelleri olduğu kabul edilse bile, AİHM bu tür hislerin başlıbaşına, başvuranın AİHS'nin 3. maddesinde kaydedilen küçük düşürücü muameleye maruz kaldığını göstermek için yeterli olmadığını hatırlatmaktadır.

Sonuç olarak, başvuran tarafından sunulan deliller, AİHM'nin makul şüphenin ötesinde, başvuranın resmi makamlar tarafından 22 ve 29 Kasım 1999 tarihlerinde, AİHS'nin 3. maddesini ihlal edecek bir muameleye maruz bırakıldığı sonucuna varması için yeterli değildir.

Dolayısıyla, 3. maddenin esas yönünden ihlal edildiği ispat edilmemiştir.

2. Etkili bir soruşturma yapılmaması

AİHM, AİHS'nin 3. maddesinin aynı zamanda, bu tür bir muamele özel şahıslarla yapılmış olsa bile yetkili makamların, "savunulabilir" olduklarında ve "makul bir şüphe uyandırdıklarında" kötü muamele iddialarını soruşturmalarını gerektirdiğini yinelemektedir. AİHM içtihadında tanımlandığı gibi uygulanabilen minimum standartlar, soruşturmanın bağımsız ve tarafsız olması, kamu denetimine tabi tutulması ve yetkili makamların örnek teşkil edecek bir itina ve çabuklukla hareket etmesi gereğini kapsamaktadır. Ayrıca bir soruşturmanın etkili olduğu sonucuna varmak için yetkili makamlar, *diğer hususlar meyanında*, mağdurun iddialarına ilişkin detaylı bir ifadeyi, tanıkların şahitliğini, adli delilleri ve uygun olduğunda, ilave sağlık raporlarını kapsayan olay hakkındaki delilleri güvence altına almak amacıyla atabilecekleri tüm makul adımları atmalıdır.

AİHM, olayın iddia edilen faillerinin durumuna bakılmaksızın, başvuranın ruhsal sağlığının göstergeleri olarak sunduğu kanıtların, iddialarının ciddiyetinin, yaşının ve sağlık raporlarının bütünüyle makul bir şüphe uyandırdığı kanısındadır. Bu nedenle soruşturma yapılması gereklidir.

Söz konusu davada AİHM, Cumhuriyet Savcılığı'nın ivedilikle başvuranın iddialarına ilişkin soruşturma başlattığını gözlemlemektedir. Soruşturma, Cumhuriyet Savcısı'nın, başvuranın 28 Kasım 1999'da, evine giren polis memurlarından biri olarak teşhis ettiği R.G. hakkında verdiği takipsizlik kararını Ağır Ceza Mahkemesi'nin onaylaması ile sona ermiştir. Soruşturma sırasında Cumhuriyet Savcısı, başvuranın ifadesini dinlemiş ve iddialarının doğruluğunun tespit edilmesi için sağlık raporlarına başvurulmuştur. Cumhuriyet Savcısı, örnek teşkil eden bir titizlikle, önce polis kayıtlarını kontrol ederek ve sonra kimlik tespit işlemleri aracılığı ile olayın faili olduğunu iddia ettiği kişileri teşhis etmesini isteyerek başvuruları ön soruşturmaya dahil etmiştir.

Bununla birlikte AİHM, Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülen soruşturmada eksiklikler olduğunu ve bunun, soruşturmanın etkinliği üzerinde şüphelere yol açtığını gözlemlemektedir. AİHM bu bağlamda öncelikle Cumhuriyet Savcısı'nın, hiçbir zaman başvuranın olaylara ilişkin iddialarının doğruluğunu tespit etmek amacıyla komşuları ve yakınları gibi olası görgü tanıklarının ifadelerini alma yoluna gitmediğini gözlemlemektedir. İkinci olarak, başvuran resmi bir tercüman görevi yapan üçüncü bir kişinin yardımı alınmaksızın iki kere sorgulanmıştır. Başvuranın avukatı ve oğlu, çevirmen rolü üstlenmek durumunda kalmıştır. Cumhuriyet Savcısı hiçbir zaman başvuranın ifadelerindeki tutarsızlığın ve ruhsal sağlığının bozuk olduğu sonucuna varılmasının, yetersiz tercümeden kaynaklanabileceği ihtimalini göz önüne almamıştır. Üçüncü olarak, başvuranın oğlunun neden kimlik tespit işlemlerine dahil olduğu ve sürece müdahale etmesinin, soruşturma açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceği hakkında uyarılıp uyarılmadığına ilişkin açıklama yapılmamıştır. Son olarak, AİHM başvuranın polis memuru olduklarını iddia eden kişilerce kötü muameleye maruz kalmış olabileceğinin göz önüne alınmaması ve soruşturmanın, bu olasılık ışığında yürütülmemesi nedeniyle Cumhuriyet Savcısı'nın başvuranın iddiaları hakkındaki soruşturmasının oldukça sınırlı kaldığı kanısındadır.

Yukarıda kaydedilenler ışığında AİHM, başvuranın savunulabilir nitelikteki kötü muamele iddialarına ilişkin soruşturmanın yetersiz olduğu ve bu nedenle, devletin AİHS'nin 3. maddesi bağlamındaki usuli yükümlülüklerini ihlaline sebebiyet verdiği sonucuna varmıştır.

Dolayısıyla 3. madde usul yönünden ihlal edilmiştir.

III. AİHS’NİN 8., 14. VE 34. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, evine yapılan polis baskınının, özel hayatına ve konutuna saygı gösterilmesi hakkına adil olmayan bir müdahale teşkil ettiği hususunda şikayette bulunmuştur. Polisin evine girdiğini, parasını çaldığını ve kızının resmini yere fırlattığını belirtmiştir. Aynı zamanda, etnik kökeni nedeniyle AİHS’nin 14. maddesini ihlal edecek şekilde ayrımcılığa maruz kaldığına ilişkin şikayette bulunmuştur. Son olarak, polis memurları tarafından sürekli olarak taciz edilmesinin ve aleyhinde başlatılan cezai takibatın, başvurusunu geri alması için üzerinde baskı oluşturduğuna ve kişisel başvuru hakkının uygulanmasına müdahale teşkil ettiğine ilişkin şikayette bulunmuştur.

Dava olaylarını, tarafların görüşlerini ve 3. maddenin usul yönünden ihlal edildiği yönünde vardığı sonucu göz önüne alan AİHM, söz konusu başvuruda ortaya konan esas hukuki meseleyi daha önce de incelemiş olduğu kanısındadır. Bu nedenle, başvuranın AİHS’nin 8., 14. ve 34. maddeleri çerçevesindeki diğer şikayetleri hususunda ayrıca bir karar vermenin gerekli olmadığı sonucuna varmıştır.

IV. AİHS’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS’nin 41. maddesine göre:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın adil tazminine hükmeder.”

AİHM, İç Tüzüğü’nün 60. maddesi uyarınca herhangi bir adil tatmin talebinin, ayrıntılarının belirtilmesi ve talebi kanıtlayan ilgili belgeler veya makbuzlarla birlikte yazılı olarak sunulması gerektiğini, “aksi takdirde Daire’nin talebi bütünüyle veya kısmen reddedebileceğini” belirtmektedir.

AİHM, söz konusu davada 29 Eylül 2005’te başvuranı, 10 Kasım 2005 tarihinde adil tatmin talebini sunmak üzere davet etmiştir. Ancak başvuran, belirtilen süre içerisinde bu tür bir talepte bulunmamıştır.

Yukarıda kaydedilenler ışığında AİHM, AİHS’nin 41. maddesi bağlamında tazminat ödenmemesine karar vermiştir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM OYBİRLİĞİ İLE

1. Başvurunun kabuledilebilir olduğuna;
2. Başvuranın resmi makamlarca kötü muameleye maruz kaldığı iddiaları hususunda AİHS’nin 3. maddesinin esas yönünden ihlal edilmediğine;
3. Başvuranın kötü muamele iddialarına ilişkin etkili bir soruşturma yapılmaması hususunda AİHS’nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine;
4. AİHS’nin 8., 14. ve 34. maddeleri bağlamındaki şikayetleri ayrıca inceleme gereği bulunmadığına *karar vermiştir*.

İşbu karar, İngilizce olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü’nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları gereğince 11 Aralık 2007 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

FADİME BAŞTUĞ/Türkiye*

Başvuru No:43498/02

11 Eylül 2007

Dostane Çözüm

OLAYLAR

Türk vatandaşı olan başvuran Fadime Baştuğ, 1974 yılı doğumludur ve İstanbul'da ikamet etmektedir. Başvuran, AİHM önünde İstanbul Barosu avukatlarından K.T Sürek tarafından temsil edilmektedir.

Tarafların anlattığı şekilde dava olayları şu şekilde özetlenebilir:

Başvuran, 7 Kasım 1996 tarihinde, yasadışı bir örgüte yardım ve yataklık ettiği şüphesiyle yakalanmıştır. Başvuran ilk önce tutuklu olarak yargılanmış ardından İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne sevk edilmiştir.

21 Nisan 1999 tarihli bir karar ile Devlet Güvenlik Mahkemesi, terör örgütüne yardım ve yataklık suçundan başvuranı, on iki yıl altı ay hapis cezasına çarptırmıştır.

Yargıtay, 1 Şubat 2000 tarihinde, bu kararı bozmuştur.

7 Mayıs 2001 tarihinde, Devlet Güvenlik Mahkemesi, 27 Kasım 2001 tarihinde bozulan bir karar ile başvuranı on dört yıl hapis cezasına çarptırmıştır.

Başvuran, 9 Ocak 2003 tarihinde, tahliye edilmiştir.

30 Haziran 2004 tarihli bir yasa ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılmıştır.

Davadan sorumlu İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranı altı yıl üç ay hapis cezasına çarptırmıştır.

ŞİKAYETLER

Başvuran, tutuklu yargılanma ve hakkında açılan ceza davası süresinden dolayı AİHS'nin 5§3. ve 6§1. maddelerinin ihlalinden dolayı şikayetçi olmaktadır.

HUKUK AÇISINDAN

AİHM, Hükümet'ten, Dışışleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcısı tarafından imzalanan izleyen beyanı almıştır:

“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin AİHM önünde bulunan başvuruyu dostane çözüme kavuşturmak üzere, Fadime Baştuğ'a karşılıksız olarak 7.000 Euro (yedi bin Euro) tutarında ödeme yapmayı önerdiğini bildiririm. Bu miktar maddi, manevi her türlü tazminat ile masraf ve harcamaları kapsamakta olup tüm vergilerden muaf olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin AİHS'nin 37§1 maddesi uyarınca verdiği kararın bildirilmesini müteakip üç ay içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.' ye çevrilmek suretiyle ödenecektir. Ödemenin öngörülen süre içerisinde yapılmaması durumunda, söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar geçecek süre için Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanacaktır. Bu tutarın ödenmesi, davanın nihai çözüme kavuşturulmasını teşkil edecektir.”

* Dışışleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

AİHM, başvuranın avukatı tarafından imzalanan izleyen beyanı almıştır:

“Başvuranın avukatı K.T Sürek olarak Türk Hükümeti’nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde bulunan başvuruyu dostane çözüme kavuşturmak üzere, Fadime Baştuğ’a karşılıksız olarak 7.000 Euro (yedi bin Euro) tutarında ödeme yapmayı teklif ettiğini not ederim. Bu miktar maddi, manevi her türlü tazminat ile masraf ve harcamaları kapsamakta olup tüm vergilerden muaf olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin AIHS’nin 37§1 maddesi uyarınca verdiği kararın bildirilmesini müteakip üç ay içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.’ ye çevrilmek suretiyle ödenecektir. Ödemenin öngörülen süre içerisinde yapılmaması durumunda, söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar geçecek süre için Avrupa Merkez Bankası’nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanacaktır. Yapılan bu teklifi kabul etmekte ve Türkiye Cumhuriyeti aleyhindeki başvuruya ilgili tüm şikayetlerden vazgeçmekteyim. Davanın nihai sonuca ulaştığını beyan etmekteyim.”

AIHM, tarafların üzerinde uzlaştıkları dostane çözümü dikkate almakta ve bu çözümün Sözleşme eki ve Protokollerde tanımlanan İnsan Haklarına saygı ilkesine uygun olduğuna kanaat getirmektedir. Sonuç olarak, AIHS’nin 29§3. maddesinin uygulanmasına son verilmesi ve davanın kayıttan düşürülmesi uygundur.

Bu gerekçelere dayalı olarak, AIHM, oybirliğiyle,
Davanın kayıttan düşürülmesine karar vermiştir.

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Duyurular

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığından :

DUYURU

Yüksek Seçim Kuruluna bağlı Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünde boş bulunan; bir adet Teknik Genel Müdür Yardımcılığı, bir adet Bilgi İşlem Merkezi Müdürlüğü ve bir adet Mühendis kadrolarına naklen personel alınacaktır.

1- Teknik Genel Müdür Yardımcılığı kadrosuna atanabilmek için;

a) Elektrik, elektronik, elektrik - elektronik, bilgisayar, makine ve endüstri mühendisliği, ders programında bilgisayar eğitimine yer veren diğer mühendislik fakülteleri, istatistik, istatistik - bilgisayar, fizik ve matematik alanlarında lisans düzeyinde öğrenim görmüş olmak,

b) Son üç yıl sicil notu ortalaması 76 puandan az olmamak,

c) Kamu kurum ve kuruluşlarında asgari on (10) yıl çalışmış ve yöneticilik deneyimine sahip olmak,

ç) 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 31. maddesi gereğince “evvelce herhangi bir siyasi partiye üye, herhangi bir seçimde siyasi parti listesinden aday olmamış” bulunmak.

2- Bilgi İşlem Merkezi Müdürlüğü kadrosuna atanabilmek için;

a) En az dört yıllık fakülte veya yüksek okul mezunu olmak,

b) Son üç yıl sicil notu ortalaması 76 puandan az olmamak,

c) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 125 inci maddesinin (D) bendine göre disiplin cezası almamış olmak,

ç) Kamu kurumlarında asgari on (10) yıl çalışmış ve halen bir kamu kuruluşunda aynı veya eşdeğer bir kadroda görev yapıyor olmak,

d) Maaş müktesebi bakımından 1, 2, 3 ve 4 ncü derecelerde bulunmak,

e) Kurumundan muvafakat edildiğine dair belge almış olmak,

f) Bilgi işlem konusunda deneyim sahibi olmak, (Kurumundan alacağı belge veya varsa sertifika sunmak)

g) 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 31. maddesi gereğince “evvelce herhangi bir siyasi partiye üye, herhangi bir seçimde siyasi parti listesinden aday olmamış” bulunmak.

3- Mühendis kadrosuna atanabilmek için;

a) Elektrik, elektronik, elektrik - elektronik, bilgisayar, makine ve endüstri mühendisliği ile ders programında bilgisayar eğitimine yer veren diğer mühendislik fakültelerini bitirmiş olmak,

b) Son üç yıl sicil notu ortalaması 76 puandan az olmamak,

c) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125 inci maddesinin (D) bendine göre disiplin cezası almamış olmak,

ç) Halen bir kamu kuruluşunda aynı kadroda maaş müktesebi bakımından 7. derecede ve en az 6 yıl görev yapıyor olmak,

d) Kurumundan muvafakat edildiğine dair belge almış olmak,

e) 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 31. maddesi gereğince “evvelce herhangi bir siyasi partiye üye, herhangi bir seçimde siyasi parti listesinden aday olmamış” bulunmak.

gerekmektedir.

İsteklilerin belirtilen koşulları taşıdıklarını gösteren belgelerle birlikte bu ilan yayım tarihinden itibaren on beş (15) günlük sürenin bittiği günün saat 17.00'ye kadar Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına şahsen başvurmaları gerekmektedir.

Bu kadrolar için yapılacak başvurular, Yüksek Seçim Kurulu Üyeleri arasından oluşturulacak üç kişilik komisyon tarafından değerlendirilip, sonuç kurula sunulacaktır. Kurul da tercihini kullanarak atama konusundaki kararını verecek ve ataması uygun görülen adaylara durum bildirilecektir.

İlgililere duyurulur.

— • —

Yüksek Seçim Kuruluna bağlı Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünde boş bulunan; bir adet Çözümleyici ve iki adet Programcı kadrolarına, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (B) fıkrası uyarınca sözleşmeli personel alınacaktır.

1- Çözümleyici ve programcı kadrolarına atanabilmek için;

a) Fakülte, yüksekokul veya bilgisayar programcılığı alanında meslek yüksekokulu diplomasına sahip olmak.

b) Bilgisayar programcılığı konusuyla doğrudan ilişkili bir bölümden mezuniyet sözkonusu değilse, yükseköğrenimi sırasında, bilgisayar alanından aldığı derslere ilişkin, ilgili üniversiteden alınmış belge veya Milli Eğitim Bakanlığı Onaylı Bilgisayar Kurslarını bitirdiğine ilişkin onaylı sertifika sahibi olmak.

c) Kamu personeli yabancı dil bilgisi seviye tesbit sınavından (KPDS) en az (D) düzeyinde İngilizce bilgisine sahip olmak. (Yurtiçi veya yurtdışında İngilizce ile öğretim yapan fakülte, yüksekokul mezunu olanlar; resmi dili İngilizce olan yabancı ülkelerde master veya doktora yapanlar; “Test Of English as a Foreign Language” (TOEFL) sınavından en az 173 (veya geçerlilik süresi dolmamış eski dengi) veya “International English Language Testing System” (IELTS) sınavından en az 6 puan alanların İngilizce dil düzeyleri (D) düzeyi olarak kabul edilir. Yabancı Dil Sınav Sonuçları (5) yıl süreyle geçerlidir. Bu sürenin bitiminde yeniden sınava girmeyenlerin yabancı dil bilgi düzeyi (D) düzeyi olarak kabul edilir.)

ç) Erkek adaylar için, askerliğini yapmış, muaf veya en az bir yıl tecilli olmak.

d) 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 48. maddesindeki şartları taşımak.

e) 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 31. maddesi gereğince “evvelce herhangi bir siyasi partiye üye, herhangi bir seçimde siyasi parti listesinden aday olmamış” bulunmak.

f) İstekli, daha önce, 657 sayılı Kanuna tabi kadrolu veya aynı Kanunun 4/B maddesi ile 399 sayılı KHK'ye tabi sözleşmeli statüde veya SSK'na tabi özel kesimde Bilişim Personeli (Programcı) olarak çalışmış ise çalıştığı süreleri gösteren belgeyi özgeçmişine ekleyecektir.

g) Oracle Veri Tabanı Kursu Sertifikası ve/veya Java programlama dili eğitim sertifikasına sahip olmak; Unix, Windows 2003 Server işletim sistemleri konusunda deneyimli olmak tercih nedeni olacaktır.

ğ) 2008-KPSS (B) grubu puan sınavlarından birine girmiş olmak ve KPSSP3 puan türünden en az 70 puan almış olan başvuru sahiplerinin belgeleri üzerinde gerekli inceleme yapıldıktan sonra, 06/06/1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına ilişkin Esaslara 2007/12251 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile eklenen Sınav Şartı başlıklı Ek 2 nci maddesinin (b) fıkrası gereğince, yazılı ve/veya sözlü sınav yapılmaksızın, KPSS (B) grubu puan sıralaması esas alınmak ve yukarıda yer alan tercih nedenleri de dikkate alınmak suretiyle, yerleştirme yapılacaktır.

İsteklilerin; dilekçe ekinde nüfus cüzdanı fotokopisi, fotoğraflı özgeçmiş, yüksekokulda aldığı dersleri ve notları gösteren belge ile yukarıda belirtilen koşulları taşıdıklarını gösteren belgelerle birlikte bu ilanın yayım tarihinden itibaren on beş (15) günlük sürenin bittiği günün saat 17.00'ye kadar Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı Kızıllırmak Caddesi No: 9 Küçükesat/ANKARA adresine şahsen başvurmaları gerekmektedir.

İlgililere duyurulur.

[R.G. 1 Aralık 2008 – 27071]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

İlânlar

Adalet Bakanlığında :

Erbaa Sulh Hukuk Mahkemesine ait Esas : 1996/439, Karar : 2001/337 Sayılı dosyanın zayi olduğu anlaşıldığından, 4473 sayılı Yangın, Yersarsıntısı, Seylâp veya Heyelân Sebebiyle Mahkeme ve Adliye Dairelerinde Ziyaa Uğrayan Dosyalar Hakkında Yapılacak Muamelelere Dair Kanun hükümlerinin söz konusu dosya için uygulanmasına ve anılan Kanun hükümleri gereğince işlem yapılmasına karar verildiği ilân olunur.

— • —

Antalya 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin Esas:2003/174 sayılı dosyasının zayi olduğu anlaşıldığından, 4473 sayılı Yangın, Yersarsıntısı, Seylâp veya Heyelân Sebebiyle Mahkeme ve Adliye Dairelerinde Ziyaa Uğrayan Dosyalar Hakkında Yapılacak Muamelelere Dair Kanun hükümlerinin söz konusu dosya için uygulanmasına ve anılan Kanun hükümleri gereğince işlem yapılmasına karar verildiği ilân olunur.

— • —

Afyonkarahisar Aile Mahkemesine ait Esas : 2004/766, Karar : 2006/201 sayılı dosyasının zayi olduğu anlaşıldığından, 4473 sayılı Yangın, Yersarsıntısı, Seylâp veya Heyelân Sebebiyle Mahkeme ve Adliye Dairelerinde Ziyaa Uğrayan Dosyalar Hakkında Yapılacak Muamelelere Dair Kanun hükümlerinin söz konusu dosya için uygulanmasına ve anılan Kanun hükümleri gereğince işlem yapılmasına karar verildiği ilân olunur.

[R.G. 27 Kasım 2008 – 27067]

— • —

Adalet Bakanlığından :

MÜNHAL NOTERLİKLER

2007 yılı gayri safi gelirleri ve isimleri yazılı olan birinci sınıf Ankara Yirminci Noterliği 15 Ocak 2009, Bursa Beşinci Noterliği 20 Ocak 2009, Beyoğlu Yirmiüçüncü Noterliği 2 Şubat 2009 ve Eyüp Birinci Noterliği 11 Şubat 2009 tarihlerinde yaş tahdidi nedeniyle boşalacaktır.

1512 sayılı Noterlik Kanununun 22 ve müteakip maddeleri gereğince BİRİNCİ SINIF NOTERLERDEN bu noterliklere atanmaya istekli olanların ilan tarihinden itibaren bir ay içinde Bakanlığımıza veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılıklarına başvurmaları gerekmektedir.

Posta ile doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilmiş olan dilekçeler başvurma süresi içinde Bakanlığa gelmediği takdirde atama işleminde nazara alınmaz.

Noterlik Kanununun 22 nci maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca ilan olunur.

SIRA NO:	NOTERLİĞİN ADI :	2007 YILI GAYRİSAFİ GELİRLERİ
1-	ANKARA YİRMİNCİ NOTERLİĞİ	871.234,26.-YTL.
2-	BEYOĞLU YİRMIÜÇÜNCÜ NOTERLİĞİ	2.018.133,36.-YTL.
3-	BURSA BEŞİNCİ NOTERLİĞİ	788.599,68.-YTL.
4-	EYÜP BİRİNCİ NOTERLİĞİ	892.120,18.-YTL.

[R.G. 29 Kasım 2008 – 27069]

— • —

KASIM / 2008

A) İSTİFA EDEN VEYA MESLEKTEN AYRILAN HÂKİM VE SAVCILAR

1- 40787 Oktay BURAKGAZİ İmamoğlu Hâkimi 04.11.2008

B) İSTEĞİ ÜZERİNE EMEKLİYE AYRILAN HÂKİM VE SAVCILAR

1- 24311 Hasan ARPACI Gaziantep Ağır Ceza Mahkemesi Üyesi 03.11.2008
2- 27669 Asım KORKUT İzmir Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı 06.11.2008
3- 27737 Arzu Oya ARSLANALP Beyoğlu Hâkimi 17.11.2008

C) YAŞ HADDİNDEN EMEKLİYE AYRILAN HÂKİM VE SAVCILAR

1- 17300 Osman ŞİRİN Yargıtay Birinci Başkanvekili 05.11.2008

